

Siiwekäs

1:1996

17. vsk

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

Julkaisija
Pohjois-Savon Lintutieteellinen
Yhdistys KUIKKA

Toimituskunta

 Päätoimittaja
Kalle Ruokolainen

 Toimitus ja Taitto
Jussi Helppi

Eelis Rissanen

 Toimitussihteerit
Seppo Mikkonen

Jyrki Pynnönen

Adrian Royle

Jäsenmaksut 1996
85 mk (perhejäsen 20 mk, ei lehteä).
Maksut Pekka Tenhuselle (ks. kohta
osoitteenmuutokset)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu
Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille.
Lehden voi tilata myös jäseneksi
liittymättä. Tilaushinta 85 mk, tilaukset
toimitukselta.

Lehti ilmestyy kahtena numerona
vuodessa.

Osoitteenmuutokset
Pekka Tenhunen

Ilmoitushinnat
Takakansi 1000 mk, 1/1 sivu 800 mk, 1/
2 sivu 500 mk, 1/4 sivu 300 mk. Hinnat
ovat ohjeellisia.

Painos 400 kpl

ISSN 0780-7066

Siivekäs

1:1996

17. vsk

tässä numerossa

3 Pääkirjoitus: Maatalous, maisema ja linnut
Kalle Ruokolainen

**4 Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus
1994.** Markku Ukkonen

21 Kala- ja lapintiiran risteymäpesintä?
Antero Lindholm

22 Kuva-arvoitus.
Kalle Ruokolainen

23 Pohjois-Savon talvilinnut 1992/93 ja 1993/94.
Jyrki Pynnönen & Kalle Ruokolainen

32 Urpiaisen ja vihervarpusen muutto Kuopiossa.
Erkki Björk

34 Rautavaaran polkupyöräralli 7.–8.6.1996.
Kalle Ruokolainen

36 "Polkupyöräpinnaralli".
Eelis Rissanen

37 Vielä lintuja vaivaavista kärpäsentoukista.
Pirkko Siikamäki

38 The Real Adventure Begins. Adrian Royle

**38 Harmaasorsa – uusi pesimälaji Pohjois-
Savolle.** Veli-Matti Väänänen

Ohjeita kirjoittajille: Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluusti vastaan. Käsikirjoituksen voi toimittaa joko selvästi kirjoitettuna (käsini tai koneella) tai mieluiten tietokoneen levykkeellä (ks. tarkempia ohjeita takasisäkannesta). Kannattaa kuitenkin aina ottaa ennen jutun tms. lähettämistä toimitukseen yhteyttä, jottei kumpikaan osapuoli tee turhaa työtä. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa (kaikenlainen kuvamateriaali kelpaa, myös värikuvat ja väridiat).

Maatalous, maisema ja linnut

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

c/o Kuopion museo, Kauppakatu 23,
70100 KUOPIO

Perustettu 1974

Yhdistys toimii osana Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistystä (KLYY ry.)

Puheenjohtaja: Harri Hölttä

Sihteeri: Jarkko Koskela

Taloudenhoitaja: Mika-Petri Harju

Varapuheenjohtaja: Heidi Hannula

Hallituksen muut jäsenet

Juha Poutanen

Timo Immonen

Seppo Mikkonen

Hallituksen varajäsen

Eelis Rissanen

Pohjois-Savon lintupaikkojen tarkastus ja laskennat toivat menneenä kesänä vastaan monenlaisia lintupaikkoja. Jotkut niistä olivat upeita, toiset taas vähemmän upeita. Monet hyvistä lintupaikoista olivat joutuneet ajatteleman terrorin kohteeksi: erämaajärvien rannoille oli rakennettu tie, mökki ja piha oli rantaan asti tenniskenttärueho. Ja tietysti mökki oli koko järven uloimmassa niemenkärjessä – viisi metriä rannasta. Toisaalla maajussit olivat käyttäneet rantaluhtia ja pellonreunoja kaatopaikkoina: muovia, rautaa, renkaita, risuja, kiviä – sanoin kuvaamattomia määriä varastoituna minne sattuu.

Kaikki maatalouden harjoittajat eivät ole ympäristön ylimpiä ystäviä, mutta onneksi matkalla tuli vastaan myös erinomainen esimerkki siitä, miten maatalous, maalaismaisema ja linnut voidaan sovittaa yhteen – jos vain halua ja näkemystä on peruspääomana.

Nilsin Palonurmen pienialaisilta lintujärviltä on kuultu viime vuosina monista mielenkiintoisista lintuhavainnoista etenkin kevätmuuton ajalta. Paikalla on havaittu jänkäsirriäisiä, lapinsirrejä, mustapyrstökuiiri ja lampiviklo. Vaikuttava lista, kun siihen vielä lisätään alueella kesän viettänyt

tundrahanhi. En ollut vierailut Palonurmessa aiemmin kertaakaan, niinpä käyntini tuotti odottamattoman yllätyksen, vaikka olinkin kuullut seudulle maksettavan tukea lintuveden rantalaidunnukseen.

Avoin peltomaisema, jonka alavimmassa kohdassa tulvavedet muodostavat pienen järven rajoittuen suoraan laidunnettuun nurmeen, on todella hieno lintupaikka, jota ei ilman maataloutta olisi. Jos maatalous ja laidunnus alueella lopetetaan, umpeutuvat ranta ja maisema nopeasti eivätkä kahlaajat enää viihdy alueella. Välittömästi paikalta kuului punajalkaviklojen ääni ja lapinsirrien sirinä. Lisäksi pieneksi luonnonravintolammikoksi muutettu lampi oli kerännyt paikalle lukuisan joukon laulujoutsenia, lapasorsia, haapanoita, tukkasotkia, pikkulokkeja, naurulokkeja ja liroja. Palonurmen kohde kelpaa esimerkiksi siitä, miten maataloudessa voidaan muutkin yhteiskunnan odotukset kuin ruoan tuotanto ottaa huomioon. Tällaisia hankkeita vastustavat tahot eivät edistä suomalaisen maatalouden säilyttämistä, vaan pikemminkin vievät siltä paljon PR-arvoa.

Kalle Ruokolainen

Kuikan internet-sivut. Visa Uusipaikka on rakennellut hiljalleen Kuikalle omia internet-sivuja. Sivut löytyvät osoitteesta: <http://koti.kolumbus.fi/~visa/pslty>. Pääsivun namikoita painelemalla pääset alasivuille, joita ovat mm. yhdistyksen ja sen toimihenkilöiden esittely, Raasion lintuaseman esittely, Pohjois-Savossa tavattujen lintulajien luettelo ja Pohjois-Savon lintupaikat (osin keskeneräinen). Visa on vastannut sivujen teknisestä toteuttamisesta ja allekirjoittanut pitkien tekstiosuuksien kirjoittamisesta. Lisäksi sivuilla on muutamia värivalokuvia linnuista, mutta enemmälti niitä laitettaneen vasta sitten, kun lintupaikkoja saadaan kuvattua ja jo olemassa olevat lintudiat skannataan PhotoCD:lle. Suositeltava selain on Netscape 2.0, mutta kyllä ykkösversionkin voi saada suuren osan asiasta näkyville. (KRU)

Vaikka vuodet vierivät ja miehet vanhenevat, perinteet pysyvät. Traditioksi muovautuneiden faunististen katsausten sarjassa on nyt vuorossa vuosi 1994, joka lintujen osalta jäänee muistoihimme kokonaisuudessaan varsin yllätyksettömänä ajanjaksona. Keskinäisenkin viinivuoden pullotteissa ovat omat jäljittelemättömät vivahteensa – samoin käsiteltävän katsausvuoden sinänsä lukuisissa, joskin tasapaksuissa lintusattumuksissakin, joista olen tämän kädessäsi olevan kirjallisen tisleen luettavaksesi keiteltyt.

Vuoden 1994 aikana maakunnassamme nähtiin yhteensä 226 lintulajia (vuonna 1993 yhteensä 235 lajia, kun ruostesorsa RK:n uuden päätöksen nojalla lasketaan mukaan; vrt. Nikander & Lindroos 1995, Ukkonen 1995). Vuoden ainoa Pohjois-Savolle uusi laji oli toukokuussa tavattu neitokurki. Lintuvuotemme muita mainittavampia merkkipaaluja olivat mm. vilkas kahlaajakävät, keskikesän ruostesorsavaellus ja pöllömaailman virkoaminen katsausvuotta edeltäneen huonon myyrävuoden kurimuksesta.

Tälläkin kertaa katsauksen perusaineistona ovat valtakunnallisen rareiteettikomitean (RK) hyväksymät Pohjois-Savon havainnot (ks. Nikander & Lind-

roos 1995) sekä yhdistyksellemme lähetetyt havainnot lajeista, jotka on merkitty Pohjois-Savon havaintojen keräilyluettelossa keruukoodeilla A, 1, 2 tai 3 (ks. Siivekäs 13:80–83). Katsausaineistossa ovat mukana myös yhdistyksemme havaintovihkoihin (Iisalmen Keskimäinen, Maaningan Patalahti ja Lapinjärvi, Rautalammin Rastunsuo, Siilinjärven Raasio sekä Varkauden Lehtoniemi) kirjatut havainnot. Kuopion Riistaveden Keskimäisen havaintovihkon lukuisat havainnot häipyivät kuitenkin savuna ilmaan lintutornille eksyneen vihkopyromaanin toimesta. Harrastajien varmentamat ns. maallikkohavainnot helpoimmin tunnettavista lajeista on myös sisällytetty aineistoon (tällöin myös havainnon

varmentaja on ilmoitettu; esim. H. Havaittaja/MU). Edellisvuosien tavoin olemme saaneet käyttöömmme myös Rengastus-toimiston tiedot Pohjois-Savon rengastuksista vuodelta 1994. Jukka Kauppinen ja Eino Savolainen penkoivat ja toimittivat tiedot Kuopion museolle tuoduista ja taltioituista linnuista (tekstissä lyhenne "mus") sekä museolle ilmoitetuista tarkistetuista maallikkohavainnoista. Lintuharrastajat, jotka havaintoja lähettämällä mahdollistivat tämän katsauksen tekemisen, on lueteltu oheisessa havainnoijaluettelossa. He ja kaikki muut henkilöt, jotka ovat edesauttaneet katsauksen syntymistä, ansaitsevat kiitokseni ahkeroinnistaan.

Havaintojen keräilyluettelossa tunnuksella A merkittyjen lajien havainnot vaativat ennen julkaisuaan alueellisen harvinaisuuskomitean (AHK) hyväksynnän. AHK käsiteli vuodelta 1994 yhteensä 68 ja aiemmilta vuosilta 6 havaintoilmoitusta ja katsoi määräytysperusteet riittäviksi kaikkiaan 70 havainnon osalta. Rengastushavainnon yhteydessä AHK-lomakkeen täyttämistä ja AHK-käsittelyä ei ole vaadittu. Samaa menettelyä on noudatettu myös Kuopion museolle toimitettujen lintujen kohdalla. RK- ja AHK-lajeja sekä kaakkuria, merilokkia, ruisräkkää ja kehrääjää koskevat ja aiemmissa faunistisissa katsauksissa syystä tai toises-

Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1994

Jarkko Ukkonen

Havainnoijat

Pentti Alaja (PA), Erkki Björk (EB), Olavi Eskelinen (OE), Timo Filipoff (TF), Jaakko Hakola (JHK), Heidi Hannula (HHA), Mika-Petri Harju (MPH), Aimo Hartikainen (AHA), Pertti Hartikainen (PHA), Jukka Hatva (JuH), Patrick Hublin (PHU), Osmo Huupponen (OHU), Timo Hämäläinen (THÄ), Harri Hölttä (HHÖ), Timo Immonen (TI), Tarja Jalkanen (Taj), Tuomo Jalkanen (TJA), Jukka Jantunen (JJA), Silveri Jussila (SJU), Jukka Kauppinen (JKA), Jaakko Kettunen (JKE), Jorma Knuutinen (JKN), Jarkko Koskela (JaK), Heikki Kotilainen (HKO), Paavo Liimatta (PLi), Antero Lindholm (ALi), Martti Linkola (MLi), Ari Lyytikäinen (ALy), Tomi Muukkonen (TMU), Allan Nyyssönen (ANy), Jari Poikolainen (JPO), Lauri Puranen (LPU), Jyrki Pynnönen (JPY), Petro Pynnönen (PPY), Eelis Rissanen (ER), Juhani Rissanen (JRI), Adrian Royle (ARo), Pentti Runko (PRU), Kalle Ruokolainen (KRu), Kalevi Rutonen (KRt), Helena Rönkä (HR), Risto Rönkä (RR), Pertti Räsänen (PRä), Seppo Räsänen (SRä), Markku Saarinen (MSa), Kari Saukkonen (KSA), Eino Savolainen (ESA), Hannu Siikavirta (HSi), Kauko Sikström (KSi), Uolevi Skaren (US), Jorma Tuomainen (JTU), Jouko Tuovinen (JoT), Markku Ukkonen (MU), Visa Uusipaikka (VU), Esko Vesanen (EVe), Olli Vesikko (OV), Kari Virta (KVi), Veli-Matti Väänänen (VMV), Heikki Väättäinen (HVä), Juha Väättäinen (JVt), Asko Yli-Kaupila (AY).

Lyhenteet

- (A) = AHK-laji (lajinimen jäljessä), esitetyt havainnot AHK:n tarkistamia ja hyväksymiä (ei koske Joroisten havaintoja)
- (RK) = RK-laji (lajinimen jäljessä), esitetyt havainnot SLY:n ranteetikomitean hyväksymiä
- (1) = lajista kerätään kaikki havainnot (lajinimen jäljessä)
- (2) = lajista kerätään vain pesimäaikaiset havainnot (lajinimen jäljessä), 2* = myös pesimäbiologiset tiedot kerätään
- (3) = lajista kerätään tiedot laajempien alueiden pari-/reviirimääristä (lajinimen jäljessä), 3* = myös pesimäbiologiset tiedot kerätään
- p = paikallinen tai lepäilevä
- m = muuttava; jos muutosuunta tiedossa, merkitty vain muutosuuntalyhenne (S, W, SW jne.)
- kiert = kiertävä
- r = rengastettiin
- Ä = laulava tai soivinaäntelevä
- ä = muuten ääntelevä, äänihavainto
- a = parvi; a5 = viiden parvi, 5a = viisi parvea, 100(5a) m = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
- kv = kalenterivuosi; iät kalenterivuosina
- ad = vanha (aikuisen)
- subad = esiakuinen
- juv = nuori (1kv tai 2kv keväällä)
- pull = pesäpoikanen tai lentokyyvytön maastopoikanen
- fl = lentokyykyinen, muuten iältään määrättämätön
- tp = talvipukuinen

Neitokurki viihtyi Maaningan Lapinjärvillä 14.–24.5. Se oli samalla vuoden ainoa uusi lintulaji maakunnalle.

©Juha Poutanen

ta julkaisematta jääneet vanhat havainnot on lueteltu ko. lajin yhteydessä vuoden 1994 havaintojen jälkeen. Muiden katsauslajien osalta vanhat ja julkaisemattomat, katsausvuoden havaintojen mukana toimitetut havainnot tulevat osin käsitellyiksi lähiaikoina julkaistavassa Pohjois-Savon linnusto -kirjassa.

Muutaman vuoden ajan noudatetun tavan mukaisesti katsaukseen on otettu mukaan myös Joroisten kunnassa (Etelä-Savoa) tehty havainnot, joiden kohdalla ei ole kuitenkaan noudatettu AHK-käytäntöämme (ellei toisin mainita), koska Etelä-Savon Lintuharrastajat Oriolus ei ole tarkistanut vastaavalla tavalla alueensa harvinaisuushavaintoja. Joroisten havainnot eivät myöskään sisälly Pohjois-Savosta esitettyihin lukuihin, vaan ne on käsitelty aina erikseen.

Eräiden pesimärauhaa vaativien lajien osalta pesimäpaikkoja ja reviireitä ei ole mainittu teksteissä kuntaa tarkemmin. Satunnaistalvehtijoita, Siilinjärven Raasion ja Mustin syksyisiä kahlaajia sekä eräitä syys- ja kevätmuuttajia koskevat havainnot on käsitelty yksityiskohtaisemmin omissa raporteissaan.

Havaintojen yhteydessä havainnoijat on lueteltu aakkosjärjestyksessä lukuun ottamatta RK- ja AHK-havaintoja, joiden kohdalla ilmoituslomakkeen laatija (yleensä linnun löytäjä) on mainittu ensin. Useamman kuin neljän henkilön tekemisissä havainnoissa on pääsääntöisesti mainittu vain havainnon (aakkosjärjestyksessä ensimmäinen) ilmoittaja.

Katsausvuoden havaintoja lähetettiin kiitettävästi eri puolilta maakuntaamme. Kuitenkin tiedän, että mm. maakuntamme länsi- ja lounaislaidalla retkeiltiin ja havainnoitiin enemmän kuin tässä katsauksessa esitetyt havainnot antavat ymmärtää. Toivottavasti tulevina vuosina kaikki jäsenemme – niin pari kesähavaintoa raapustavat mökkilomailijat kuin vihko-kaupalla dataa tallentavat maastonikkaritkin – toimittaisivat faunistiset havaintonsa yhdistyksemme käyttöön. Harvalukuisten lajien osalta kaikkien ja kaikkia havaintoja tarvitaan linnustotietouden kartuttamiseksi Pohjois-Savosta.

Vuoden 1994 sää

Tammikuussa sää oli hyvin vaihteleva; vuoroin oli lauhaa, vuoroin kipakkaakin pakkasta. Vaikka kuu päättyi 30 asteen pakkasiin, oli tammikuu 1–2 astetta keskimääräistä lämpimämpi. Lunta tuprutteli useimpina päivinä ja sitä kertyi normaalia enemmän. Pakkanen kiristi otettaan helmikuussa, josta tulikin paitsi kylmin sitten vuoden 1987 myös vuosisatamme kuivin. Erityisesti kuun alkupuoli oli hyvin kylmä, ja vuoden virallinen minimi-

lämpötila (–38,2 °C) mitattiin 12.2. Rautavaaralla. Maaliskuun kylmä alkua muuttui kuun puoliväliä lähestyttäessä suojasääksi, jota kesti toista viikkoa. Kuun lopulla oli taas useita kylmiä öitä ja maaliskuu päättyi 20 asteen pakkasiin. Maaliskuu oli poikkeuksellisen sateinen; sadetta tuli kaksi kertaa keskimääräistä enemmän ja lumipeite vahvistui kuun lopulle saakka, jolloin hangen vahvuus oli läänimme länsiosissa 70–80 cm ja itäosissa 80–110 cm. Havupuut seisoivat lähes kävyttöminä. Myyräkansaa sikisi edellisyksyn ja talven mittaan paksun hangen suojissa ainakin siellä täällä, mutta kokonaisuudessaan myyrät ja muut pikkunisäkkäät olivat keväällä alueellamme vähissä, paikoin jopa täysin kateissa.

Huhtikuun alkua toi kevään tullessaan. Kuukausi oli kokonaisuudessaan pari astetta normaalia lämpimämpi. Sää oli tavallista pilvisempää, joten erityisesti yöt olivat leutoja, mistä johtuen monien kevätmuuttajien tulo eteni ripeästi. Yöpakkaa oli enää lähinnä vain 10.–15.4. Huhtikuun viimeinen viikko oli lämmin ja vuorokauden keskilämpötilat kohosivat tilapäisesti yli +10 asteen. Runsaiden vesisateiden myötä lumet hupenivat silmissä ja alavat pellot alkoivat muuttua tulvalammikoiksi. Kuun puolivälissä lunta oli aukeilla paikoilla vielä 20–40 cm, läänimme itäosissa paikoin enemmänkin, mutta lumipeite hävisi kuitenkin normaaliin aikaan 25. päivän tienoilla, Ylä-Savosta vapun jälkeen. Toukokuu oli vastaavasti pari astetta normaalia kylmempi; varsinkin loppupuoli oli kolea. Perinteisen viulun vapun jälkeen sää lämpeni ja toukokuun lämpöhuipusta nautittiin jo 8.–10.5., jolloin Rissalan lentoasemalla mitattiin jopa +23 asteen lämpötiloja. Pienempien järvien jäät lähtivät kuun alussa ja lämpöhuipun myötä hävisivät metsien lumet. Tuuli pyöryhti pohjoiseen 11.–12.5., ja tästä alkoi kuun lopulle saakka jatkunut kolea sääjakso, jolloin päivälämpötilat jäivät yleensä alle +10 asteen ja hallaa esiintyi useina öinä. Alkukuun saateettomuus muuttui loppukuun märkyydeksi, ja osa näistä sateista tuli paikoin jopa lumena.

Kesästä muodostui noin asteen verran tavanomaista lämpimämpi (näin lämmintä oli viimeksi kesällä 1989). Kesäkuu oli sääoloiltaan keskimääräinen, joskin säätila vaihteli päivästä toiseen. Sadetta tuli tasaisesti läpi kuukauden ja lämpötilojen vuorokausivaihtelu oli vähäistä. Vaikka juhannuksena ja kuun loppupäivinä olikin lämmintä, +25 asteen hellerajaa ei rikottu kesäkuun aikana. Heinäkuu oli aurinkoinen hellekuu, lämpimin sitten vuoden 1988. Hellepäiviä oli vesillä oleilijan iloksi ja metsäkomppaajan kauhistukseksi paikkakunnasta riippuen peräti 12–14 kappaletta. Rissalan mittarit osoittivat

13.7. +29,3 asteen lämpötilaa ja 28.7. päästiin Vesannon mittausasemalla peräti +31,0 °C:een. Vaikka heinäkuu oli pääpiirteissään kuiva, saatiin loppukuusta voimakkaita ukkoskuuroja. Kuukausi päättyi Kuopion ympäristössä epätavalliseen vesi-, ääni- ja valonäytelmään, kun 1.8. vasten yöllä harvinaisen raju ukonilma läiskyyti rekisteröintilaitteiden mukaan salamaniskujen uusiksi SE-luvuiksi noin 10000 välähdystä. Samalla Rissalassa saatiin paikan uudeksi vuorokauden sade-ennätykseksi 94 mm! Elokuu oli kokonaisuudessaan hieman keskimääräistä lämpimämpi helteisen alun seurauksena. Loppukuun oli sekä lämpö- että sadeoloiltaan keskimääräinen.

Syksy saapui normaalein nuotein. Syyskuu oli pilvinen, varsin sateinen ja normaalilämpöinen. Halloja esiintyi vain parina yönä alku- ja loppukuusta. Terminen syksy alkoi 15. päivän kieppeillä,

mutta vielä 23.–24.9. mitattiin päivällä +15 asteen lukemia. Lokakuun alkupuolella oli vielä tyypillistä syyssäättä ajoittaisine sateineen. Kuukauden 10. päivän tienoilla päivälämpötilat kieppuivat vielä +10 asteen tuntumassa, mutta 15.10. sää kylmeni nopeasti. Samana päivänä koko Pohjois-Savo sai ensilumen, jota kertyi alueemme lounaisosiin kerralla jopa noin 15 cm:n kerros. Lumi pysyi pakkasten (kireimmillään jopa 10–15 astetta) ansiosta viikon päivät. Matalimmat lammet kuroutuivat jäähän. Lokakuun viimeinen viikko oli puolestaan lauha ja vesisateinen. Marraskuu oli asteen verran tavallista kylmempi ja normaalia vähäsateisempi. Pysyvät pakkaset alkoivat 8. päivän aikoihin, jolloin saatiin uusi ohut lumipeite. Kuun puolivälissä lunta satoi hiihtokeleiksi asti. Kuukauden 20. päivän tienoilla oli lyhyt lauha jakso (24.11. Rissalassa hetkellisesti jopa +6 °C!), mutta 26.11.

sää kylmeni 15–20 asteen pakkasiin, ja suuret järvet – Kallavesi mukaanlukien – jäätyivät viimeistään nyt umpeen. Marjainnut eivät jääneet ihmettelemään syksyn olematonta pihlajanmarjasatoa. Käpyjen vähyys sekä kuusissa että männyissä pisti myös silmään.

Joulukuussa talven ote säilyi kompuroiden. Kuu oli poikkeuksellisen lauha (noin 5 astetta normaalia lämpimämpi) ja sadeoloiltaan normaali. Kuukauden ainoa pakkasjakso, sekin lyhytaikainen, ajoittui kuun puoliväliin, jolloin pakkasen kiristyi pahimmillan noin 25 asteeseen. Joulun aikaan lämpötilat kävivät plussan puolella. Kuukausi oli synkän harmaa, aurinko pilkahti vain parina päivänä. Lunta oli vuoden lopussa noin 20 cm, maakuntamme pohjois- ja itäosissa kuitenkin 30–40 cm.

Havainnot lajeittain

Kaakkuri *Gavia stellata* (1). Maakunnastamme on tiedossa kaksi esiintymiskeskusta, joilta löytyivät myös katsausvuoden pesijät ja reviirit. Toinen esiintymisalue ulottuu Suonenjoelta ja Leppävirran länsiosista läänimme etelärajan yli Mikkelin läänin puolelle Jäppilään ja Joroisten pohjoisosiin. Tällä alueella kaakkureita tavattiin seuraavasti: Suonenjoki 2 pesintää ennestään tunnetuilla kaakkurilammilla (TJa, MLi, LPu), Leppävirta 1 pesintä perinteisellä pesimälammella ja 2 reviiriä (HR, I. Laitinen/HR), Jäppilä (Etelä-Savo) 25.7. noin 3 Å eräällä lammella (OHu) sekä Joroinen 3.5. 1 lennossa (ALy) ja 8.6. 2 kiert (+ Å) (OHu) vanhalla pesimälammella. Suonenjoen toisella pesimälammella nähtiin kesäkuun lopussa emojen seurassa 1 pull ja toisella pesimälammella tekosaarressa pesineen parin jälkikasvua kiikaroitiin heinäkuun lopulla. Myös Leppävirran pesintä onnistui (poikasmäärä?). Toinen kaakkuri-alueemme löytyy läänimme kaakkoisrajalta Suvasveden, Juojärven ja Rikkaveden ympäristöstä (Leppävirran itäosa, Tuusniemen eteläosa ja Kaavin itäosa). Tämä esiintymä jatkuu naapurimme Pohjois-Karjalan läänin puolelle Outokumpuun, jonka länsiosasta paljastui katsausvuoden kesällä 4 reviiriä (ks. Hottola 1995). Kaavin perinteisellä pesimälammella pesittiin jälleen ja 13.7. nähtiin paikalla emojen hoivaamana 1 pull (SRä). Lisäksi toisella saman seudun lammella nähtiin 28.6. 1 ad ilman merkkejä pesinnästä (SRä). Tuusniemen entuudestaan tunnetulla pesimälammella oleskeli kesän aikana pari,

Kaakkureita tavattiin Pohjois-Savossa 8–9 reviirillä, joista ainakin viidellä pesittiin.

©Jorma Peiponen

mutta ainakaan poikasia pariskunta ei onnistunut tuottamaan (OE). Leppävirran itäosan lammella pesinyt pari kasvatti 2 pull (ALy). Kaiken kaikkiaan kaakkureita tavattiin Pohjois-Savossa 8–9 reviirillä, joista ainakin viidellä myös pesittiin. Lisäksi yksi muu kesähavainto: 30.7. 1 kuolleena kalaverkossa Kuopio (rengastustoimiston tiedonantoja 117). Lintu oli rengastettu poikasena 18.7. 1992 Kalvolassa.

Kevätmuuttokaudelta ilmoitettiin vain neljä kaakkurihavaintoa: 23.4. 1 p ja 28.4. 4 p Varkaus Siitin-selkä (OHu), 15.5. 1 NE Rautalam-

pi Rastunsuo (KSi) sekä 5.6. 1 yllentävä Rautalampi Haapasalmi (JKn). Syksyltä ilmoitettuja havaintoja yhtä niukasti: 6.9. 1 ä Rautalampi/Suonenjoki Iisvesi (TJa), 20.10. 2 juv S ja 30.10. 2 juv S Kuopio Puutossalmi (HHö, JRi, KRu, MU) sekä 2.11. 1 kuollut Siilinjärvi Leppäkaarre (mus). Lisäksi Joroisista seuraavat havainnot: 23.4. 1 p Joroinen Kirvesniemi ja 29.10. 2 juv p Joroinen Keriselkä (ALi). Leppävirran länsiosan vanhalta pesimälammelta saatiin varmennus pesinnästä vuodelta 1993: paikalla nähtiin kesällä 2 pull (I. Laitinen/HR). Myös

toisella saman seudun leppävirtalaisella lammella, joka oli asuttuna myös katsausvuonna, oleskeli pariskunta läpi kesän 1993 (HR).

Kuikka *G. arctica* (3*). Kuikan esiintymiskuvasta yhden pesimäkauden aikana ei oikein saa tolkkua nykyisellä faunististen havaintojen keruusysteemillä – sen verran runsas maakuntalintumme vielä onneksi on ja sen verran epäyhtenäisesti maastossa liikkujat kuikkahavaintojaan kirjaavat ja lähettävät. Kuitenkin useamman vuoden aikana toteutettavalla pesimäjärviha-

vaintojen kokoamisella saadaan aikaiseksi kuikkajärvitiedosto, jonka pohjalta lajin esiintymistä ja runsautta voidaan lähteä arvioimaan. Tällä kertaa reviiiri- tai pesintähavaintoja ilmoitettiin yhteensä 22 järveltä (muutama järvi ulottui kahden tai kolmen kunnan alueelle): Leppävirta 5 (ALy, J. Kärkkäinen/HR, HR, RR), Rautalampi 4 (TJa, JPo), Kuopio 3 (ALy, ER), Sonkajärvi 3 (ALy, US), Pielavesi 2 (KRT), Siilinjärvi 2 (ALy), Kiuruvesi 1 (AY), Lapinlahti 1 (mus), Maaninka 1 (ALy), Nilsjä 1 (HHö), Tervo 1 (ALy), Tuusniemi 1 (ALy, mus), Varpaisjärvi 1 (HHö) ja Vehmersalmi 1 (ALy). Näillä järville tavattiin yhteensä 72 paria/reviiriä, joista noin kolmannes löytyi Leppävirralta. Leppävirralla kuikan todettiin "pesivän yleisenä" (HR). Esimerkiksi Leppävirran Sorsavedellä suoritetuissa takseerauksissa löydettiin yhteensä 12 kuikkareviiriä (J. Kärkkäinen/HR). Pesimäluola seurattiin tarkemmin Pielaveden Vaaraslahdessa, jossa alueen 10 parilla nähtiin yhteensä 2+2+2+1 pull (KRT). Ainokaisen tältä alueelta löytyneen pesän kohtaloksi koitui häirintä. Pesimäbiologisenä erikoisuutena voinee tuoda esille havainnon Rautalammin Etelä-Konnevedeltä, jossa kuikkaemo paimensi vielä 21.9. alle 20 cm:n pituista untuvapoikasta samalla kun naapuriero uitteli paikalla täysikasvuista jälkeläiskaksikkoaan (JPo).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (A). Yksi havainto, mutta poikkeuksellisesti huhti-toukokuun vaihteesta: 30.4. 1 ad p Siilinjärvi/Maaninka Keskimäinen (MU, VMV). Loppukevääisiä havaintoja tunnetaan maakunnastamme vain muutamia. Yleensä pikku-uikkumme ovat näytettyneet loppusyksyllä ja talvikaudella.

Härkälintu *Podiceps grisegena* (1). Pesimäaikaisia havaintoja kertyi varsin niukasti, mihin lienee osaltaan vaikuttanut se, että Leppävirran Paukarlahden ja Suonenjoen/Rautalammin Iisveden härkälintutalannetta ei tarkemmin selvitetty. Seuraavassa kaikki havainnot toukokuun loppupuolen ja elokuun puolivälin väliseltä ajalta: 9.5.–23.8. ainakin 2 paria, joista toinen ilmeisesti pesi Suonenjoki/Rautalampi Iisvesi (TJa), 15.5.–12.6. 1–2 p ja 10.6. pesähavainto Kuopio Puutossalmi (HHA, JaK ym.), 18.5. 1 p Kuopio Riistavesi Viianvesi (VU), toukokuu 1 pari Leppävirta Paukarlahti Siltasalmi (HR), 6.6. 1 p + 2 p Kuopio Sotkanniemi (JaK, ER), 6.6. 1 ä Kuopio Kuhanen (JaK), 19.6. 1 p Kuopio Riistavesi

Kuukka (AHa), kesäkuu 1 p Leppävirta Konnuslahti Hartikansalo (HR), 3.7. 1 p Kuopio Pöksänlahti (OV), 23.7. 1 pari + 2 pull Tervo Virmasvesi Kypysalmi (ALy), 20.8. 1 ad + 1 pull Nilsjä Lastulahti Kuikkalahti (JVT), kesä 4 paria Kuopio-Siilinjärvi Pohjois-Kallavesi (ALy) sekä kesä 4 paria Leppävirta Koirus (ALy). Kevätmuuttoon liittyviä havaintoja em. paikkojen ulkopuolelta saatiin aikavälillä 28.4.–10.5. vain 7 linnusta. Syysmuuttajia nähtiin ajalla 28.8.–30.10. yhteensä 5 yksilöä.

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (2). Pesimäaikaisia havaintoja toukokuun puolivälin ja elokuun lopun väliseltä ajalta saatiin kasaan varsin tavanomaisesti eli yhteensä 13 paikalta: 12.5. 1 p Maaninka Patalahti ja 2 p Maaninka Patajärvi (VMV), 13.5. 2 yks. Karttula Pitkälampi (JKA), 23.5.–18.6. 1 p + 1 p (kahdella eri paikalla) Nilsjä Palonurmi (PHA), 30.5.–8.7. pesintä (mm. 2.7. 2 ad + 2 juv ja 8.7. 2 ad + 1 juv) Varpaisjärvi kk. jätevedenpuhdistamo (HHö), 2.6. 1 p Sonkajärvi Koivuajärvi (US), 9.6. 1 p Maaninka Lapinjärvi (HKO), 10.6. ja 22.6. 1 p Siilinjärvi Iso-Jälä (JPY, JRi, MU), 12.6. 1 p Iisalmi Pikku-Ahmo (MPH, HHö), 25.6.–26.8. 1 ad + 1 juv p Siilinjärvi Raasio (JPY ym.), 17.7. 1 p ja 20.8. 2 p Siilinjärvi/Maaninka Keskimäinen (VMV) sekä kesä–heinäkuu epäonnistunut pesintäyritys Maaninka Kinnulanlahti Valkeinen (VMV).

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (1). Havainnot painottuivat voimakkaasti syksyyn, sillä keväällä merimetsoja ilmoitettiin nähdyn vain kerran: 21.4. a14 N Kuopio Riistavesi Keskimäinen (PLi, KSA, JTU). Syysmuuttajia kiikaroihin tasaiseen tahtiin elokuun lopulta marraskuun alkuun: 20.8. 1 p Rautalampi Etelä-Konnevesi Lökkikivi (JKn), 3.9. a4 m (JaK ym.), 18.9. a3 S (JRi, MU) ja 6.11. 1 ad S (KRu, MU) Kuopio Puutossalmi, 9.9. 1 p Vesanto Keitelejärvi (E. Huuskonen/PA), 14.9. 1 p Tervo Äyskoski (M. Jaakkola/PA), 18.9. a6 m Siilinjärvi Kasurilanmäki ja a7 m Siilinjärvi Ahmo (AHa, JKE, JaK, ER), noin 25.9. 1 p Nilsjä Syväri (V. Apell/lehtitieto/HHö), 1.10. 2 juv p Varkaus Huruslahti (AHa, HKO), 5.10. 1 juv p Iisalmi Heiskalansaa-ri (US), 7.10. 1 kiert Varkaus Siitinselkä (OHu), 8.10. 1 m Rautalampi Etelä-Konnevesi (HSi), lokakuun alussa vähintään viikon ajan 1 p Iisalmi Koukunjoki (US) sekä 21.10.–5.11. 5 juv p ja 7.11. 1 juv p Varkaus Huruslahti (OHu, Ali, KSA). Katsausvuoden ainoat talvimerimetso nähtiin yöaikaan:

16.12. a3 juv p Kuopio Sorsasalo (JRi). Yöpyjät lepuuttivat lentimiään paikallisen puunjalostustehtaan turvekuljetin valaistulla katolla.

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (1). Öisten hoilaajien perässä reissanneet yöretkeläiset kuulivat kaulushaikaroita lähinnä vain vanhoilla, ennestään tunnetuilla haikaruovikoilla. Kaikkiaan puhaltelijoita tavattiin 11 paikalla: 5.5.–6.6. 1 Ä Varkaus Mula (OHu), 5.5.–kesäkuu 1 Ä Kiuruvesi Heinäkylä (SJU, KRu), 11.5.–10.6. 1 Ä Leppävirta Saamainen (HHA, MPH, JaK, ER), 12.5.–19.6. 1 Ä Maaninka/Siilinjärvi Keskimäinen–Maaninka Iso-Lapinjärvi (Aha ym.), 15.5.–10.6. 1 Ä (kuitenkin 1.6. 2 Ä) Maaninka Patalahti (VMV ym.), 28.5.–11.6. 1 Ä Varkaus Ruokolahti (OHu), 6.6. 1 Ä Kuopio Sotkanniemi (ER), 8.6. 1 Ä Maaninka Mustavirta (PRu), 12.6. 1 Ä Kuopio Riistavesi (MPH, HHö), 22.6. ja 29.6. 1 Ä Siilinjärvi Rissala (KRu, MU) sekä kesä 1 Ä Rautalampi Kiesimä Kerkonkoski (HSi/EVe). Lisäksi Joroisten puolella tavattiin kaksi ääntelijää: 4.–8.6. 1 Ä Joroinen Kirveslahti (OHu) ja 14.6. 1 Ä Joroinen Puomila (TI). Muita kuin ääntelyhavaintoja tehtiin seuraavasti: 8.4. 1 p Varkaus Käärmeniemi (OHu), 15.4. 1 p Varkaus Mula Kuvansinjoki (OHu), 16.4. 1 p Varkaus Mula pohjoisosa (OHu) ja 26.4. 1 yks. kuolleena Varkaus Mula (S. Räsänen/mus). Myös Joroisissa seikkaili hyvin varhainen kevätmuuttaja: 9.4. 1 p Joroinen Joroisvirta (TI, ANy). Ilmeisesti huhtikuun alun kevään lämpimät kelit siivittivät näiden varhaisten uskalikkojen tuloa lumisiin maisemiimme.

Harmaahaikara *Ardea cinerea* (1). Keväthavaintoja kahdesta linnusta ja syyspuolen havaintoja yhteensä 19–21 yksilöstä: 24.4. 1 W Maaninka Lapinjärvet (JaK, ER, KRu, MU), 27.4. 1 ad N Rautalampi Rastunsuo (KSi), heinäkuun loppupuoli 1 p Siilinjärvi Sulkavanjärvi (maallikkohavainto/MU), 31.7. 1 p ja 1.8. 2 p Kiuruvesi Hautakylä (SJU), heinä–elokuu 1–2 p Kuopio Karhonsaari (JHK), 18.–20.8. 3 p Maaninka Kinnulanlahti Valkeinen (VMV), 20.8. 5 p päivällä (havainnoijat?) ja 1 ad p/SSE illalla (KSi) Rautalampi Rastunsuo, 20.8. 3 juv p/W Rautalampi Kerkonjoensuu Väärälampi (JPo), 23.8. 1 p Tervo Niinivesi Kuorniemi (JKn, R. Pakarinen), 5.9. 1 yks. Vehmersalmi Lahnasalmi Hopeasalmi (Y. Malmisalo/ES) sekä 10.9. a2 nS Kuopio Karhonsaari (HHö). Vesilintumetsästyksen aloituspäivänä 20.8. harmaahaikarat tuntuvat saavan äkkilähdön lepäilykosteikoiltaan.

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (A). Poikkeuksellinen havainto talvehtimaan jääneestä yksilöstä: 3.12.1993–ainakin 8.3. 1 (+1kv/+2kv) p Rautalampi Tyyrinvirta (ALi ym.). Ilmeisesti törmäyksessä lievästi vioittunut siipi esti linnun syysmuuttomatkan jatkamisen (ks. Ukkonen 1995). Lisäksi keväältä yksi noteeraus: 30.4. 1 p Maaninka/Siilinjärvi Keskimäinen (VMV).

Laulujoutsen *C. cygnus* (2*). Kansallisuutensa on valloittanut koko Pohjois-Savon viimeisen kymmenen vuoden aikana ja pesimäkantamme jatkaa vankistumistaan vuosi vuodelta. Nyt tietoja saatiin 19 varmistetusta pesinnästä (pesä- tai poikuehavainto): Leppävirta Petromäki, Riihilähti, Näätämaa Lantere ja Etelä-Kallavesi Marjarytösaari (HHA, maallikot/HR); Karttula Pitkälampi (JKA); Kuopio Riistavesi Keskimäinen (HHA, MPH, HHö, JKA); Pielavesi Jylänginjärvi ja Iso-Kiukoinen (KRT); Maaninka Patalahti, Haatala ja Kurolanlahti (VMV ym.); Siilinjärvi Ylimäinen (MU, VMV); Varpaisjärvi Lukkarila (maallikot/HHö); Iisalmi Keskimäinen (HHö ym.); Kiuruvesi Rapakkojoki Mustalampi, Niemiskylä Hirvijärvi, Koivuajärvi, Salmenkylä Jouhtinen ja nimeämätön paikka (SJU). KRT arvioi Pielaveden nykykanaksi 4–6 pesivää paria. Kihlapareja tai kihlapariksi tulkittuja lintuja nähtiin ainakin 11 paikalla: Rautalampi 4, Maaninka 3, Varkaus 2, Kuopio 1 ja Sonkajärvi 1. Kesäkiertelijöitä – yksittäin ja pikkuparvis- sa – nähtiin toukokuun lopulta elokuulle yhteensä noin 45 yksilöä. Suurimmassa kesäparvessa oli 11 lintua. Lisäksi Joroisista ilmoitettiin kaksi kesähavaintoa: 8.6. 1 ä p Joroinen Ahveninen ja 22.8. 2 ad p Joroinen Valvatus (OHu). Pesimäbiologisia tietoja, mm. poikuekokoja, ilmoitettiin säästeliäästi. Pesyekoko saatiin määritettyä kahdelta pesältä: 5+7 munaa. Poikuekoot ilmoitettiin vain 4 poikueesta: 2+3+6+6 pull. Vuoden mittaan rengastettiin yhteensä 7 poikasta ja 3 fl-joutsenta.

Lyhytnokkahanhi *Anser brachyrhynchus* (A). Yksi huhtikuun havainto metsähanhien perinteiseltä levähdyspaikalta: 24.4. 1 p kymmenien metsähanhien seurassa Maaninka Lapinjärvet (ALi ym.). Lyhytnokkahanhi on tavattu Pohjois-Savossa tätä aiemmin vain kahdesti (1991 ja 1992).

Tundrahanhi *A. albifrons* (1). Keväällä onnistuttiin näkemään ainakin 8 yksilöä ja syksyllä löytyi muuttavien metsähanhien jälkijou-

koista yksi muuttoparvi: 22.–24.4. 2 ad p (PRu ym.) ja 27.4. 1 ad W (PLi) Maaninka Lapinjärvet, 23.4. 1 p Rautalampi Rastunsuo (KSi), 27.4. 2 p samassa parvessa merihanhen ja neljän metsähanhen kanssa Lapinlahti Lintulahti (HHö), 29.–31.5. 1 p (+ 9 metsähanhea) Nilsia Palonurmi (PHA), 3.–6.6. 1 (2kv) p Maaninka Lapinjärvet (VMV) sekä 21.9. a48 S Varkaus Lehtoniemi (OHu).

Merihanhi *A. anser* (A). Kaksi havaintoa tyypilliseen aikaan metsähanhien kevätmuuttokauden sesonkivaiheesta: 26.4. 1 p metsähanhien seurassa Maaninka Lapinjärvi (HKO) ja 26.–27.4. 1 p tundra- ja metsähanhien sekaparvessa Lapinlahti Lintulahti (HHö).

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (1). Pääosa tämänkin vuoden kanadalaisista kirjattiin muistiin Rautalammin Tyyrinvirralla, jossa talvehti kutakuinkin sama määrä hanhia kuin edellisinkin talvina: 1.1.–28.2. 10 p (TJa ym.). Viimeistään huhtikuun alkaessa Tyyrinvirran linnut alkoivat hajaantua lähiympäristöön, jossa siivekkäitä nähtiin pareittain tai pikkuryhmissä: 2.4. 2 p (JPO), 8.4. 4 p (K. Helppi, HHö, ER, HSi) ja 22.4. 2 p (HHa, MPH, HHö, KSa) Tyyrinvirta, 8.4. 3 p ja 22.4. 1 p Kattilavirta (HHö ym.), 24.4. 2 N ja 5.5. 2 p Rastunsuo (KSi ym.) sekä 28.4. 3 p Nokisenkoski (MLi). Hanhet alkoivat kerääntyä takaisin Tyyrinvirralle syyskuussa ja marras-joulukuussa sulalla uiskenteli jälleen tavanomainen määrä talvenodottajia: 26.9. 15 p (MLi) ja 26.11.–25.12. 13 p (TJa ym.). Rautalammin mahdollisista pesinnöistä ei kantaunut tietoja. Rautalammin ulkopuolella kanadanhanhia tavattiin totutun niukasti eli vain seuraavat linnut: 28.4. 1 p Iisalmi Nerohvirta (Iisalmen Sanomat/K. Jäderholm), 30.4. 1 p Sonkajärvi Toivakkajoki (US), 7.5.–noin 15.5. 1 p (VU) ja 25.5. 1 p (JKA) Kuopio Riistavesi Keskimmäinen, 14.–15.5. 1 p Kuopio Pitkälahti (HHa), 18.5. 1 nW Kuopio Karhonsaari (HHö) sekä 20.8. 1 p Nilsia Lastulahti (JVT).

Valkoposkianhi *B. leucopsis* (1). Keväällä törmättiin kahteen lepäilijäporukkaan: noin 15.–20.5. noin 40 p Nilsia Pajuniemi (R. Taskinen/HHö) ja 23.–26.5. a40–50 p Suonenjoki maamieskoulu (JKA). Syys-lokakuussa tuulet ja matalapaineiden kulkureitit eivät suosiineet stajareitamme, jotka odottelivat itätuulia ja hyytäviä räähäkelejä. Niinpä syysarktika kulki perinteisiä polkujaan itäpuolitsemme. Tämän vuoksi syksyisiä valkopos-

Ruos-torsorsors *Tadorna ferruginea* (RK). Ruostesorsien massiivinen kesävaellus maahamme ja maakuntaamme oli lintuvuotemme mieleenpainuvimpia tapahtumia. Esimakua rynnäköstä saatiin heinäkuun alussa naapureistamme Keski-Suomesta ja Pohjois-Karjalasta (ks. Nikander & Lindroos 1995). Heti perään ilmaantuivat ensimmäiset yksilöt myös meidän alueelle: 13.–15.7. 2 p Suonenjoki Koppelosuo (PLi, HKO, A. Liimatta). Jatkoa seurasi – ympärivuorokautisen kahlaajapyyntiin ja painostavien hellepäivien uuvuttama kahlaajarengastaja oli pudottaa rengastuskalsarinsa saadessaan eteensä pohjoissavolaisittain ennenkokemattoman näyn: 15.7. a11 p Siilinjärvi Raasio (ALi). Linnut tulivat pohjoisesta ja laskeutuivat klo 15.10 paikallisiksi altaalle. Pari onnekasta retkeläistä ehtivät myös nähdä koko potin, kunnes noin klo 19.30 9 lintua nousi S. Paikalle jääneet 2 lintua viihtyivät altaalla 22.7. saakka (ei 27.7. saakka kuten Nikander & Lindroos (1995) mainitsevat). Toinen linnuista kömpi keskiyöllä 21.7. sorsapyyntiin viritettyyn isoon katiskaan ja vielä toistamiseen 22.7. aamuyöllä normaaliin pieneen kahlaajakatiskaan – ahdasta oli. Höyhenpuvultaan täysin siisti lintu määritettiin isojen peitinhöyhentien muodon ja värityksen sekä kuluneiden siipisulkien perusteella 2kv-lin-

hianhanha – samoin kuin sepelhanhiakin – nähtiin katsausvuoden aikana keskimääräistä vähemmän: 2.10. 90(2a) WSW–W Siilinjärvi Kasurilanmäki (MU), 5.10. 9 W Kiuruvesi Pattosuo (AY) ja 16.10. a2 SW Siilinjärvi kk. (MU).

Sepelhanhi *B. bernicla* (1). Kaikkiaan ilmoitettiin vain viisi havaintoa: 18.9. a21 SW (+ 120 metsä-

hanhea) Kuopio Puutossalmi (JRI, MU), 19.9. a120 m Kuopio Linnanpelto (HKO), 21.9. n. a110 m Kiuruvesi Pattosuo (AY), 3.10. 1 SW Kuopio Ikonniemi (PLi) ja 16.10. 1 W (+ 6 joutsenta) Siilinjärvi kk. (MU).

Ristosorsors *Tadorna tadorna* (A). Täydellinen *Tadorna*-vuosi maakunnassamme, sillä myös ristosor-

Suomen ensimmäinen ruostesorsoren rengastus oli lähempänä kuin koskaan, kun kuvan yksilö tunki itsensä kahlaajakatiskaan peräti kaksi kertaa.

© Kalle Ruokolainen

nuksi (MU). Ruostesorsien saantiin ei oltu kahlaaja-asemallamme varauduttu, joten riittävän isoja teräsenkaita ei ollut käytettävissä.

Vaikka keskellä yötä Kuopion ympäristössä näyteltiin kiivas renkaidenhakuepiso, pikalähettimme KRU ei onnistunut teräsenkaita tavoittamaan ja lintu laskettiin pikavankeuden jälkeen vapaaksi. Ruostesorsia onnistuttiin näkemään maakunnassamme vielä kahdesti: 17.–18.7. 2 p Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (HKO, E. Miettinen ym.) ja 28.7. 1 p hetken aikaa Siilinjärvi Raasio (MU, T. Seimola). Raasiassa heinäkuun puolivälissä nähty parvi oli suurin Suomessa nähdystä ruostesorsaparvista. Lintujen saapumista maakuntaamme edelsi viikonnittainen erittäin lämmin sääjakso. Yhtä raju ruostesorsavaellus koettiin läntisessä Euroopassa viimeksi vuonna 1892 (ks. Cramp 1977). Vaikka lajia pidetään Euroopassa tarhalintuna, katsoi RK vaeltajat invaasion massiivisuuden ja ajoittumisen perusteella luonnonvaraisiksi linnuiksi. Seikkaa vahvistavat myös alueellamme nähtyjen yksilöiden arkuus ja Raasiassa pyydystetyn linnun ikä – nuorilla, pesimätömillä ruostesorsilla lienee suurempi taipumus kierteelyyn ja vaelluksiin keskellä kesää. Myös aiemmat ja tulevat ruostesorsahavainnot tulkitaan RK:n päätöksen mukaan koskevan luonnonvaraisia lintuja, ellei jokin havaittu seikka todista häkkikarkuruutta. Pohjois-Savossa laji on havaittu ennen katsausvuotta kahdesti (1972 ja 1993).

sa saatiin vuoden lajilistalle: 31.8.–6.9. 1 (1kv) p Siilinjärvi Raasio (ALi, PPy ym.). Pohjois-Savosta on tiedossa vain kaksi aikaisempaa ristosorsahavaintoa (1976 ja 1982).

Haapana *Anas penelope*. Laji ei kuulu varsinaisesti faunistisissa katsauksissa käsiteltävien lajien listalle, mutta katsausvuodelta tuli tietoon mielenkiintoinen faunisti-

nen ilmiö sinisorsien tapaan kaupungistuneista haapanoista. Kuopion Haapaniemellä oleskeli eräissä kaupungin puistossa läpi kesän kymmenkunnan pullasinorsan seurassa 16 haapanaa (KRu, KSA). Nämä pullahaapanat käyttäytyivät pelottomasti ja päästivät ihmiset noin 5 metrin etäisyydelle.

Jouhisorsa *A. acuta* (3*). Parimääräarvioita ja tietoja pesimäjärvistä esitettiin lajin osalta yhtä laiskasti kuin edellisinäkin vuosina – joten ryhdistäytykääpä veljet ja siskot jatkossa! Pesiviä pareja tilastoitiin vain 15 kappaletta yhteensä 11 järveltä: Lapinlahti 3, Siilinjärvi 3, Maaninka 2, Iisalmi 1, Nilsii 1 ja Varpaisjärvi 1. Luvut eivät tietenkään anna järkevää kuvaa lajin esiintymisestä alueellamme. Rengastukset: 3 pull + 3 fl.

Heinätavi *A. querquedula* (3*). Ilmoitettuja havaintoja kertyi noin 17 parista yhteensä 12 järveltä: Kuopio 3, Maaninka 3, Siilinjärvi 2, Lapinlahti 2, Iisalmi 1 ja Nilsii 1. Lisäksi Joroisista ilmoitettiin pesimäaikainen havainto yhdestä naaraasta. Pohjois-Savon pesimäjärvet löytyvät vuodesta toiseen Varkaus–Kuopio–Iisalmi-linjalta. Rengastukset: 1 fl.

Lapasorsa *A. clypeata* (3*). Tämäkään vesilintulaji ei inspiroi naatistelevaa savolaisharrastajaa vuolaaseen pesimäpaikkojen ja parimäärärien ilmoitteluun. Nytkin saatiin ilmoituksia vakiintuneen nihkeästi eli yhteensä vain 15 pesimäjärvistä: Siilinjärvi 5, Iisalmi 3, Maaninka 3, Lapinlahti 2, Kuopio 1 ja Rautalampi 1. Lähes kaikki ilmoitetut järvet olivat jo entuudestaan lapasorsan pesimäpaikkoina tunnettuja lintujärviä. Parhaimmilla järvillämme pesiviä pareja voi olla toistakymmentä; esimerkiksi Maaningan Lapinjärvillä oleskeli 10.6. 20 ♂ p (VMV).

Punasotka *Aythya ferina* (3*). 1980-luvulta alkaen pesimälajina harvinaistuneen punasotkan suuri koirasvaltaisuus alueellamme vaikeuttaa pesimäkannan arviointia. Kun parin ja pesimisen vähimmäiskriteeriksi otetaan pesimäaikana havaittu naaras, tavattiin pareja ja pesijöitä seuraavasti: 8.5. 1 ♂ p Siilinjärvi Kevätön (MU), 12.5. 1 ♀ p (+ 2 ♂ + 2 ♂) ja 11.6. 1 ♀ p Maaninka Pieni-Lapinjärvi (MU ym.), 13.5. 1 ♂ p (+ 1 ♂) Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (JKA), 26.5. 1 ♂ p (ALi) ja 1.6.–27.7. 1 ♀ p (MPH ym.) Siilinjärvi Raasio, 27.5. 2 ♂ + 1 ♀ p (JKA) ja 5.6. 1 ♀ + munapesä (+ 3 ♂) (MU) Siilinjärvi Apaja-Kum-

punen, 12.6. vähintään 1 ♂ p Nilsii Ruokosjärvi (HHö), 12.6. vähintään 1 ♂ p Lapinlahti Linnan-salmi (HHö) sekä 19.6. 1 ♀ + 1 pull Tervo Pohjalampi (KRu, MU).

Lapasotka *A. marila* (1). Ilmoitettuja havaintoja saatiin kasaan keskimääräistä vähemmän. Tässä kaikki ilmoitetut: 10.5. 1 ♂ p/m Rautalampi Rastunsuo (KSi), 27.8. 2 ♀-pukuista S Siilinjärvi Raasio (J. Hatva, MU), 18.9. 1 p Siilinjärvi Jälä (AHa, JKe, JaK, ER), 18.9. a8 + a2 S Kuopio Puutossalmi (JRi, MU) sekä 18.10. 7 p (AHa, HKo) ja 22.10. 2 ♀-pukuista p (HHö ym.) Leppävirta Paukarlahti. Syksyinen nuukkuus liittyi kaikkien arktisten vesilintujen vaisuun esiintymiseen, mikä johtui pitkälti siitä, että sopivia kylmänilmapurkauksia koillistuuliseen ja suttuisine sadekeleineen ei arktisten vesiäisten syysmuuttokaudelle sattunut.

Haahka *Somateria mollissima* (A). Pohjois-Savon toinen havainto: 7.–8.4. 1 ad ♂ p Varkaus Siitinselkä (OHu ym.). Linnun nähtiin lentävän 8.4. läänin rajan yli Joroisten puolelle. Maakuntamme ensimmäinen haahkahavainto tehtiin toukokuussa 1993. Tämän lisäksi on yksi vanha havainto haahka/kyhmyhaahkasta (*Somateria* sp.): 2.11.1985 Maaninka Ylä-Ruokovesi (VMV). Määritys on tehty palautetusta siipinäytteestä. Määritystä ei pysty enää tarkentamaan, koska ko. siipinäyte on hävinnyt.

Allihaahka *Polysticta stelleri* (A). Katsausvuoden ainokainen allihaahka tavattiin epätyypilliseen aikaan kesällä: 7.6.–19.6. 1 ad ♂ p Siilinjärvi Musti (MU ym.). Alueellemme pysähtyneet muuttajat on nähty yleensä talvikuukausina, ja maaliskokuulta tiedossamme on vain kaksi aikaisempaa havaintoa (18.5.1975 ja 3.9.1990).

Mustalintu *Melanitta nigra* (2*). Yksi alkukesäinen havainto, joka todennäköisesti koskee myöhäistä kevätmuuttajaa: 10.6. 1 ♂ kiert/p Siilinjärvi Iso-Jälä (JPy, JRi, MU).

Pilkkasiipi *M. fusca* (1). Heikko pilkkasiipivuosi. Kaikki havainnot tehtiin loka-marraskuun vaihteen molemmin puolin: 19.10. 15 m ja 5.11. 2 p Kuopio Väinölänniemi (EB), 20.10. 1 N (HHö, JRi, MU), 30.10. 1 S (JRi, KRu, MU), 1.11. a 12 S (KSA) ja 11.11. 1 p + 1 p/m (HHA) Kuopio Puutossalmi, 1.11. 2 p ja 4.11. 1 ♀-pukuinen p Varkaus Siitinselkä (OHu, KSA), 5.11. 1 p Rautalampi Kattilavirta, 1 p Rautalampi Tyyrinvirta ja 1 p Rautalampi Nokisenkoski (TJA) sekä 13.11. 1 p + 1 p Kuopio Satama (KSA).

Uivelo *Mergus albellus* (2*). Kesähavaintoja ilmoitettiin neljältä paikalta: 29.5. 2 p Siilinjärvi Raasio (KSA), 10.6.–1.8. 1 p Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen (VMV), 12.6. 1 ♂ p + 1 p Iisalmi Pikku-Ahmo (MPH, HHö) ja 17.7. 1 p Maaninka Kinnulanlahti Valkeinen (VMV). Keskimmäisen lintu, joka oli ilmeisesti ♀, nähtiin heinä-elokuun vaihteessa sulkivana ja lentokyvyttömänä.

Isokoskelo *M. merganser* (3). Pesimäaikaista havainnoista raportoitiin vain neljältä järveltä: Rautalammien Niinivedellä ja Iisvedellä tehtiin ”muutamia poikuehavaintoja” (TJA). Pielaveden Vaaraslahdessa todettiin 4 pönttöpesintää (KRt) ja 6.–10.6. nähtiin Kuopion Sotkanniemessä naaras (ER). Nämä vähäiset havainnot eivät tietenkään kuvaa alkuunkaan isokoskelon nykytilannetta Pohjois-Savossa, vaan kielivät lähinnä lintuharrastajiemme vähäisestä retkeilystä koskeloiden suosimilla karuilla järvillä. Renkaita kiinnitettiin Pohjois-Savossa yhteensä 29 poikaselle ja 4 fl-linnulle.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (3*). Vaikka keskikesä oli helteinen ja siten esimerkiksi myrkkypistiäisiä ja muita hyönteisiä suosiva, seutukunnan harrastajat välttyivät mehiläishaukkojen näkemiseltä. Pielaveden Pajuskylästä löytynyt pesä, jossa vartui 2 poikasta (KRt), oli ainut ilmoitettu pesimähavaintomme. Tällä pesällä tehtiin myös ainoat rengastuksemme (ks. taulukko 1). Reviiriksi tulkittavia havaintoja saatiin lisäksi viideltä muulta paikalta: Varkaus Mula (TI), Rautalampi Rastunsuo (JPo), Leppävirta Konnuslahti (ALy), Siilinjärvi Kolmisoppi–Raasio (AHa ym.) ja Pielavesi Pajuskylä (KRt).

Haarahaikka *Milvus migrans* (A). Yksi kesähavainto: 6.7. 1 ad nS Siilinjärvi Raasio (MU). AHK:n hyväksymien havaintojen mukaan haarahaikka on tavattu Pohjois-Savossa tämän vuosikymmenen puolella tätä ennen vain kolmesti.

Merikotka *Haliaeetus albicilla* (A). AHK-käsittelyn läpäisi viisi keväistä ja neljä syksyistä havaintoa: 31.3. 1 (2–4kv) W Varkaus Lehtoniemi (TI), 5.4. 1 N Varkaus Vattuvuori (TI, H. Kärkkäinen), 5.4. 1 ad NNE ja 21.4. 1 2kv/subad W Siilinjärvi kk. Ahmon pellot (MU), 24.4. 1 subad NE Maaninka Kinnulanlahti (MU ym.), 15.9. 1 subad p/SW Siilinjärvi Raasio (MU, JRi), 10.10. 1 juv/subad SW maakotka kavaljeerinaan Siilinjärvi Kasurilanmäki (MU), 6.11. 1

subad SW Suonenjoki Kutunkylä (MPH, T.-M. Välimäki) sekä 26.11. 1 ad S Kuopio Puutossalmi (ER, HHö, JaK, HKo). Lisäksi Joroisissa viihtyi alkuvuodesta talvea vastaan taisteleva nuorukainen: 14.1. 1 p Joroinen Rauhaniemi (TI), 15.1. 1 juv p Joroinen Jokijärvi (ANy) ja 22.1. –tammikuun loppu 1 p Joroinen Huutokoski (HHA, AHa, HKo, ARO). Joroisten havaintoja ei ole Etelä-Savon havaintoina käsitelty AHK:ssa (ks. edellä). AHK:n syyniin toimitettiin yksi vanha havainto, joka koski talvikautista lintua: 4.12.1993 1 subad lennossa Suonenjoki Kokkiranranta (TI, ANy, H. Räsänen).

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus* (1). Reviirihavaintoja toukokuun lopulta elokuun puoliväliin tehtiin ainakin 15 paikalta, joista viidellä varmistettiin pesintä: Varkaus Mula (OHu, TI), Maaninka Patajärvi (VMV), Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen (VMV ym.), Iisalmi Huotarilahti (J. Karvonen/Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen arkisto) ja Kiuruvesi Kiurujärvi (SJU). Kahdella muullakin reviirillä nähtiin keskikesällä pari ja niillä todennäköisesti pesittiin: Kuopio Pöksänlahti (OV) ja Kuopio Hirvilähti (OV). Kuopion Sotkanniemessä 6.6. tehty havainto koiraasta (ER) liittyy em. Pöksänlahden reviiriin. Pesäpoikarengastukset jäivät melko vähin (taulukko 1). Muut reviirit, joilla nähtiin loppukeväästä pari ja/tai myöhemmin kesällä yksittäisiä paikallisia tai saalisteleviä aikuislintuja, löydettiin lähinnä Maaninka–Siilinjärvi–Lapinlahti-kolmiosta: Varkaus Huruslahti (OHu), Siilinjärvi Rissala (HHA), Siilinjärvi Raasion ympäristö (HHA ym.), Maaninka Lapinjärvet (VMV ym.), Maaninka Kinnulanlahti Valkeinen (VMV ym.), Maaninka Patalahti (VMV ym.), Lapinlahti Linnan-salmi (HHö) ja Lapinlahti Lamminkäyrä (HHA). Joroisissa pesimäaikaista ruokohaukkoja nähtiin seuraavasti: 10.7. 1 ♂ p ja 20.8. 1 ♂ + 1 ♀ p Pasala (TI). Kevätmuuttoaikana huhtikuussa ja toukokuun alussa tehtiin ruskosuohavaintoja varsinkin Maaningan Lapinjärvillä ja niiden lähiympäristössä, jossa alueen reviirilinnut olivat jatkuvasti näkyvillä (monet). Yllä mainostettujen reviirien ulkopuolella kevätmuuttoon liittyviä havaintoja tehtiin ajalla 12.4.–25.5. yhteensä noin 10 linnusta: Rautalampi 5, Varkaus 3, Kuopio 1 ja Siilinjärvi 1. Lisäksi Joroisissa kiikaroiitiin 5.–21.4. kahta kevätmuuttajaa. Syksyllä ruskosuohaukat häviävät hissunkkissun ja havaintoja näistä häipyjistä saadaan aina vä-

hän. Sääntö piti paikkansa tälläkin kertaa; ajalla 24.8.–9.9. nähtiin vain 4 p/kiert (Kuopio 1, Leppävirta 1, Maaninka 1 ja Rautalampi 1).

Sinisuoahaukka *C. cyaneus* (2*). Vaikka myyräkannat ainakin paikoin osoittivat keväällä merkkejä heiveröisestä kasvusta, ei myyräindikaattorina tiedetyn sinisuoahaukan esiintymisessä tapahtunut isompaa virkistymistä huonoon myyrävuoteen 1993 verrattuna. Kuitenkin saalisteluvia ja reviiireillään pyöriä lintuja tavattiin pitkin kesää siellä täällä. Pesintä onnistuttiin varmistamaan vain yhdellä paikalla: 20.7. poikaspesä, jossa 4 pull, rämeellä Kaavi Telkkämäki (SRä). Muut 12 reviiiriä löydettiin ajalla 27.5.–18.7. seuraavilta paikoilta: Rautalampi Rastunsuo (JPo, JPy), Rautalampi Etelä-Konnevesi Pieni-Kurkilahti (JPo), Kaavi Maarianvaara Syrjävaara (varoitteleva ♀) (SRä), Nilsii Ranta-Sänkämäki (JRi), Nilsii Nipani (JTU), Siilinjärvi Musti (HhA, JPy, PPy, MU), Siilinjärvi Raasio (ALi ym.), Maaninka Keskimmäinen-Lapinjärvet (VMV), Maaninka Patalahti (VMV) ja Pielavesi yhteensä 3 reviiiriä (KRt).

Kanahaukka *Accipiter gentilis* (3*). Kun Pohjois-Savon pesimäaikainen petolintuharrastus tällä hetkellä potee lievää verenvähyyttä parin vanhan konkarin muutettua pois maakunnastamme ja kun osa petomiehistä on vielä hissukseen havainnistaan, kanahaukseen maakunnallisen esiintymiskuvan hahmottaminen alkaa lipsua pois harrastajakuntamme hanskasta. Haapala ym. (1995) tilastoivat Pohjois-Savosta yhteensä 15 pesintää. Myös korteilla tuli ilmoituksia 15 pesinnästä: Kaavi 8 (SRä), Kiuruvesi 5 (THä) ja Pielavesi 2 (KRt). Lisäksi ilmoitettiin 8 muuta kesäistä havaintopaikkaa ja reviiiriä: Nilsii 3 (HHö, JRi), Siilinjärvi 2 (PPy, MU), Leppävirta 1 (ALy), Maaninka 1 (KRu, MU) ja Rautalampi 1 (TJa). Pesäpoikasia rengastettiin alueellamme varsin keskinkertainen määrä, mutta lentokykyisiä (aikuis)lintuja saatiin pyydyskiin ja rengastettavaksi pitkin vuotta tavallista enemmän (taulukko 1). Kaavin, Kiuruveden ja Pielaveden 11 poikaspesässä kyllötteli 1+2+2+3+3+3+3+3+3+3+4 (keskimäärin 2.7) rengastusikäistä pull.

Varpushaukka *A. nisus* (2*). Metsemme katkoista paljastettiin ainakin ne 19 reviiiriä, jotka oli raapustettu lähetetyille korteille. Pesä kai-veettiin esiin seitsemältä näistä reviiireistä: Kaavi 3 (SRä), Siilinjärvi 2 (MU), Nilsii 1 (JRi, ER) ja Varkaus

1 (TI). Muut ilmoitetut reviiirit jakaantuivat kunnittain seuraavalla tavalla: Pielavesi 7 (KRt), Rautalampi 2 (MPH, PLi, JPo, KSa), Siilinjärvi 2 (ALi ym.) ja Kuopio 1 (ALy). Pesäpoikasten rengastusten määrä jäi perinteisen pieneksi eli 19 poikaseen, mutta fl-lintuja pyydystettiin rengastettavaksi pohjois-savolaisittain aivan kohtuullinen määrä (taulukko 1). Löydettyistä pesistä (n = 7) laskettiin rengastusikäisiä poikasia seuraavasti: 0+3+3+3+3+4+5 pull.

Hiirihaukka *Buteo buteo* (3*). Hiirihaukan pesiä haettiin kaikkiaan 12. Järjestelmällisintä etsintä ja vanhojen pesäpaikkojen tarkastus oli Kaavilla, jonka osuus oli 2/3 pesistämme. Pesälöytöjen kuntajakauma oli tällainen: Kaavi 8 (SRä), Pielavesi 2 (KRt), Leppävirta 1 (TI) ja Siilinjärvi 1 (MU). Haapala ym. (1995) raportoivat Pohjois-Savosta rengastajien ilmoittamana 13 pesintää. Lisäksi tavattiin Kaavilla 2 (SRä) ja Leppävirralla myös 2 maastopoikuetta (L. Pietikäinen/HR). Muuten hiirihaukat saivat kaarrella reviiireiden hakijoilta rauhassa, sillä muita reviiirilöytöjä saatiin kasaan vain 7 paikalta: Leppävirta 2 (ALy, HR), Maaninka 2 (MU, VMV), Siilinjärvi 2 (KRu, MU) ja Rautalampi 1 (KRu, MU). Onnistuneet pesinnät (n = 10) tuottivat rengastusikäisiä poikasia seuraavasti: 1+1+2+2+2+2+3+3+3+3 eli keskimäärin 2,2 pull pesää kohti. Kahdella kaavilaisella pesällä poikaset katosivat pesästä ennen rengastusikää mahdollisesti huuhkajan vierailun tuloksena, joten koko aineistosta laskettu poikastuotto oli keskimäärin 1,8 poikasta aloitettua pesintää kohti.

Maakotka *Aquila chrysaetos* (1). Ilmoitettuja havaintoja yhteensä 8 linnusta, joista suurin osa nähtiin epätyypillisesti keväällä: 28.3. 2 juv m Iisalmi Runni (T. Karppinen/Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen arkisto), 13.4. 1 juv N Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (JRi, VU), 16.4. 1 (2kv) p Rautalampi Rastunsuo (KSa), 23.4. 1 juv N Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (JKe, M. Pakarinen, JTU, VU), 2.10. 1 juv SSW ja 10.10. 1 juv/subad SW merikotkan seurassa Siilinjärvi Kasurilanmäki (MU) sekä 11.10. 1 siipirikko, joka lopetettiin, Sonkajärvi Jyrkkä (U. Glumerus/mus). Myös Joroissa nähtiin yksi syysmuuttaja: 5.10. 1 juv S Joroinen Joroisella (OHu). Korteilla nuoriksi linnuiksi merkityt keväiset yksilöt lienee tulkittava joko 2kv-linnuiksi tai subad-linnuiksi, joiden siiven ja pyrstön värikuviot vielä muistuttavat 2kv-linnun vastaavia.

Taulukko 1. Petolinturengastukset Pohjois-Savossa vuonna 1994.

	pull	fl	yht.
mehiläishaukka (<i>Pernis apivorus</i>)	2	0	2
ruskosuoahaukka (<i>Circus aeruginosus</i>)	8	0	8
kanahaukka (<i>Accipiter gentilis</i>)	47	91	138
varpushaukka (<i>Accipiter nisus</i>)	19	72	91
hiirihaukka (<i>Buteo buteo</i>)	25	5	30
piekana (<i>Buteo lagopus</i>)	0	1	1
kalasääski (<i>Pandion haliaetus</i>)	72	0	72
tuulihaukka (<i>Falco tinnunculus</i>)	29	4	33
ampuhaukka (<i>Falco columbarius</i>)	0	2	2
nuolihaukka (<i>Falco subbuteo</i>)	1	3	4
huuhkaja (<i>Bubo bubo</i>)	4	4	8
varpuspöllö (<i>Glaucidium passerinum</i>)	0	1	1
viirupöllö (<i>Strix uralensis</i>)	17	15	32
lapinpöllö (<i>Strix nebulosa</i>)	0	1	1
sarvipöllö (<i>Asio otus</i>)	0	10	10
suopöllö (<i>Asio flammeus</i>)	4	12	16
helmipöllö (<i>Aegolius funereus</i>)	51	18	69

AHK tarkistaa edelleenkin havainnot vanhoista linnuista.

Kalasääski *Pandion haliaetus* (3*). Kalasääskikantamme jatkaa hienoista kasvuaan (ks. Saurola 1995). Maakunnassamme rymyneet sääskimiehet saivat nyt vuoden saldoksi 42 pesivää paria (ALy, P. Kaikkonen/US). Pesivien parien kunnittainen jakauma ilmenee kuvasta 1. Eniten kalakotkia majoilee Rautalammilla ja Pielavedellä. Rautalammilla poikastuotto oli keho, sillä kunnan 7 pesää tuottivat vain 5 poikasta, kun Pielaveden 6 pesivää paria kasvattivat yhteensä komeat 17 jälkeläistä. Myös Leppävirralla ja Maaningalla todettiin pesintöiden epäonnistumisia. Pesä-tarkastuksissa todettiin yhteensä 78 poikasta, joista rengastettiin ennätykselliset 72 pull. Keskimäärin pohjoissavolaisessa kalasääsken pesässä varttui 1,9 isoa poikasta. Pesintätietojen lisäksi korteilla ilmoitettiin vähintään yhdestä reviiiristä Siilinjärveltä, jossa laji ei ole pesinyt vuosikausiin.

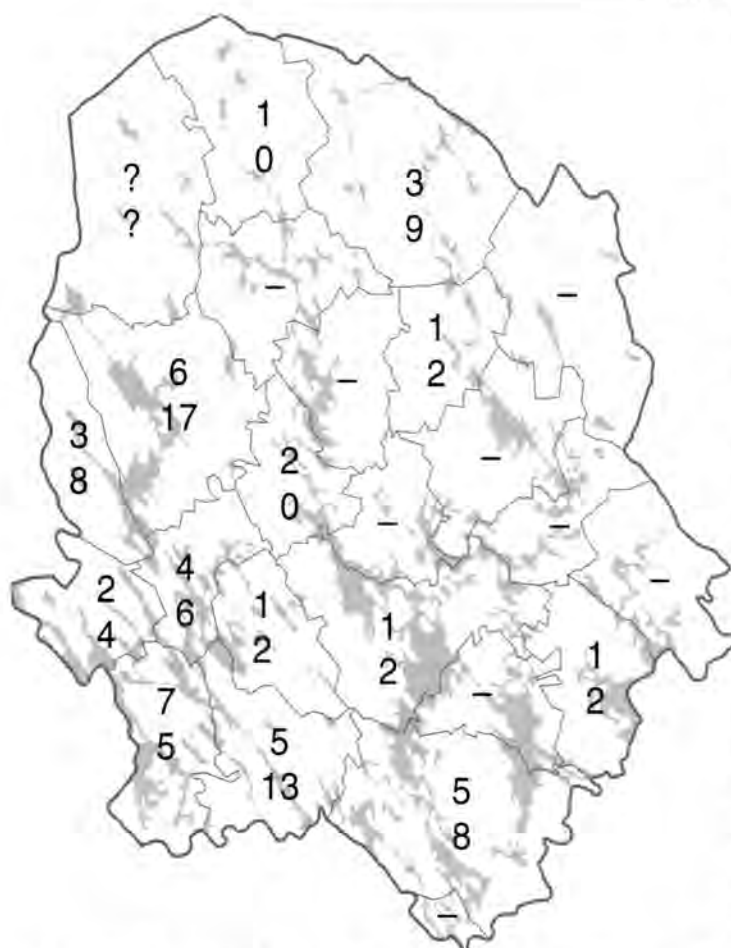
Tuulihaukka *Falco tinnunculus* (2*). Haapala ym. (1995) taulukoivat Pohjois-Savosta rengastajien ilmoittamina yhteensä 8 pesälöytöä. Lähetetyillä korteillamme ei ilmoitettu yhdestäkään näistä pesinnöistä. Maastopoikueista, reviiireistä tai pesimäaikaisista leluttelevista myyräloukuista raportoitiin korteillamme yhteensä 18 paikalta: Maaninka 3 (H. Lehto, MU ym., VMV), Siilinjärvi 3 (2 maastopoikuetta) (HhA, ALi ym., KRu, MU), Kuopio 2 (HhA), Leppävirta 2 (J. Kärkkäinen/HR, HR), Nilsii 2 (JRi, JTU), Sonkajärvi 2 (ALi), Iisalmi 1 (R.

Kumpulainen), Kiuruvesi 1 (maastopoikue) (L. Pehkonen/SJu), Pielavesi 1 (KRt) ja Rautalampi 1 (JKn). Poikasia rengastettiin tavanomaisen määrä (taulukko 1).

Punajalkahaukka *F. vespertinus* (RK). Pohjois-Savossa punajalkahaukat eivät näyttäytyneet. Joroisten puolella oltiin loppukesästä tarkempina: 21.8. 1 (1kv) p Joroinen Järvikylä (Hko, H. Pentikäinen).

Ampuhaukka *F. columbarius* (2*). Missä luuraavat maakuntamme pesivät ampuhaukat? Ilmeisesti amparin syrjäiset pesimämaastot mm. Ylä-Savon suoseuduilla ja karujen suurjärviemme saarissa eivät vain satu yksin savolaisornitologien kesäisten kulkureittien kanssa. Nytkin saatiin vain yksi pesintään viit- taava havainto ja kaksi muuta pesimäaikaista ilmoitusta: 26.7. 1 ♀ varoittelevana Sonkajärvi Laakajärvi Metsoniemi (ALy), 26.7. 1 ♂ kiert Kuopio Haapaniemi (KSa) ja 13.–15.8. 1 (1kv) ♀ r Siilinjärvi Raasio (ALi ym.).

Nuolihaukka *F. subbuteo* (2*). Nuolihaukan reviiireitä ja pesimäaikaisia havaintopaikkoja ilmoitettiin kaikkiaan 17 kappaletta, joka on perin tavanomainen määrä. Kunnittain nämä paikat jakaantuivat seuraavasti: Leppävirta 5 (JaK, ALy, ER, HR, L. Pietikäinen/HR), Kuopio 3 (Aha, JPy, KRu, MU), Varkaus 3 (OHu, TI), Siilinjärvi 2 (JPy ym., MU), Kaavi 1 (MU), Pielavesi 1 (KRt), Rautalampi 1 (MLi) ja Vehmersalmi 1 (HhA). Pesä onnistuttiin kaivamaan esiin vain yhdellä reviiirillä: 9.7. pesä Leppävirta Suvasvesi Kukkarinselkä Pieni-

Kuva 1. Kalasääskenspesiivien (ylempi luku) ja rengastusikäisten poikasten (alempi luku) määrät kunnittain Pohjois-Savossa vuonna 1994.

Huntu (ALy). Pesinnän varmistaneita maastopoikashavaintoja tehtiin Varkauden Pitkälänniemellä (OHu), Leppävirran Konnuksella (HR) ja Leppävirran Haapamäessä (L. Pietikäinen/HR). Haapalan ym. (1995) raportti tuntee Pohjois-Savosta kaksi pesälöytöä, joiden sijainnista ei ole kantautunut yhdistyksellemme tietoa. Lisäksi Joroisista tiedotettiin yhdestä pesimäaikaisesta havaintopaikasta, jolla todennäköisesti myös pesittiin (TI).

Muuttohaukka *F. peregrinus* (A). Muuttohaukan tilanne näyttää nykyään varsin valoisalta koko valtakunnassa; pesiviä pareja löydetään Pohjois-Suomesta vuosi vuodelta lisää ja pesimäkauden ulkopuoliset havainnot ovat lisääntymään päin pesimäalueen ulkopuolellakin. Kehitys alkaa näkyä myös Pohjois-Savossa, ja katsausvuodelta saatiin AHK-käsittelyyn neljä havaintoa: 11.9. 1 juv SW Varkaus Lehtoniemi (HKo, J. Piipponen), 18.9. 1 ad SW Siilinjärvi Kasurilanmäki (ER, AHa, JKe, JaK), 18.9. 1 juv SE Kuopio Puutossalmi (MU, JRi) ja 29.10. 1 juv p Kuopio Haapaniemi + Kauppatori (EB). Joroisten puo-

lella nähtiin keväällä naurulokkipaistia popsiva yksilö: 17.4. 1 ad p Joroinen Pasalankylä (HKo ym.).

Iso Falco (A). Yksi havainto muuttohaukkatyypisistä saalistelijasta: 1.10. 1 kiert vesilintuparven kimpussa Kuopio Puutossalmi (MU ym.).

Riekko *Lagopus lagopus* (2). Pohjois-Savon riekkomaille retkeillään kesäaikaan hyvin vähän, joten pesimäaikaisia havaintoja kertyy vuodesta toiseen perin niukasti. Katsausvuoden kaikki ilmoitetut pesimäaikaiset havainnot sijoituivat pesimäajan kynnykselle kevääseen: 13.3. 1 p Rautalampi Enonniemi Loukkuvuori (E. Karki, JKn), 8.4. 2 p Rautalampi Toholampi Vakkarsuo (E. Karki, K. & L. Keynäs, JKn), 8.4. 2 p + 1 Ä Rautalampi Rastunsuo (K. Helppi, HHö, ER, Hsi), 25.5. 1 p Rautavaara Maaselänmäki (KSa) sekä kevät "soidin-havaintoja" Pielavesi Jousjärvi + Keukoinen (KRT). Talvikaudella riekkohavaintoja tehdään hieman runsaammin johtuen siitä, että talvi-retkeilijät jaksavat ja ehtivät tuoloin kierrellä perinteisiä riekkomaa-
maastoja mm. Rautalammilla.

Peltopyy *Perdix perdix* (1). Luonnonvaraisiksi tulkittavia peltopyitä ei ole tavattu Pohjois-Savossa vuosikausiin, ja laji luokitellaankin maakunnassamme erittäin uhanalaiseksi (ks. Tuomainen 1989). Nykyisin laji voitaisiin katsoa pesimälajina pikemminkin jo hävinneeksi. Katsausvuodelta saatiin yksi syyshavainto Joroisten puolelta: 9.9. 2 p Joroinen Järvikylä (TI). Lintujen alkuperästä (istutettuja vai luonnonvaraisia?) ei ole tarkkaa tietoa.

Viiriäinen *Coturnix coturnix* (A). Yksi havainto polkupyöräpinnarallissa löytyneestä yksilöstä: 11.–20.6. 1 Ä Siilinjärvi Kasurila (ER, JaK ym.). Lisäksi yksi vanha havainto, jonka AHK on käsitellyt: kesä 1991 1 Ä Iisalmi Hernejärvi (T. Snellman/US). Kuluvan vuosikymmenen puolelta tiedossamme on havaintoja kolmesta viiriäisestä.

Luhtakana *Rallus aquaticus* (1). Kaikki ilmoitetut havainnot: 22.4. 1 p Rautalampi Tyrvinvirta (HHa, MPH, HHö, KSa), 15.5. 1 Ä Maaninka Iso-Lapinjärvi (PHu) ja 12.6. 1 Ä Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (AHa ym.). Lisäksi AHK käsiteli yhden vanhan havainnon ajoilta, jolloin luhtakana kuului vielä AHK-listalle: 12.7.1987 1 ♂ Ä Lapinlahti Sonnilanlampi (VMV).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (1). Erittäin heikko huittivuosi, ja lajin saaminen vuoden lajilistalle maakunnassamme oli työn ja tuskan takana. Ilmoituksia saatiin vain yhdestä ääntelijästä: 23.6. 1 Ä Kiuruvesi Luupuvesi (MPH). Joroisista vielä yksi havainto: 10.6. 1 Ä Joroinen Valvatus (OHu).

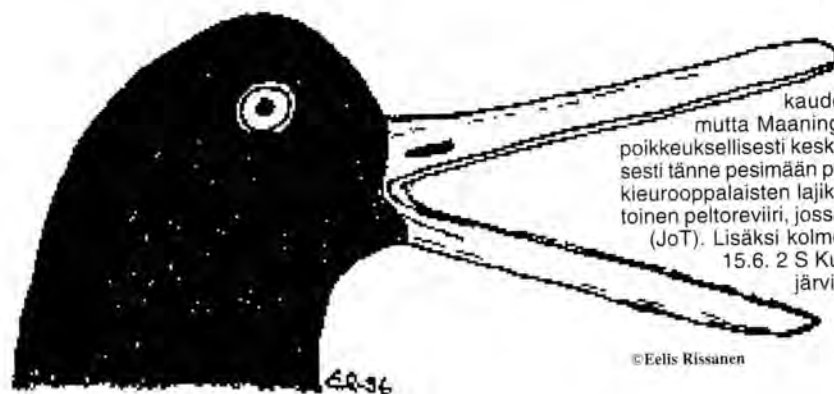
Ruisräikkä *Crex crex* (1). Edellissuven massaesiintymisestä painuttiin taas aallonpohjaan, ja rääkän havaitseminen Pohjois-Savossa ei monellakaan yöretkeilijällä onnistunut. Havaintoja ilmoitettiin yhteensä vain viidestä ruislinnusta: 13.6. 1 Ä Iisalmi Ilomäki (US), 6.–7.7. 2 Ä Suonenjoki Suontee (MPH, HHö, KSa), kesä 1 Ä reilun viikon ajan Kuopio Lamperila Salonkulma (A. Pietiläinen/HR) ja "koko kesän" 1 Ä Rautavaara Alaluosta Keskiharju (T. Hirvonen/KRu). Naapuriläänin puolelta yksi havainto: 26.6. 1 Ä Joroinen Kerisalonsaari (Any). Vanhoja havaintoja ilmoitettiin seuraavasti: kesäkuun alku 1964 1 Ä Nilsin Siikajärvi (T. Korhonen/JKa), 29.6.1980 2 yks. Vesanto Sonkari (P. Siikamäki/JKa), 26.5.1986 1 Ä ja 1.6.1987 1 Ä Vesanto Tiitilänkylä (K. Esko/JKa), kesäkuu 1992 1 Ä Leppävirta Timola (OHu, J. Kinnunen/HR),

kesä 1992 1 Ä Leppävirta Petromäki (S. Vasara, H. Ilaskivi/HR), kesä 1992 1 Ä Juankoski Pitkämäki (M. Mönkkönen/JKa), kesä 1992 ja kesä 1993 1 Ä Kaavi Niemelänmäki (M. Hallikainen/JKa), kesäkuu 1993 usean viikon ajan 1 Ä Siilinjärvi Jälä (M. Lappalainen/JKa) sekä kesä 1993 1 Ä Leppävirta Haapamäki (L. Pietikäinen, T. Heiskanen/HR). Näin Pohjois-Savon vuoden 1992 rääkkäsaldon nousi 18 ääntelijään ja vastaavasti huippuvuoden 1993 summa petraantui 34–35 narisijaan.

Nokikana *Fulica atra* (3*). Vesikasvillisuuden lomassa liivahteleva musta palleroinen ei maastossa liikkujien kirjaamishimoja herättänyt. Onhan tuo otus synkeän värinen, aggressiivinenkin... Tätäkö rataa kulki nokikana näkijöiden alavireinen ajatuksenjuoksua, sillä pesimäaikaisia esiintymistietoja ilmoitettiin vain viideltä järveltä! Pohjoissimmat ilmoitetut havainnot saatiin Iisalmen Keskimmäiseltä (US). Ehkä laji on nykyään taas niin runsas, että tällaisella faunististen havaintojen keruulla – havaintoja ei jakseta kirjata muistiin – lajin esiintymisestä ei saada luotua järkevää kuvaa.

Kurki *Grus grus* (2*). Pesimä- ja reviiirihavaintoja tuli julki vain kuusi: Kiuruvesi 1 (SJü), Kuopio 1 (ER), Leppävirta 1 (ALy), Maaninka 1 (VMV ym.), Rautalampi 1 (MLi, R. Pakarinen) ja Tervo 1 (KRU, MU). Yksi näistä paikoista oli järven luodolla (munapesä) ja muut rehevien järvien rantaluhtila. Maakuntamme soilla ei kukaan havaintojen ilmoittaja ilmeisesti kään retkeillyt. Luppulintuja tai niiksi tulkittuja tai tulkitsemiani te-pastelijoita tavattiin yksittäin ja pikkuparvina kymmeniittäin eri puolilla aluetamme pelloilla ja järvien rannoilla. Seuraavassa suurimmat luppokurkilaumat: 12.6. 30 p (MPH) ja 23.6. 21 p (AHa, JaK) Siilinjärvi Musti sekä 26.6. 14 p Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen (VMV).

Neitokurki *Anthropoides virgo* (RK). Pettymyksen tuottanut virtavästäräkin pointsausreissu muuttui ikimuistoiseksi, kun komppauksesta sisuuntunut joukko päätti tulo-matkalla tihkusateesta välittämättä koukata monia hyviä kevähavaintoja tuottaneen tulva-alueen kautta: 14.–24.5. 1 p Maaninka Lapinjärvi (PLi, A. Liimatta, KSa ym.). Lintu oleskeli Iso-Lapinjärven ja Keskimmäisen välisellä peltoalueella omissa oloissaan, kohosi oleskelu-aikanaan mediajulkikseksi ja houkutteli tietenkin sankat katselijajou-

©Eelis Rissanen

kot teiden varsille. Lintu nähtiin käyskentelemässä myös Siilinjärven puoleisilla pelloilla (kuntapinna!). Tämä oli ensimmäinen havainto lajista Pohjois-Savossa ja seitsemäs havainto Suomessa.

Pikkutylli *Charadrius dubius* (3). Yhteensä 27–28 ilmoitettua reviriä, jotka sijoittuivat eri kuntiin seuraavasti: Siilinjärvi 14 (KRu, MU), Kuopio 2 (KRu, MU), Maaninka 2 (MU, VMV), Rautalampi 2 (KSi), Varpaisjärvi 2–3 (HHö), Iisalmi 1 (US), Lapinlahti 1 (MPH, HHö), Sonkajärvi 1 (ALi), Suonenjoki 1 (MLi) ja Varkaus 1 (OHu, TI). Rengastukset: 14 pull + 74 fl.

Tylli *C. hiaticula* (1). Vilkas tyllikevät. Pääosa kevätmuuttajista kiikeroitiin Rautalammin Rastunsuolla, jossa 8.5.–29.5. summattiin kaikkiaan 77 m+p (KSi ym.). Vähintään kymmenen linnun päiviä todettiin Rastunsuolla kolme: 15.5. 10(6a) m+p, 23.5. 30(6a) m/p ja 25.5. 12(6a) m/p. Muina päivinä nähtiin 1–4 lintua. Myös Nilsin Palonurmea kevätyllejä löytyi mukavasti: 23.5.–11.6. yhteensä 22 p (PHA). Kaksi parasta päivää olivat 23.5. 8 p ja 24.5. 5 p. Siilinjärven Raasiossa kevään summaksi saatiin ajalla 12.5.–13.6. vain 6 p (AHa ym.). Lisäksi Siilinjärven Mustissa havaittiin 5.6. noin 7 p (AHa ym.). Raasiossa tavattiin lisäksi 25.6.–8.7. yhdeksän päivänä kerrallaan 1–4 ad p (PPy ym.). Mitään pesintään viittaavaa ei Raasiossa havaittu, joten nämä keskikesäiset linnut olivat joko myöhäisiä kevätmuuttajia, pesimättömiä kiertelijöitä tai pesinnässään epäonnistuneita aikaisia syysmuuttajia. Myös 19.–20.7. sipsutteli Raasiossa 1 ad (JPY ym.) – liekö tulkittavissa syysmuuttajaksi? Syksyllä tulleja nähtiin keskimääräistä vähemmän. Lähes kaikki syysmuuttohavaintomme tehtiin Raasiossa ja Mustissa, jossa aikavälin 4.8.–17.9. havaintosummaksi ynnättiin tasan 100 p+m (monet)

(Raasio 86 + Musti 14). Syksyn parhainakin tyllipäivinä määrät jäivät hyvin vaatimattomiksi: 26.–27.8. 4 ad + 4 juv p Raasio (JPY ym.). Keväällä tyllin näkeminen Nilsin, Rautalammin ja Siilinjärven ulkopuolella oli harvinaista herkkua: 28.5. 3 p Maaninka Mustavirta (ER, JVt) ja samana päivänä 1 yks. Tervo Pohjalampi (JKa). Kesä- ja syyshavaintoja ilmoitettiin Siilinjärven ulkopuolelta vain nämä kolme: 5.7. 1 ad p Varpaisjärvi kk. jätevedenpuhdistamo (HHö), 28.8. 1 p Rautalampi Rastunsuo (HKO, ER) ja 11.9. 1 p Kuopio Puutosalmi (PLi). Alueemme kaikki rengastukset (35 fl) tehtiin Raasiossa.

Keräkurmitsa *C. morinellus* (A). Kierteleminen isoilla peltoalueilla ja mullospeltojen tarkka kiikaroiminen koleina toukokuun lopun päivinä kannattaa. Nyt hoksattiin seuraavasti: 25.5. 9 p Maaninka Kinnulanlahti Vesajoki (ER, M. Asikainen), 28.5. 2 p klo 00.20 (HKO, AHa, JKe, VU) ja peräti 11 p samalla paikalla klo 7.40 (MPH, T.-M. Välimäki) Maaninka Lapinjärvi. Tämän vuosikymmenen puolelta tiedossamme on vain yksi aiempi keräkurmitsahavainto (1993).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (2). Suoretkeilyn laiminlyöminen näkyi myös pesimäaikaisten kapustarintahavaintojen niukkuutena, sillä ilmoituksia saatiin vain kaksi: 10.6. 1 p Sonkajärvi Saukkosuo (ALi) ja 21.7. 2 yks. Kiuruvesi Kokkosuo (AY).

Tundrakurmitsa *P. squatarola* (1). Kevätmuuttajia havaittiin keskimääräistä enemmän, mutta sen sijaan syysmuuttajia osui harrastajien näköpiiriin vähän. Kaikki havainnot: 21.5. 12 p, 22.5. 58(3a) p ja 23.5. 1 kiert/N + 1 p Rautalampi Rastunsuo (KSi, P. Vikberg), 4.6. 8 p ja 5.6. 29 p Siilinjärvi Musti (AHa ym.), 26.8. 1 ad SW. 8.9. 2 juv p ja 11.9. 1 juv p Siilinjärvi Raasio (J.

Hatva, JPY, KRu, MU) sekä 13.9. 1 W Varkaus Pitkälänniemi (HKO).

Isosirri *Calidris canutus* (1). Yksi kevätthavainto: 4.6. 11 p punakuiren ja tundrakurmitsoiden seurassa Siilinjärvi Musti (JaK, AHa). Havainto on merkittävä, sillä tämä oli Pohjois-Savon ensimmäinen kevään isosirrihavainto! Toisin kuin syyshavainnot keväiset isosirrihavainnot joutuvat ennen julkaisemista AHK:n pihteihin – em. havainto on AHK:n käsiteltävä. Syysmuuttohavaintoja ei katsausvuodelta ilmoitettu.

Pulmussirri *C. alba* (1). Vaatimaton pulmussirri vuosi, sillä vain yksi havainto ilmoitettiin: 7.8. 1 ad p Siilinjärvi Musti (AHa, JaK, HKO, KRu).

Pikkusirri *C. minuta* (1). Keväällä, jolloin pikkusirri on alueellamme melkoinen rareteetti, laji onnistuttiin kohtaamaan kertaalleen: 24.5. 1 p Rautalampi Rastunsuo (KSi). Kahta havaintoa lukuun ottamatta kaikki muut syyshavainnotme kirjattiin perinteiseen tapaan Siilinjärven Raasion ja Mustin lietteiltä. Raasion havaintosummaksi saatiin 29.6.–25.9. noin 438 p ja vastaavasti Mustin summaksi 16.7.–15.8. 11 p (monet). Raasiossa pikkusirrimäärät pysyivät läpi syysmuuttokauden pieninä; yli 20 linnun kerääntymä laskettiin vain 8 päivänä ja enimmillään nähtiin 26.8. vain noin 35 juv p (J. Hatva, JPY, KRu). Raasiossa rengastettiin syysmuuttokauden aikana 132 fl. Raasion ja Mustin ulkopuolelta ilmoitettiin vain kaksi syyshavaintoa: 28.8. 2 p Rautalampi Rastunsuo (HKO, ER) ja 11.9. 1 p Kuopio Puutosalmi (PLi).

Lapinsirri *C. temminckii* (1). Loppukevään kylmät kelit koillistuuli-neen tiputtivat lapinsirrejä maise-mimme tavanomaista enemmän. Ajalla 11.5.–5.6. tavattiin noin 90

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (1). Pesintöjä todettiin kahdella paikalla: 28.4. 3 p, 3.7. 1 p ja noin 13.7.–1.8. 2 ad + 3 juv p Varkaus Lehtoniemi (OHu, HKO) sekä kesäkuu hätäilevä ♂ p ja 10.7. 1 ♂ p + 2 pull p Maaninka Ylä-Ruokovesi (PRu, VMV). Varkaudessa meriharakan pesintöjä on todettu aiemminkin, mutta Maaninkan pesimäpaikka on uusi. Maaninkan linnut pesivät poikkeuksellisesti keskellä maaseutuidyllä järveen rajautuvalla pelloilla. Ilmeisesti tänne pesimään pyrkivät meriharakat ovat omaksumassa eurotopoja keskieuropalaisten lajikumppaniensa tyyliin, sillä alueellamme todettiin myös toinen peltoreviiri, jossa pesintä jäi varmistamatta: kesä 2 ad p Kuopio Ryönä (JoT). Lisäksi kolme muuta keskikesäistä havaintoa: 13.6. 2 hetken p ja 15.6. 2 S Kuopio Kuopionlahti (KSA) sekä 4.7. 1 (+2kv) p/N Siilinjärvi Raasio (JPY, PPy). Syysmuuttajia ei taaskaan havaittu ja keväälläkin meriharakoita nähtiin säästeliäästi: 30.4. 1 NE Maaninka/Siilinjärvi Keskimäinen (MU), 3.5. 1 m Maaninka Lapinjärvet (MPH, HKO, KSA) ja 19.5. a11 p Kuopio Kellosekä Ruunaluoto (HHö).

lappalaista. Suurimman siivun tuosta kakusta haukkasi Rautalammin Rastunsuo, jossa nähtiin yhteensä 43 lapinsirriä. Kaikkiaan lapinsirrejä nähtiin keväällä kuudella paikalla. Yleensä lintuja nähtiin kerrallaan vain 1–4 yksilöä ja vain kolmesti tavattiin yli 5 linnun kerääntymä. Seuraavassa suurimmat määrät kultakin paikalta: 24.5. 16(4a) m/p ja 30.5. 8(5a) p Rautalampi Rastunsuo (KSi), 29.5. noin 22 p Maaninka Lapinjärvet (MU), 22.–23.5. 3 p ja 28.5. 3 p Varpaisjärvi kk. jätevedenpuhdistamo (HHö), 29.5. 4 p Nilsin Palonurmi (PHA), 13.5.–2.6. neljänä päivänä 1 p Siilinjärvi Raasio (OHu, AHa, HKO, MU) sekä 5.6. 1 p Siilinjärvi Kasurila Kirves-Kumpunen (MU). Syys-havainnot ovat pääosin Siilinjärven Raasiosta ja Mustista, jossa nähtiin 25.6.–3.9. yhteensä noin 254 p (Raasio noin 247 + Musti 7). Vähintään 15 lintua nähtiin Raasiossa kolmena päivänä: 8.7. 16 ad p (AHa, JPY, PPy), 4.8. 16 p (AHa, HKO, KRu) ja 18.8. 15 p (OHu, ALi). Muualta syyshavaintoja ilmoitettiin vain viidestä linnusta: 26.7. 1 p (MSa), 4.8. 3 ad p (OHu) ja 7.8. 1 p (TJa, KSi) Rautalampi Rastunsuo. Pohjois-Savossa rengastettiin yhteensä 92 fl, jotka kaikki Raasiossa.

Kuovisirri *C. ferruginea* (1). Kaikki kuovisirrihavainnot raapustettiin aikakirjoihin 15.7.–11.9. Siilinjärven Raasiossa ja Mustissa. Näiden paikkojen havaintosummaksi ynnättiin 67 p (Raasio 58 + Musti 9). Vain kahtena päivänä nähtiin enemmän kuin 5 lintua: 17.7. 6 ad p Musti (AHa, JKe, JaK, HKO) ja 18.7. 9 ad p Raasio (JPY ym.). Raasiossa rengastettiin yhteensä 27 syysmuuttajaa.

Suosirri *C. alpina* (1). Suosirrien näkeminen keväällä Pohjois-Savossa on sidoksissa toukokuun loppupuolen sääoloihin – mitä hyisemmät kelit, sitä suuremmat mahdol-

lisuudet mustamahojen näkemiin. Katsausvuonna toukokuun loppu pohjoisenpuoleisina tuuliin olikin otollinen suosiirrien taantumiseen. Ajalta 4.5.–5.6. havaintoja ilmoitettiin yhteensä noin 280 kevätmuuttajasta. Muuton huippu ajoittui terävästi ajalle 22.–23.5., jolloin tavattiin eri paikoilla parhaimmat kerääntymät: 22.5. 68(5a) m/p ja 23.5. 71(9a) m/p Rautalampi Rastunsuo (KSi), 22.5. ja 24.5. 10 p Maaninka Lapinjärvet (I. Siisalo, VMV), 23.5. 30 p Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen (VMV), 23.5. noin 20 p Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (TF, VU) sekä 23.5. 11 p Nilsia Palonurmi (PHa). Muina päivinä havaittiin 1–7 lintua paikassaan. Maaninka Lapinjärven Vesajoella oleskeli 4.–7.5. 2 tp p (PLi, MU) ja edelleen 12.–14.5. 1 tp p (HHa ym.). Linnut olivat poikkeuksellisesti kauttaaltaan vielä täydellisessä talvipuvussa. Myös Siilinjärven Raasiassa nähtiin 13.5. ja 25.5. suosiirryksilöt, joilla oli hyvin vähän mustaa höyhenhennystä mahassa (OHu, HKo, ALi, ER). Syysmuuttokaudella suosiirrejä nähtiin varsin vaatimattomasti. Varsinkin nuoria lintuja tavattiin vähän. Ilmoitetut syyshavainnot tehtiin pääosin Siilinjärven Raasiassa ja Mustissa, josta tavattiin 1.7.–2.10. yhteensä vain noin 438 p+m (monet) (Raasio noin 408 + Musti 30). Yli 30 linnun päiviä tilastoitiin vain kaksi: 18.7. 25 ad p + 8 ad m ja 20.7. noin 80 ad p + 67(3a) S–SW Raasiassa (JPY ym.). Syyshavainnot muualta: 6.7. 1 p (KSA), 20.7. havaittu (havainnoija?), 21.7. 2 ad p (havainnoija?) ja 4.8. 5 ad p (OHu) Rautalampi Rastunsuo, 9.7. 3 ad p Leppävirta Suvasvesi Kukkarinselkä (ALy) sekä 30.7. 1 ad p Leppävirta Koirus (ALy). Lisäksi nähtiin yksi jämäkkä syysmuuttoparvi todennäköisiä suosiirrejä: 19.9. noin 150 S Varpaisjärvi kk. (HHö). Teräsrunkaita puristettiin Raasiassa yhteensä 180 fl–linnun nilkkaan.

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* (1). Hyvä sirriäiskevät. Seuraavassa kaikki kevätavainnot: 22.5. 22 p Maaninka Lapinjärvet (HKo), 25.5. 1 p ja 29.5. 15(3a) p+m Rautalampi Rastunsuo (TJa, KSi), 28.5. a17 p ja 31.5. 1 p Siilinjärvi Raasio (HHa, AHa, HKo) sekä 30.5. 7 p Nilsia Palonurmi (PHa). Syysmuuttokaudella ilmoitettiin vain yksi havainto: 7.8. a2 p Rautalampi Rastunsuo (TJa, KSi).

Suokukko *Philomachus pugnax* (2). Kun suoretkeily oli vähäistä, pesimäaikaista havaintoja kertyi vain lintujärviltä tai niiden tuntumasta: 29.5. noin 10 p Maaninka

Lapinjärvet (MU), 29.5. noin 15 p (♂♂ + ♀♀) ja 11.6. 1 ♂ + 1 ♀ p Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen (JPY, JRi, MU), 1.6. 5 ♀♀ p ja 4.7. 1 ♀ p Siilinjärvi Kevätön Pirttilahti (MU), 10.6. 1 p Sonkajärvi Saukkosuo (ALi) sekä 19.6. 4♂♂ + 1♀ p Rautalampi Rastunsuo (KRu, MU). Vain Siilinjärven Kevättömällä heinäkuussa tavatun linnun käyttäytyminen viittasi vahvasti pesintään. Rengastukset: 1 pull (+ 171 fl).

Jänkäkurppa *Lymnocyptes minimus* (1). Jänkäkurban osalta vuosi käynnistyi talvehtimista yrittäneellä yksilöllä: 2.1. 1 p pienessä sulassa purossa Kuopio Likolahti (EB). Keväällä havaintoja ilmoitettiin kolmelta paikalta: 26.4.–4.5. neljänä iltana havaintosummana vähintään 4 Å Rautalampi Rastunsuo (KSi ym.) sekä 28.4. 1 p (OHu), 4.5. 1 p (HKo) ja 6.5. 1 p (Ti) Varkaus Ruokojärvi sekä 3.5. 1 p Iisalmi Keskimmäinen (Iisalmen Sanomat/K. Jäderholm). Rautalammin klopsuttelijat kuultiin klo 22.52–23.57. Syyshavaintoja saatiin niin ikään kahdelta paikalta: 17.9. 1 ad r ja 23.9. 2 juv r Siilinjärvi Raasio (MU) sekä 2.10. 1 p (ER, MU) ja 8.10. 4 p (MU) Siilinjärvi Iso-Jälä. Lisäksi Joroisista saatiin kaksi ilmoitusta: 5.10. 1 p Joroinen Katisenlahti ja 9.10. 3 p Joroinen Pasala (OHu). Rengastukset: 3 fl (ks. edellä).

Heinäkurppa *Gallinago media* (A). Havaintoja kaikkiaan neljästä linnusta, joista yksi tavattiin keväällä ja kolme löydettiin syksyllä: 27.5. 1 p Maaninka Lapinjärvi (HKo), 14.–21.9. 1 (+1kv) p (MU ym.) ja 30.9. 1 p Siilinjärvi kk. Ahmon pellot (MU) sekä 19.9. 1 p Kuopio Hiltulanlahti (HKo, MPH, AHa). Siilinjärven linnut todettiin värityksen perusteella eri yksilöiksi. Maaninka havainto on merkittävä, sillä Pohjois-Savosta ei ole tiedossamme yhtään aiempaa kevätavaintoa ainakaan viimeisen 150 vuoden ajalta! Joroisissa saatiin kompattua näkyviin yksi syksyinen lintu: 9.9. 1 p Joroinen Pasala (Ti).

Mustapyrstökuiri *Limosa limosa* (A). Havaintoja kolmesta kevätlinnusta: 30.4.–12.5. 1 p ja 13.5. 2 p Maaninka Lapinjärvi Vesajoki (HKo, MU ym.) sekä 14.5. 1 kiert Siilinjärvi Raasio (ALi, OHu). Nämä olivat ensimmäiset kuluvan vuosikymmenen puolella nähdyt mustapyrstökuirot.

Punakuiri *L. lapponica* (1). Kevät-havaintoja raportoitiin yhteensä 23 yksilöstä, mikäli juhannuksen tienoon havainto Siilinjärveltä luokitellaan myöhäiseksi kevätavainnoksi jonnekin perimmäisen tundran alu-

eille aikoneista matkalaisista: 13.5. 1 ♂ + 2 ♀♀ p Maaninka Lapinjärvi (OHu, HKo, ALi), 13.5. 10 p Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (JKa), 14.5. 1 ♂ p Rautalampi Rastunsuo (KSi) sekä 4.6. 4 p ja 23.6. 5 p Siilinjärvi Musti (AHa, JaK). Syysmuuttajia kirjattiin muistiin seuraavasti: 16.7. 2 p ja 18.7. a27 SSW Siilinjärvi Raasio (JPY ym.) sekä 16.7. 1 p ja 15.8. 2 p Siilinjärvi Musti (AHa ym.).

Pikkukuovi *Numenius phaeopus* (2). Kun aito kärsimysornitologinen kesäretkeily takamailla, suoseuduilla ja muissa hermoja raastavissa hytyspesissä on kokenut inflaation, ovat pikkukuovimme saaneet pesiä kesästä toiseen rauhassa kiikaroijiltamme. Nytkin pesimäaikaista havaintoja ilmoitettiin todella minimaalisesti: 25.5. 1 Å Rautavaara Maaselänmäki Silmäsuo (KSA), 9.6. 3 p Nilsia Etikansuo (JPY, KRu, MU), 10.6. 1 kiert Maaninka Patalahti (VMV) ja 10.6. noin 4 p Sonkajärvi Saukkosuo (ALi). Nämä vähäiset havainnot eivät anna alkuunkaan oikeaa kuvaa pikkukuovin tilanteesta maakunnassamme. Josakin Pohjois-Savossa rengastettiin kesän mittaan yhteensä 7 pull.

Punajalkaviklo *Tringa totanus* (1). Reviireitä, joista suurimmalla osalla todennäköisesti myös pesittiin, löydettiin vähintään kymmenen: Maaninka Lapinjärvet (2 paria), Hämeenlahti ja Mustavirta (VMV ym.), Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen (2 paria) (VMV ym.), Siilinjärvi Raasio (JPY ym.), Nilsia Palonurmi (PHa), Iisalmi Keskimmäinen (MPH ym.) sekä Kiuruvesi Kokkosuo (AY). Reviireillä lintuja nähtiin kesäkuun lopulle/heinäkuulle saakka. Ensimmäiset kevätmuuttajat nähtiin suhteellisen varhain: 24.4. 2 p Maaninka Lapinjärvi (OHu, HKo, ALi). Maaninka Lapinjärvillä ja läheisellä Keskimmäisellä punajalkavikloista tehtiin runsaasti kevätavaintoja huhtikuun lopulla ja pitkin toukokuuta (monet). Todennäköisesti valtaosa havainnoista koski em. reviirilintuja. Muualta kuin edellä luetelluilta reviirijärviltä kevätavaintoja saatiin seuraavasti: 25.4.–15.5. yhteensä 7 m+p Rautalampi Rastunsuo (KSi ym.), 30.4. 1 p Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (TF, VU), 8.5. 1 p NW Rautalampi Kerkonjoensuu (JPo) ja 9.5. 1 p Vieremä Haajainen (US). Ainoa varsinainen syysmuuttohavaintomme kirjattiin Siilinjärven Raasiassa: 16.8. 1 SW (OHu, ALi). Molemmat 2 fl-rengastustamme väännettiin Raasiassa.

Rantakurvi *Xenus cinereus* (A). Pohjois-Savossa rantakurveja ei nähty tai ainakaan AHK ei saanut alueeltamme yhtään havaintoa tarkistettavaksi. Läänin rajamme tuntumassa kurvi kuitenkin piipahti: 19.5. 1 ad p Joroinen Katisenlahti (OHu). Vaikka havainto on Etelä-Savon puolelta, AHK:mme on tarkistanut ja hyväksynyt havainnot tehdyn ilmoituslomakkeen.

Karikukko *Arenaria interpres* (1). Karikukon kanssa päästiin nokitusten kahdella paikalla saman päivän aikana: 13.5. 1 ♂ p Varkaus Lehtoniemi (ALi) ja 1 p Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (JKa). Vuodesta toiseen karikukko on onnistunut yllättävänkin tehokkaasti väistelemään lintuharrastajiamme; esimerkiksi tämän vuosikymmenen puolelta tiedossamme on toistaiseksi havainnot vain neljästä linnusta. Vastaavana aikana jopa rantakurvi on tavattu useammin.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (1). Useimpien muiden arktisten kahlaajien tavoin myös keväisten vesipääskyjen havaintosumma kohosi toukokuun kylmän lopun myötä normaalia mukheammaksi. Havaintoja koritettiin ajalta 23.5.–5.6. yhteensä 59 linnusta: 23.5. 1 NW Rautalampi Rastunsuo (KSi), 23.–25.5. a2♂♂ + 3♀♀ p ja 28.5. 1 ♀ p Varpaisjärvi kk. jätevedenpuhdistamo (HHö), 23.5.–1.6. kuutena päivänä yhteensä 22 p Nilsia Palonurmi (PHa), 28.5. 12 p (PLi) ja 29.5. 11 p (MU) Maaninka Pieni-Lapinjärvi, 31.5. 1 p (HHa), 2.6. 3 p (MU) ja 5.6. 1 p (MPH, KSA) Siilinjärvi Raasio sekä 1.6. 2 p Kuopio Kellosekä (JHK). Pesintään viittavia havaintoja ei ilmoitettu. Syysmuuttajia päästiin kiikaroimaan vain kahdella paikalla: 4.–9.7. 1 ad ♀ r (AHa, JPY, PPy, MU), 17.–18.7. 1 ad ♂ r (JPY ym.) ja 21.–22.7. 1 ad ♂ r (MU ym.). Siilinjärvi Raasio sekä 26.7. 1 p Rautalampi Rastunsuo (MSa). Rengastuksia tehtiin 3 fl-linnulle; kaikki Raasioon laskeutuneet syysmuuttajat onnistuttiin pyydystämään.

Merikihu *Stercorarius parasiticus* (A). Syyshavaintoja yhteensä peräti 38 yksilöstä, joista valtaosa nähtiin yhdessä jättiparvessa: 18.9. 2 ad S + 1 ad S + 1 ad kiert + 1 ad kiert + 1 ad S Kuopio Puutossalmi (MU, JRi), 18.9. huima a31 S Varkaus Lehtoniemi (Ti, H. Kärkkäinen) ja 31.10. 1 ad SE Kuopio Puutossalmi (JPY). Kaikki värityypilleen määritetyt yksilöt edustivat vaaleaa värimuotoa. Lokakuinen havainto on poikkeuksellisen myöhäinen. Varkauden parvi on ylivoimaisesti suurin maakunnassamme koskaan

nähyistä merikihuparvista. Kihupäivänä 18.9., jolloin alueemme kautta muutti runsaasti myös metsähanhia, vallitsi voimakas itä- ja koillistuuli. Myös naapurialueillamme Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa vuonna 1994 oli erinomainen kihusyksy.

Tunturikihu *S. longicaudus* (A). Yksi syyshavainto Joroisten puolel-

ta: 5.10. 1 (1kv) p Joroinen Pasala (OHu, S. Mikkonen). Tundran kasvatti laskeutui muuttolennoista pelolle ja ryhtyi jalkapatikassa pyydystelemään hyönteisiä. Lintu päästi havainnoijat kosketusetäisyydelle 0,5 m:n (!) päähän, kunnes kyllästyi tuijottelijoihinsa ja lehahdi siivilleen alkaen luovia kohti etelää. Vaikka havainto on Etelä-Savon puolelta, AHK:mme on käsitel-

lyt ja hyväksynyt siitä laaditun ilmoituslomakkeen.

Kihu-laji *Stercorarius* sp. (A). Yksi havainto: 31.8. noin 4 SW Siilinjärvi Raasio (ALi). Havainnoijan mukaan muuttajat olivat todennäköisesti merikihuja.

Pikkulokki *Larus minutus* (3). Pikkulokkiyhdyksuntia ilmoitettiin

Monet Pohjois-Savon turturikyyhkyistä on havaittu myöhäissyksyllä, kuten tämäkin Vesannon Närhilän lintu lokakuussa 1994.

©Juha Poutanen

yhTEensä 13 järveltä, jotka sijoittuivat eri kuntiin seuraavasti: Siilinjärvi 4, Iisalmi 2, Maaninka 2, Rautalampi 2, Kuopio 1, Lapinlahti 1 ja Nilsia 1. Joroisista ilmoitettiin vain yhdestä pesimäjärvestä. Ilmoitetuista paikoilta laskettiin yleensä 10–45 aikuista lintua. Katsausvuoden suurimmat ilmoitetut yhdyskunnat löytyivät Siilinjärveltä: Raasion Jaakonlampi noin 150 p (JPY, PPy, KRu) ja Kevätön enimmillään noin 100 p (MU). Rengastukset: 6 pull (Kevättömältä).

Selkälokki *L. fuscus* (3*). JTU takseerasi selkälokit kolmelta suurelta selkävesialueelta: Kuopio Keski-Kallavesi 80 pesivää paria, Kuopio-Siilinjärvi Juurusvesi noin 5 pesivää paria ja Kuopio-Juankoski Karhonvesi 5–10 pesivää paria. Keski-Kallavedellä selkälokkeja pesi vähemmän kuin koskaan aikaisemmin jaksolla 1982–1994. Keski-Kallavesi on ollut viime aikoina Pohjois-Savon merkittävin selkälokkivesi, jonka pesivä kanta on vuosina 1982–1994 ollut enimmillään 121 paria (JTU). Myös ALy veneili suurjärvellämme ja kirjasi selkälokkeja näiltä vesiltä seuraavasti: Kuopio-Siilinjärvi Pohjois-Kallavesi 31 paria, Kuopio-Maaninka-Siilinjärvi Suuri-Ruokovesi 3 paria, Leppävirta Konnusvesi ja Koirus 8 paria sekä Leppävirta-Vehmersalmi-Tuusniemi Suvasveden etelä- ja itäosat 15 paria. Jari Kärkkäinen selvitteli Leppävirran Sorsaveden linnustoa ja löysi sieltä ainakin 6 pesivää selkälokkiparia (J. Kärkkäinen/HR). Lisäksi parimäärätietoja ilmoitettiin kahdeksalta muulta järveltä, joilla tavattiin yhteensä 16 paria: Kaavi 5 (SRä), Rautalampi 4 (TJa), Sonkajärvi 3 (ALi, ALy), Leppävirta 2 (ALy, HR, RR) ja Pielavesi 2 (KRt). Kaikkiaan havaintoja saatiin noin 170 selkälokkiparista. Rengastustilastot kertovat, että kesällä 1994 lokkirengastajat reissusivat selkälokkivesillä aktiivisesti ja pulttasivat Pohjois-Savossa kaikkiaan 100 pull (+ 2 fl). Kunpa kaikki selkälokkirengastajat aina jaksaisivat välittää pesimäjärvi- ja parimäärätietonsa muidenkin ihmeteltäviksi.

Isolokki *L. hyperboreus* (A). Vuoden ainokainen isolokki nähtiin poikkeuksellisesti myöhäissyksyllä: 31.10. 1 (1kv) S harmaalokki-parvessa Kuopio Puutossalmi (JPY). Edelliset tiedossamme olevat syksyiset isolokkihavaintomme on tehty 1930-luvulla!

Merilokki *L. marinus* (1). Kaikki havainnot: 1.–5.4. 1 ad p Varkaus kaatopaikka ja Huruslahti–Siitinselkä (OHu, TI, HKo, ER), 1.4. 2 p Rautalampi Tyyrinvirta (TF, VU), 1.4. 1 ad kiert/S Nilsia Eitikka (HHö), 11.4. 1 ad p Kuopio Kallansillat (PLi), 13.4. 2 ad p Varkaus Siitinselkä (OHu) ja 2.10. 1 ad W Siilinjärvi Kasurilanmäki (MU). Lisäksi yksi vanha havainto kesäkuisesta linnusta: 12.6.1993 1 ad p Leppävirta Riikinnevan kaatopaikka (HKo, J. Ihanus, H. Pentikäinen). Tämä on ensimmäinen merilokkihavaintomme kesä–heinäkuulta.

Pikkukajava *Rissa tridactyla* (A). Yksi keväthavainto sula-alueelle lepäilemään pysähtyneestä yksilöstä: 10.4. 1 (2kv) p/N Varkaus Siitinselkä–Huruslahti (ALi, OHu, J. Piipponen). Liekö matkalainen ollut peruja edellisyyksisestä kajavarinnäköstä?

Räyskä *Sterna caspia* (A). Katsausvuoden ainoa havainto tehtiin taas kerran Pohjois-Savon viime vuosien varmistamalta räyskäpaikalta tyypilliseen aikaan loppukesästä: 1.8. 1 ad p Siilinjärvi Musti (KRu). 1990-luvulta tunnetaan nyt yhteensä viisi räyskähavaintoa, joista neljä on Mustin tai läheisen Raasion läjitysalueilla.

Lapintiira *S. paradisaea* (A). Lapintiirapari pesi kolmantena peräkkäisenä vuotena Siilinjärven Raasion hietikolla, jossa kesän mittaan kiukkuisiksi käyneitä emoja kiikeroitiin ja väisteltiin 25.5.–30.7. (ER, MU ym.). Pariskunnan kaksimunaisten pesä löydettiin 28.6. ja poikaset kuoriutuivat 30.6.–1.7. Molemmat poikaset rengastettiin 6.7., ja emojensa seurassa liihottelleet nuorukaiset nähtiin altaalla viimeisen kerran 30.7., jonka jälkeen myöskään ad-lintuja ei paikalla havaittu. Lisäksi tietoomme tuli yksi muu havainto keväältä: 22.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet (HKo, A. Parvainen ym.).

Kesykyhyhy *Columba livia* (3). Puhuhavaintoja palautettiin nihkeästi. Varkauden Lehtoniemen myllyllä parveili 15.3.20 p ja syyslokakuussa enimmillään 115 p (OHu, ALi). Siilinjärven kirkonkylän myllyltä löytyi marras-joulu-

kuussa enimmillään a69 p (KRu). Lisäksi tiedotettiin Rautalammin kirkonkylässä nähdyin 3.12. 2 p ja 6.12. 3 p (ALi, KRu, MU). Esimerkiksi Kuopion pulutilanteesta ei saatu minkäänlaisia tietoja.

Uuttukyyhy *C. oenas* (1). Perinteet jatkuvat – vain kaksi ilmoitettua havaintoa, jotka molemmat ovat tyypillisesti huhtikuulta: 11.4. 1 p Leppävirta Näättänmaa (ER) ja 23.4. 1 p Siilinjärvi kk. Ahmon pelot (KRu, MU). Myös Joroisista tulut havainto on huhtikuulta: 10.4. 1 p Joroinen Pasala (OHu, ANY).

Turturikyyhy *S. turtur* (A). Kaksi havaintoa, joista toinen koski keskikesästä viuhahtajaa ja toinen myöhäissyksystä seikkailijaa: 3.7. 1 ad lennossa Varkaus Lehtoniemi (ALi) ja noin 5.–21.10. 1 p Vesanto Närhilä Lyyssä (PA, KSA ym.). Tätä ennen turturi on nähty 1990-luvun aikana Pohjois-Savossa kolmesti.

Huuhkaja *Bubo bubo* (1). Pesälöytöjä ilmoitettiin korteilla kolmelta paikalta: Kaavi Kaavinniemi (SRä), Kiuruvesi Rapakkojoki (SJü) ja Leppävirta Särkiniemi (TI, ALi). Kaavin pesä löytyi vahingossa hautonta-aikana toukokuussa, mikä ilmeisesti aiheutti pesän hylkäämisen. Leppävirran pesässä varttui 2 pull, mutta pesä tuhoutui myöhemmin poikasaikana. Kiuruveden pesä oli pesälöydöistä omalaatuinen. Pesä sijaitsi noin 900 m:n päässä vuoden 1992 pesäpaikasta pienen hirsimökin välikaton sahanpuruisa. Liikennöinti vintille oli tapahtunut vintin avoimien päätyjen kautta. Mökin omistaja keksi pesän kevättalvella hautovan emon pöhlätessä vintiltä karkuun. Teräshermoinen huuhkajamamma päätti kuitenkin hoitaa 3-munaisen pesänsä hautontaurakan kunnialla loppuun häirinnästä huolimatta ja SJü pääsikin kesäkuun alussa sovitamaan renkaita kahden pesäpoikasen koipiin. Mökin omistaja seurasi poikasten varttumista lentokykyisiksi saakka. Joten tiukan paikan tullen huuhkaja tuntuu viisiveisaavan pesänsä seinänaapurissa kolistelevasta kaksijalkaisesta. Haapala ym. (1995) raportoivat yhteenvedossaan kolmesta pohjoissavolaisesta pesästä, joiden tarkempi sijainti ei ole tiedossamme (eivät välttämättä samoja kuin yllämainitut). Muita kesäaikaisia havaintoja saatiin 3 linnusta: Kuopio Riistavesi (ER), Kuopio Sorsasalo (JRI) ja Vehmersalmi (mus). Keväisiä huhuilijoita kuultiin lisäksi 5 paikalta: Kiuruvesi Rapakkojoki (eri reviiiri kuin se, jolla todettiin pesintä)(SJü), Kuopio Haminalahti (AHA, JKE), Maanin-

ka/Siilinjärvi Keskimmäinen (HKo), Rautalampi Kerkonkoski (HHa, HKo, ER), Suonenjoki Keurunmäki (HKo, ER) ja Tervo Haapamäki (TJA). Lisäksi Joroisissa tavattiin yksi kesäkuinen huhuilija (OHu).

Tunturipöllö *Nyctea scandiaca* (1). Havaintoja yhdestä talvilinnusta: 29.1.–25.2. 1 ♀/juv p Iisalmi Nerohvirta (US). Pöllö asusteli erään maalaistalon liepeillä kovien pakkasten kourissa ja napsi evääkseen pihapiirin pulskia rottia.

Hiiripöllö *Surnia ulula* (1). Yllättävästi vain yhdeltä havaintokortilta löytyi maininta pohjoissavolaisesta hiiripöllöstä: 13.11. 1 p Kiuruvesi Remesjoki (US). Joroisista tavoitettiin yksi talvipöllö: 7.12. 1 (1kv) r Joroinen Pasala (TI). Havaintojen niukkuus johtui olemattomista syysvaelluksista sekä katsausvuonna että syksyllä 1993 (vrt. Ukkonen 1995).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (1). Kun lajille sopivia pesäpönttöjä on raahattu metsiimme toistaiseksi vain muutamia, saatiin pesiä paljastettua vain kaksi, nekin luonnonkoloista: 5.6. 1 kolon suulla Kiuruvesi Salmenkylä (AY) ja 9.6.–11.7. pesintä (mm. 11.7. 4 pull maastossa) Kaavi Rasimäki (SRä). Lisäksi yksi havainto reviiiriään kuuluttavasta keväisestä viheltelijästä: 6.4. 1 Ä Leppävirta Näättänmaa (MPH). Muut havainnot tehtiin tammi–maaliskuussa, jolloin nähtiin 14 pikkupöllöä, ja syys-joulukuussa, jolloin törmättiin 10 lintuun. Kunnittain nämä pesimäkauden ulkopuoliset havainnot jakaantuivat seuraavasti (tammi–maaliskuu + syys-joulu): Nilsia 3+2 (mus, ER, JRI), Leppävirta 2+2 (PLi, H. & H. Ilaskari/HR, V. Mehtonen/HR), Pielavesi 2+1 (KRt), Kaavi 0+2 (PRä), Rautalampi 1+1 (TJA), Iisalmi 1+0 (US), Juankoski 1+0 (JVT), Kiuruvesi 2+0 (SJü, AY), Kuopio 1+0 (JaK), Maaninka 1+0 (PLi, KSA), Siilinjärvi 1+0 (mus), Tervo 0+1 (mus) ja Vehmersalmi 0+1 (mus). Pielavedeltä raportoitin vielä 4 kevättalvisesta ja 3 syystalvisesta talvireviiristä (KRt), joilla pöllön olemassaolo paljastui saalistätköjen perusteella. Joroisissa nähtiin tammikuussa 2 lintua (TI, ANY). Syksyä kohti parantuneesta myyrätilanteesta antoi vihiä eräseen pielavetiseen talvireviiripönttöön loppuvuodesta piilotettu joukkohauta: 47 peltomyyrää, 6 metsämyyrää, 11 päästäistä, 1 vaivaishiiri ja 1 hömötiainen (KRt).

Lehtopöllö *Strix aluco* (1). Pohjois-Savon lehtopöllökanta ei vielä

osoittanut elpymisen merkkejä, sillä havaintoja saatiin edellisvuosien tavoin vain parista linnusta: 14.1. ja 10.5. 1 Ä Kuopio Julkula–Niuvanniemi (AHA, HKo, PLi), 22.–23.4. 1 Ä Leppävirta Nikkilänmäki (HR) sekä 21.12. 1 Ä Kuopio Niuvanniemi (PLi). Sen sijaan naapurimme Keski-Suomen puolella lehtopöllöjä löydettiin pöntöistä enemmän kuin vuosikausiin (Hakkari 1995).

Viirupöllö *S. uralensis* (3*). Pesimään ryhtyneiden viirupöllöjen pesimäaika ei sujunut kovinkaan ruusuisesti, sillä myyrät olivat monin paikoin edelleenkin vähissä, vaikka edellisvuoden lohduttomaan myyrätilanteeseen verrattuna valoa häämötti jo tunnelin päässä. Vain Kaavilta, Kiuruvedeltä, Pielavedeltä, Siilinjärveltä ja Sonkajärveltä ilmoitettiin tarkastettujen pönttöjen määristä (SJü, KRt, SRä, US, MU): 35 tarkastetussa asumuksessa todettiin 9 pesintää, joten pöntöistä 26 % oli asuttuja. Kaikkiaan pesintöjä ilmoitettiin korteilla 17 paikalta, joista osa on samoja kuin Haapalan ym. (1995) raportissaan mainitsevat 13 pesintää. Kunnittain pesimäpaikat jakaantuivat näin: Kiuruvesi 7 (THä, SJü), Kaavi 5 (PRä, SRä), Nilsia 2 (ER), Pielavesi 2 (KRt) ja Rautalampi 1 (TJA). Renkaat saatiin kiinnitettyä vain 17 poikaselle. Lisäksi raportoitin 8 muusta reviiiri-havainnosta: Kiuruvesi 3 (SJü), Juankoski 2 (JaK, ER), Nilsia 1 (JRI), Pielavesi 1 (KRt) ja Rautalampi 1 (HSi, KSi, T. Vepsäläinen). Joroisista ilmoitettiin vielä 2 reviiiristä (OHu, TI). Poikasten kasvattaminen sujui pesijöillä kitkutellen, ja niissä pesissä, joilla poikaset käytiin rengastamassa (n = 11), vartui 0–3 poikasta. Keskimääräinen poikastuotto oli vain 1,8 pull/poikaspesä. Kuudella pesällä pesintätulos jäi varmistamatta. Erikoisin pesäpaikka lienee ollut Pielavedellä todettu pesintä tuulihaukan pesälaatikossa (KRt), jota tarkastamaan kiivennyt ja tuulihaukkoihin varautunut rengastaja sai yllätyksekseen kunnan kurituksen aitoon viirupöllötyyliin. Viirupöllöjen keväistä ahdinkoa lisäsi kehojen myyrämarkkinoiden lisäksi vielä loppupalan normaalia paksumpi hanki, joka piilotti pöllöjen vähäiset saaliseläimet saalistajien ulottuvilta. Esimerkiksi Kiuruvedeltä löytyi kevättalvella 4 kuolutta lintua, joista 2 yksilöä todettiin näinkiintyneiksi edellisessä poikasiksi (SJü). Maakuntaamme vaeltaneiden lapinpöllöjen mukana tänne tuli talven 1993/94 mittaan jostakin ilmeisesti myös nuoria viirupöllöjä. Kesä 1993 oli tälläisten viirupöllöjen osalta katastrofaalisen heikko pesimäkausi (ks. Ukkonen 1995).

Lapinpöllö esiintyi epätavallisen runsaana kevättalvella. Tammi-huhtikuussa havaittiin 39 yksilöä.

©Eelis Rissanen

me kuolleina, ja lähes poikkeuksetta nämä menehtyneet linnut todettiin laihoiksi ja nälkiintyneiksi. Ilmeisesti nälkävaellukselle lähteneitä pöllöjä putkahti maisemiimme pitkin talvea ja maaliskuussa ne joutuivat kurimukseen – lumisateiden myötä hanki kasvoi poikkeuksellisen paksuksi ja tämä peitto katki harvalukuiset karvakansan koukkunokkien ulottuvilta. Mistä linnut tulivat tänne, jää epäselväksi. Osa veltajista oli kokeneita konkareita, mutta kokemukseen ei auttanut paksujen kevähankiemme keskellä. Esimerkiksi Kiuruvedeltä keuhkokuumeena löydetty yksilö oli yksilöä olivat vanhoja lintuja, toinen oli rengastettu vuonna 1985 poikasena Mäntyharjulla ja toinen vuonna 1991 poikaseksi Ruotsin Norrbottenissa (SJU). Hengissä selvinneet pöllöt ilmestivät kaikkosivat alueeltamme loppukeväästä, sillä pesimähavaintoja ilmoitettiin korteilla vain yksi: 9.5.–27.6. pesintä hiirihaukan pesässä Kaavi Maarianvaaran (SRä, ER, J. Toivanen). Pesäkömpi maailmalle 2 pull. Haapala ym. (1995) ovat taulukoineet Pohjois-Savosta 2 pesintää, joista toinen lienee tämä Kaavin pesintä. Syksyiltä saatiin vain yksi havainto: 30.10. 1 saalistettu Kaavi Luikonlahti (PRä).

Sarvipöllö *Asio otus* (3*). Lähes totaalisesti kadoksissa. Haapalan ym. (1995) ilmoitus yhdestä pesinnästä Pohjois-Savossa koskenee Pielaveden Vaaraslahden reviiä ja maastopoikuetta (KRt). Joroisten puolelta yksi havainto: 26.7. maastopoikue Joroinen Kuvansi (OHu). Naapurissamme Keski-Suomessa sarvipöllöjä pesi sitä vastoin runsaasti (ks. Hakkari 1995).

Suopöllö *A. flammeus* (3*). Suopöllötkin totesivat alueemme myyräkannat köykäisiksi eivätkä siten intoutuneet suuremmin joukoin pesimäpuuhiin. Haapala ym. (1995) raportoivat Pohjois-Savosta yhden pesinnän, jonka tarkempi sijainti ei ole tiedossamme. Rengastustilastoista löytyi maininta 4 pesäpoikasrengastuksesta (missä?). Korteillamme ilmoitettiin vain neljästä reviiristä: Kiuruvesi Remeskylä (AY), Leppävirta Soisalo Kantele (AHa ym.), Maaninka Käärmelähti (JPY, JRi, KRu, MU) ja Pielavesi Pajuskylä (KRt).

Helmipöllö *Aegolius funereus* (3*). Helmarin pesä haavankolossa Kaavin Maarianvaaran Nälkövaarassa (SRä) – osuvasti pöllövuotamme symboloiva havainto! Muuallakin helmipöllöt – jos nyt eivät aivan nälkäkuoleman partaalla olleet – kärsivät heikosta myyrätalanteesta. Poikasaikaan pesivien parien ruokalistalla oli mm. päästäisten lisäksi paljon linturavintoa. Helmipöllöpönttöjä tai muita lajille soveliaita pönttöjä tarkastettiin noin 350 kappaletta (THä, SJu, KRt, SRä, US), joista vain 14 pöntössä pesitiin

(4 % pöntöistä). Haapalan ym. (1995) mukaan rengastajat ilmoittivat Pohjois-Savosta yhteensä 23 pesintää. Joka tapauksessa edellisen vuoden syvästä aallonpohjasta (vrt. Ukkonen 1995) oltiin siten siirtynyt nousuvaiheen alkuun. Vaikka korteillamme ilmoitetuissa pesinnöissä keskimääräinen pesyekoko – 4,9 munaa (n = 10) – oli kohtuullisen suuri, varttui rengastusikäisiä poikasia tuottaneissa pesissämme (n = 13) loppukevään heikon ravintotilanteen johdosta keskimäärin vain 2,2 jälkeläistä. Kun yksi pesintä tuhoutui pesäpoikasvaiheessa näädän vierailun tuloksena, saadaan poikastuotoksi keskimäärin 2,1 poikasta aloitettua pesintää kohden (n = 14). Rengastettujen poikasten määrä jäi varsin vähäiseksi (ks. taulukko 1). Heikosta helmipöllövuodesta viestittivät myös vähäiset soidinhuuteluhavainnot keuhkokuumeella.

Kehrääjä *Caprimulgus europaeus* (1). Viimeisen kymmenen vuoden aikana Pohjois-Savon vähälukuisen kehrääjäkanta on vajonnut sukupuuton partaalle, sillä viime vuosina havaintoja on saatu vain 1–2 ääntelijästä kesänsään. Kesällä 1993 ei tavattu ensimmäistäkään lintua. Katsausvuonna onnistuttiin kuulemaan sentään yksi surisija: 5.–13.7. 1 Ä Rautalampi Kalajauvuori (MPH, HHö, ER, KSa). Lisäksi tuli tietoomme kaksi vanhaa havaintoa: kesä 1990 1 yks. maantiellä Leppävirta Särkiniemi Rautastenlahti (HR, RR) ja kesä 1992 2 Ä Leppävirta Paukarlahti (A. Lampi/HR).

Lapinpöllö *S. nebulosa*

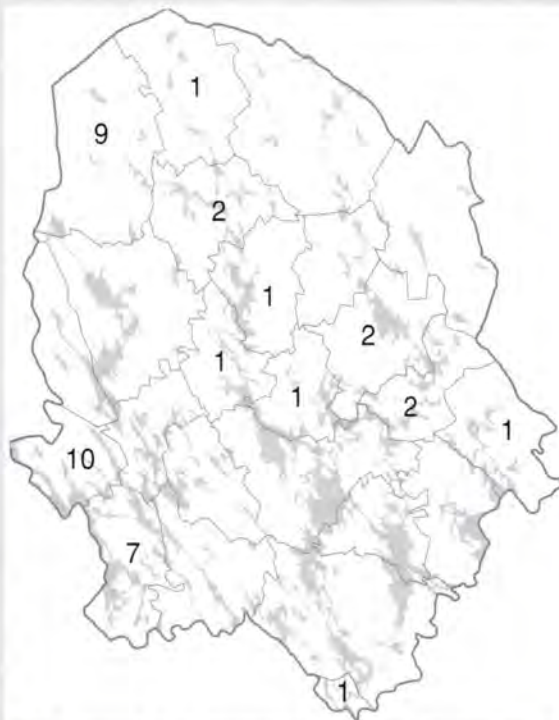
(1). Näkyvä kevättalvinen esiintyminen, joka painottui läänimie länsilaidalle (kuva 2). Tammi-huhtikuun aikana nähtiin ainakin 39 lintua, jotka löytyivät istuksista peltoalueilta ja taimikoilta. Lisäksi Joroisten puolella nähtiin kolme helmikuusta jättipöllöä. Paras kerääntymä löytyi Vesannon Korholankylästä, jossa nähtiin 9.4. peräti 7 p. (S. & A. Korhonen/PA). Yksi näistä väijyjistä oli poikkeuksellisen vaalea, flavistinen yksilö, joka oleskeli kylällä ainakin maaliskuun huhtikuun ajan (ks. myös Alaja 1994, Siikamäki 1994). Pitkin kevättä lapinpöllöjä löydettiin eripuolilta aluetta-

Tervapääsky *Apus apus* (3). Yhdistys kerää edelleen tietoja erämaapesinnöistä. Katsausvuodelta saatiin vain yksi tällainen ilmoitus: Pielaveden Pajuskylässä pesi noin 10 parin yhdyskunta hakkuuaukolle jätetyissä haavoissa (KRt).

Kuningaskalastaja *Alcedo atthis* (A). Joroisissa päästiin ihastelemaan keuhkokuumeesta: 8.4. 1 p Joroinen Kolppa (ANY).

Harjalintu *Upupa epops* (1). Kaksi havaintoa keuhkokuumeesta ja kaksi syksyiltä: 26.4. 1 p pihanurmikolla Siilinjärvi Autioranta (H. Savolainen/

MU), 2.5. 1 p Suonenjoki Vehvi (TaJ), 15.9. 1 p Rautavaara Rannakylä (M. Tiainen/mus) ja 13.10. 1 lialmi Viitaa (R. Lyyra/K. Järvelin/HHö). Rautavaaran lintu olikeli kirkonkylän tuntumassa pitemmän aikaa, kunnes menehtyi lunen tultua (Savon Sanomat/MU) toimitettiin vuoden 1996 puolella Kuopion museon kokoelmiin. 1990-luvulta tiedossamme on vainnot jo 16 harjalinnusta. Lisäksi ilmoitettiin yksi vanha havainto: noin vuodelta 1983: toukokuun alku 1 p Kuopio Laivonsaari (Tuhkanen/HHa).

Kuva 2. Tammi-huhtikuussa 1994 Pohjois-Savossa tavatut lapinpöllöt kunnittain.

Lapinpöllön isku jälki

© Eelis Rissanen

Harmaapäätikka *Picus canus* (1). Syksyllä 1993 alueellemme vaelsi tavanomaista runsaammin harmaapäätikkoja (ks. Ukkonen 1995), jotka ilmaantuivat näyttille myöhäissyksyllä 1993 ja talvella 1993/94 lintujen alkaessa vierailla ruokinoilla. Monet havainnoista ovat tarkkaavaisten maallikoiden ilmoittamia. Talvi- ja kevätvieraat hävisivät jonkin maalis-huhtikuun vaihteeseen mennessä. Tammi-huhtikuun aikana havaintoja saatiin vähintään 23 harmaapäätä. Seuraavassa kaikki katsausvuoden kevätpuolen havainnot: loka-marras-

kuu 1993-maalis-huhtikuun vaihte 1 p Kaavi Sivakkavaara (A. Räsänen/JKa), 23.11.1993-tammikuu 1 p Iisalmi Välikylä (maallikko/Iisalmen luontomuseo), marraskuulta 1993 läpi talven 1993/94 1 p Rautavaara Rasimäki (HHö), 2.12.1993-4.4. 1 p Varkaus Savonmäki (maallikko/ES), 4.12.1993-29.3. 1 p Leppävirta Nikkilänmäki (HR, RR), joulukuun 1993-tammikuu 1 p Juankoski keskusta (S. Kanervo/ES), talvi 1993/94 vähintään 2-3 kiert Varpaisjärvi (useat maallikot/HHö), 1.1.-28.2. 1 p Juankoski Pelonniemi (H. Erola/

JRi), noin 1.-18.1. 1 p Kaavi Rasimäki (H. Toivanen/ES), 4.1. 1 p Kaavi Maarianvaara (P. Oikarinen/SRä), 6.1. 1 yks. Leppävirta Äksylänrinteen talvilintulaskentareitti (HVä), 14.1. 1 p Lapinlahti Alapitkä Oravilahti (mus), 22.1. ja 26.1. 1 p Rautalampi kk. Laitinmäki (H. Eskelinen/ES), 24.1. 1 p Kuopio Riistavesi Laajalahti (mus), 29.1. 1 p Suonenjoki Vehvilä (L. Laitinen/JKa), tammikuu 1 p Leppävirta Sorsakoski Konninmäki (V. Mehtonen/HR), tammikuu 1 p Varkaus Kommila (mus), 3.2. 1 p Juankoski Muuruvesi kk. (mus), 13.2. 1 p Rautalampi Toholampi (AHa, HKo), 17.3. 1 kiert Rautalampi Etelä-Konnevesi Aittoniemi (E. Karki, JKk), 29.3. 1 p Kuopio Pitkälampi (mus), maaliskuu noin parin viikon ajan 1 p Nilsia Lastukoski (R. & V. Hartikainen/KVi). Kesähavaintoja ei ilmoitettu ensimmäistään, ja seuraavan keran harmaapäät astuivat kuvioihin vasta lokakuun puolivälissä. Loka-joulukuulta kertyi havaintoja kaikkiaan 13 linnusta, joista valtaosa nähtiin entiseen tapaan piharuokinoilla: 12.10. 1 p Pielavesi Pajuskylä (KRi), 13.10. 1 p Sonkajärvi Siikamäki (J. Rissanen/JRi), 28.10. 1 p Kuopio Riistavesi Talvilahti (mus), 19.-24.11. 1 p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa), 19.11.-1.12. 1 p + 1 p Kaavi Maarianvaara (SRä), 21.11.-helmikuu 1995 1 p Leppävirta Sorsakoski Konninmäki (V. Mehtonen/HR), 24.11.-7.12. 1 p ja 8.12.-2.3.1995 2 p Leppävirta Nikkilänmäki (HR, RR ym.), 28.11. alkaen läpi talven 1994/95 1 p Leppävirta Petromäki (S. Vasara/HR), 10.-18.12. 1 p Kuopio Kaislastenlahti (S. Savolainen/JKa), 18.12. 1 p Suonenjoki (H. Turpeinen/HR) sekä 24.12. 1 p Rautalampi Nokisenkoski (J. Kohonen/HR). Vuoden mittaan rengastettiin 2 fl-lintua. Lisäksi Joroisten puolelta ilmoitettiin yhdestä alkuvuoden kiipeilijästä: 5.1. 1 p Joroinen Rauhaniemi (TI, ANy). Jollekin hikistä maastotyötä pelkäämättömälle tikkafräikille tarjoutuisi kiinnostava ongelma selvittäväs: mitä tekevät täällä näyttäytyvät talvivieraat pesimäajan koittaessa? Pesivätkö ne Pohjois-Savossa vai katoavatko ne kaikki keväällä jonkin Etelä-Suomen metsiin ja vaeltavatko harmaapäät taas uuden syksyn tullen jostakin kaukaa idästä/etelästä lintulautojemme äärelle?

Palokärki *Dryocopus martius* (2). Reviireitä ja pesimäaikaista (15.3.-15.7.) havaintopaikkoja ilmoitettiin yhteensä 32 kappaletta (kuva 4). Pesiiä ei alueeltamme löytynyt. Joroisista löydettiin lisäksi 3 reviiriä, joista yhdellä varmistui myös pe-

sintä: 4.6. pesä + 4 pull r Joroinen Järvikylä (TI, ALi).

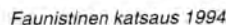
Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos* (A). Syksyllä 1993 valkoselkätikkoja vaelsi itärajan takaa Suomeen. Pohjois-Savossa tuo rynnitys jäi loppujen lopuksi perin näkymättömäksi, sillä vaellussyksyä seuranneena talvena tavattiin vain yksi läskiruokinnalle pysähtynyt talvenviettäjä: 15.11.1993-3.4. 1 p Varkaus Lehtoniemi (TI, P. Ruotsalainen ym.). Todennäköisesti sama koiras piipahti talven mittaan myös Kuvansinjoella, Kämärillä ja Häyrilässä. Katsausvuoden aikana tehtiin mahdollisesti muitakin valkoselkähavaintoja, mutta AHK:lle asti niistä ei ole tiedotettu. Lisäksi yksi havainto Etelä-Savon puolelta: 5.4. 1 p Joroinen Valvatus (TI).

Pikkutikka *D. minor* (1). Vuonna 1994 pikkutikka oli BirdLife Suomen valtakunnallinen seurantalaji. Reviiritietoja ilmoitettiin eri puolilta maakuntaa, ja havaintoja saatiin kokoon kaikkiaan 26 reviiriltä. Reviirin sijoittuminen eri kuntiin ilmenee kuvasta 4. Pesintöjä onnistuttiin paljastamaan vain Rautalammin Kiesimässä (KSii) ja Siilinjärven Kasurilassa (K. Taskinen & A. Kuusisto/KRu). Joroisten ainoa reviirihavainto koski Puomilansalmella tavattua heinäkuusta maasto-poikuetta (OHu). Tammi-maaliskuulta saatiin ilmoituksia em. reviirien ulkopuolelta yhteensä 4 nakutelijasta. Elo-joulukuussa nähtiin alueellamme yhteensä 6 lintua ja Joroisten puolella kaikkiaan 3 lintua.

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (1). Lintuharrastajien ja pohjantikkien polut eivät tainneet sattua yksin, sillä havaintoja kertyi poikkeuksellisen vähän. Pesimäajalta saatiin vain kolme havaintoa: 6.6. 1 p hakkuuaukon kannokossa Siilinjärvi Hamula (MU), 14.6. 1 p + poikaspesä Kaavi Potku (SRä) ja 21.6. 1 ad p + poikaspesä Lapinlahti Ukonjärvi (KRu, MU). Tammi-maaliskuussa nähtiin vain 6 yksilöä (Kuopio 2, Kiuruvesi 2, Pielavesi 1, Rautalampi 1) ja loka-joulukuulta ilmoitettiin 3 tikkaa (Nilsia 2, Kuopio 1). Rengastukset: 1 fl.

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (A). Keväällä törmättiin yhteen mullospellolla lymyilleeseen lepäilyparveen: 16.4. a3 p Varkaus Pitkälampi (JaK, AHa, JKe, HKo). 1990-luvulta on tiedossamme havainnot yhteensä 12 yksilöstä.

Virtavästäräkki *Motacilla cinerea* (A). Peräti kolme havaintoa, joista yksi kesäkuulta: 6.4. 1 p Vesahto Kuuslahti Kuusela (PA, J. Pouta-

tään viittaavia tietoja ei ilmoitettu. Ensimmäisen kerran viitakerttusen laulua kuultiin 29.5. ja myöhemmin lauluvirtuosi oli äänessä vielä 14.7.

Luhtakerttunen *A. palustris* (1). Luhtakerttusen matkintoja päästiin kuulemaan 7–8 paikalla: 29.5. 1 Ä Leppävirta Saamaisjärvi (MPH), 7.6. 1 Ä Kuopio Neulamäki (EB), 9.6. 1 Ä Kuopio Iloharju (PHU) (mahdollisesti em. Neulamäen havainto koskee tätä samaa yksilöä), 9.–29.6. 1 Ä Varkaus Joutenlahti (OHU), 11.–14.6. 1 Ä Varkaus Satunnankatu (OHU), 11.6.–noin 20.6. 1 ♂ ♀ p Leppävirta Nikkilänmäki (HR), 14.6. 1 Ä Varkaus Kurola (OHU) ja 26.6. 1 Ä Leppävirta Nikkilänmäki (HR). Joroisista ilmoitettiin seuraavat tiedot: 5.6. 1 Ä Joroinen Mutala (OHU), 5.6. 1 Ä Joroinen Pekkalanmäki (ANY) ja 24.6. 1 Ä Joroinen Huutokosken asema (OHU).

Rytikerttunen *A. scirpaceus* (A). Rytikerttusen kanssa oltiin nokitusten seuraavilla paikoilla: 28.5. ja 29.6.–11.7. 1 Ä Varkaus Ruokolahti (OHU, HKO, ALI) sekä 4.6.–6.7. enimmillään 2 Ä Varkaus Käärmeniemi (OHU, ALI). Toinen Käärmeniemen laulajista rengastettiin, ja paikalla nähtiin kesäkuun lopulla ja heinäkuun alussa myös ruokaa kantava lintu, mikä on selvä vihje pesinnästä. Havaintosaldo jäi pariin edeltävään kesään verrattuna laihaaksi. AHK:mme ei tarkista rytikerttushavaintoja Varkaudesta (eikä Joroisista), jossa lajia tavataan vuosittain. Katsausvuodelta ei ilmoitettu muita havaintoja Pohjois-Savon puolelta. Joroisista saatiin kolme havaintoa: 11.–26.7. 1 Ä ja 26.7. 1 Ä eri reviiirillä Joroinen Puomilansalmi (OHU) sekä 26.7. 1 Ä Joroinen Joroisella veneranta (OHU).

Kultarinta *Hippolais icterina* (1). Kultarinta on osoittautunut Pohjois-Savossa yllättävän vähälukiseksi kesävieraksi, josta saadaan kesänsään yleensä vain pari havaintoa. Lähimenneisyyden perinteet velvoittivat kai tänäkin vuonna, sillä kesän aikana onnistuttiin tavoittamaan tavanomaiset kaksi laulajaa: 5.6. 1 Ä Suonenjoki Sydänmaa Tuikkasenkangas (JPy) ja 11.6. 1 Ä Varkaus Häyriä (HKO). Lisäksi Joroisista yksi noteeraus: 14.6. 1 Ä Joroinen Puomila (TI, ANY).

Mustapäähäkerttu *Sylvia atricapilla* (1). Kevään ensimmäinen mustapäähäkerttu havaittiin laulavana 8.5. Kuopion Puijolla (PLI). Ajalla 18.5.–21.8. törmättiin mustapäähäkerttuihin yhteensä 23–24 paikalla (reviirillä), joista pääosa sijaitti alu-

eemme eteläkylmällä; Varkaus 9 (OHU, ALI), Leppävirta 4–5 (HR), Kuopio 6 (AHA, HHA, JAK, ER), Juankoski 1 (MPH, KSA), Maaninka 1 (JPy, JRI, MU), Rautalampi 1 (JKN) ja Siilinjärvi 1 (AHA, HHA, ER, MU). Joroisista kirjattiin vielä 4 reviiiriä (OHU). Pesinnät varmistuivat ainakin Leppävirran Nikkilänmäellä ja Varkauden Pitkälänniemellä – molemmilla paikoilla nähtiin loppukesästä maastopoikueet. Pesintöjä oli muuallakin, sillä rengastustoimiston tilastot tiesivät kertoa 5 pull-rengastuksesta (missä?). Syys-marraskuulta saatiin arkistoihimme havainnot 5 linnusta (Kuopio 3, Rautalampi 1, Varkaus 1). Näiden syyslintojen lisäksi havaintoja tehtiin kahdesta talven kouriin jääneestä ja omenapuiden antimien turvautuneesta sinnittelijästä, joille ilmeisesti kävi kalpaten ennen vuodenvaihdetta: 30.11.–29.12. 1 ♂ p, kuitenkin ainakin 3.12. 2 ♂ ♂ p Kuopio Linnanpelto (HHO, JAK ym.).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides* (1). Varsin keskinkertainen idänuunilintusuvi, sillä havaintoja ilmoitettiin 9–10 laulajasta. Mahdollisesti kylmä kesän alku hillitsi kevätlintujen muuttohaluja, ja muutto ei siten edennyt tänä vuonna kovinkaan voimallisena alueellemme. Kaikki havainnot: 7.6. 2 Ä Kuopio Puijo Satulanotko (KRU), 10.–11.6. 1 Ä Kuopio Puijo Antikkala (EB, JAK, ER), 14.6. 1 Ä (ES, R. Savolainen) ja 16.6. 1–2 Ä (JJA) Nilsia Pisa, 16.6. 3 Ä Kaavi Telkkämäki (JJA), 20.6. 1 Ä Kuopio Puijonlaakso (HHA) sekä 28.6. 1 Ä Kuopio Savilahti (AHA). Joroisista onnistuttiin tavoittamaan yksi lintu: 5.6. 1 Ä Joroinen Ahveninen (ANY).

Lapinuunilintu *P. borealis* (A). Havaintoja yhdestä laulajasta: 16.–22.6. 1 Ä Kaavi Telkkämäki (JJA ym.). Lintu tavattiin tietävästi paikalla tämän jälkeenkin. AHK ei tarkista havaintoja laulavista yksilöistä. 1990-luvulla lapinuunilintu on tavattu alueellamme vain kolme kertaa aiemmin. Maakuntamme itäosien vaaraimaisemien kiertely kesäkuun lopulla saattaisi tuottaa tulosta jatkossakin.

Taigauunilintu *P. inornatus* (A). Siperialaiset uunilinnut antautuvat vain tarkkakorvaisimmille ja –silmaisimmille komppaajille, jotka jaksavat ututterasti seuloa syksyiset tinttiparvet. Tällä kertaa siperialaisesta eksotiikasta päästiin nauttimaan kahdella paikalla: 16.9. 1 p Siilinjärvi Raasio (TMU) ja 20.9. 1 p talitiaisparven mukana Varkaus Könönpelto (HKO). Pohjois-Savos-

Vesannon virtavästäräkki. Vuonna 1994 laji havaittiin peräti kolme kertaa. Odotamme vesi kielellä hetkeä, jolloin virtavästäräkin pesä löytyy Pohjois-Savosta. ©Juha Pontanen

ta tunnetaan nyt havaintoja yhteensä kahdeksasta taigauunilinnusta (ensimmäinen 1972), joista puolet on löydetty Varkaudesta.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus* (2). Syksyllä 1993 pyrstötintit vaelsivat ennätyskellisen rajusti ja tämä ylenpalttisuus näkyi vielä talvella 1993/94, mutta kevään koittaessa häntätintit olivat kadonneet omille teilleen. Tai ehkä linnut olivat täällä, mutta maastossa liikkujat eivät juurikaan lintuja kohdanneet, koska lajin metsäisissä pesimäympäristöissä ei keväisin ja kesäisin kovin aktiivisesti kierrellä. Pesimäaikaisia (huhti–heinäkuu) havaintoja kertyikin odotettua niukemmin. Seuraavassa kaikki pesimäkaudet havainnot, jotka kaikki merkittiin muistiin läänimme eteläisissä kunnissa: 1.4. 6 p Leppävirta Konnus (HR), 2.–21.4. 2 p Varkaus Lehtoniemi (OHU, HR), 11.4. 1 p ja 19.4. 2 p Varkaus Kuvansinjoki (OHU), 12.4. 4 p Varkaus Ruokojärvi (OHU, TI), 13.4. 2 p ja 27.6.–heinäkuun alku maastopoikue Leppävirta Nikkilänmäki (HR), 26.4. 2 p Varkaus Kuvansinjoen suisto (OHU), kesä maastopoikue Leppävirta Reinikkala Lapinsalmi–Niittylahti (KSA) sekä kesä reviiiri Leppävirta Länsi-Saamainen Hautoniemi (KSA).

Lapintiaainen *Parus cinctus* (1). Vain yksi syksyinen havainto: 23.10. 1 p Kuopio Ikonniemi (HHO ym.).

Kuusitiainen *P. ater* (2). Vanhasta käytännöstä ei päästy vielä kukaan eroon – pesimäaikaisia kuusitiaishavaintoja ilmoitellaan vuodesta toiseen säästeliäästi eli vain muutama henkilö oli nykyin jaksanut havaita ne havaintokorteilleen. Siksi seuraavassa esitetyt reviiiriluvut ei-

vät anna kovinkaan edustavaa kuvaa lajin esiintymisestä maakunnassamme. Havaintoja saatiin yhteensä vain 12 reviiiristä, jotka jakaantuivat eri kuntiin seuraavasti: Siilinjärvi 5 (MU), Lapinlahti 2 (HHA, KRU, MU), Rautalampi 2 (TJA, HHA ym.), Kuopio 1 (HHO), Leppävirta 1 (HR) ja Varpaisjärvi 1 (HHO). Pesäpoikasista rengastettiin kesän aikana yhteensä 97 (+ 11 fl), joka on vain kolmasosa edellisessä ennätyskellisestä poikasrengastusten määrästä. Rengastusmäärien pudotus selittyy alkukesän kurjilla sääoloilla. Koleat ja sateiset säät aiheuttivat kaikilla tiäisillä pesintöjen epäonnistumisia haudojen keskeytyessä ja poikasten menehtyessä pesiin.

Valkopäätiainen *P. cyanus* (RK). Keväällä saatiin tietoon yksi varhaiskeväinen lintulautavieras: 18.3.–10.4. 1 p Leppävirta Nääntämaa (E. Pasanen/HKO). Talon väki oli napannut valokuvan erikoisenvärisestä ruokailijasta, mutta kuvan perusteella ei varmuudella pystytty sulkemaan pois valkopäätiainen ja sinitiaisen risteymän mahdollisuutta. Siksi RK hyväksyi havainnon nimikkeellä valkopäätiainen tai valkopäätiaisen ja sinitiaisen risteymä (*P. cyanus/P. cyanus x P. caeruleus*). Tämän vuoksi valkopäätiainen jää edelleenkin puuttumaan Pohjois-Savon lajilistalta eikä havaintoa ole myöskään noteerattu katsausvuoden lajisummassa.

Pähkinänakkele *Sitta europaea* (1). Vielä alkuvuodesta nähtiin edellisyyksyn aikana lintulaudoille jämähtäneitä naskalinokkia ainakin 12 yksilöä, mutta katsausvuoden syksyllä laji oli taas perinteisen harvinaisin. Useimmat havainnoista ovat lintulautojaan tarkkailleiden

maallikoiden ilmoittamia. Seuraavassa kaikki katsausvuodelta tietoomme tulleet havainnot: 20.10.1993–6.1. 1 p Kuopio Sikonniemi (JRi ym.), 30.10.1993–1.4. 1 p Rautalampi Katinkulma (E. Matilainen/HR), noin 7.11.1993–maaliskuu 1 p Varpaisjärvi Lukkarila (T. Savolainen ym./HHö), marraskuu 1993–talvi 1993/94 1 p Rautavaara Rasimäki (lehtitieto/HHö), syksy 1993–ainakin 6.1. 1 p Iisalmi Koukunjoki (US), syksy 1993–23.1. 1 p Sonkajärvi Matkusjoki Hirvikoski (US), syksy 1993–5.4. 1 p Leppävirta Kalmalahti (K. Jaatinen/HR), talvi 1993/94 1 p Iisalmi Nerohvirta (maallikko/K. Jäderholm), 13.1. 1 p Siilinjärvi Pöljä (mus), 13.1. 1 p Siilinjärvi Kolmisoppi (mus), 13.1. 1 p Nilsia Pälönurmi (mus), 13.4. 1 p Kuopio Huuhannmäki (EB) ja 23.10. 1 p Suonenjoki Lehväkuja (mus).

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (1). Kaikki havainnot: 30.5. 1 ♂ kiert (E. Matilainen/KSi), kesällä reviiiri (KSi) ja 4.8. 1 ♀ (OHu) Rautalampi Rastunsuo, 30.5. 1 ♂ ♀ Leppävirta Konnus Leväniemi (HR), 30.5.–noin 15.6. 1 ♂ ♀ Leppävirta Nikkilänmäki (HR), 19.6. 2 ♀ Kuopio Riistavesi Hakomäki (AHa) sekä 29.6. 1 ♀ Rautalampi Etelä-Saikari (K. Jalkanen/TJa).

Isolepinkäinen *Lanius excubitor* (2). Pesimäajalta vain yksi ilmoitus: 3.6. 1 varoitteleva ad saareissa Pielavesi Vaaraslahti (KRt).

Kuukkeli *Perisoreus infaustus* (1). Kesällä näitä salometsien ruoste-pyrstöisiä liihottelijoita onnistuttiin tavoittamaan vain yhdellä paikalla: 25.7. maastopoikue (3 yks.). Pielavesi Pajuskylä (KRt). Pesimäajan alusta saatiin lisäksi kaksi havaintoa: 3.4. 1 p Kuopio Rytty (AHa, JKe) ja 1.5. "havaittu" Keitele (Iisalmen Sanomat/HHö). Muut ilmoitetut havainnot koskivat loppusyksyllä tai talvella tavattuja yksilöitä, joista useimmat nähtiin syrjäseututalojen ruokkinnoilla: 8.1. 1 p Karttula Airaksela Ylölä (M. Keinänen/JRi), 20.–22.1. 4 p Sonkajärvi Siikamäki (JRi), läpi talven 1993/94 enimmäkseen 3 p Pielavesi Heinämäki Kukkola (PLi, ER, KSA), 19.11. 3 p ("olleet paikalla jo viikkoja") Sonkajärvi Sukeva Järvenpää (US), 3.12. 3 p (J. Aalto, HSi) ja 6.12. 2 p (KRu, MU) Rautalampi Heikinjärvi, 6.12. 2 p Leppävirta Niinimäki (PLi, KSA), 6.12. 1 p Leppävirta Sirkai (PLi, KSA), 11.12. 1 p Leppävirta Monimäki (HKO) sekä 29.12. 3 p Kaavi Vaikkajoki (PRä). Lisäksi HR:n mukaan Leppävirran Niinimäestä ja sen lähiseudulta tunnetaan vuosilta

Todennäköisimmin vuorihemppeja löytää Pohjois-Savosta loppusyksystä ja alkutalvesta, jolloin linnut ruokailevat mielellään rikkaruohostoissa sekä korjaamattomilla vilja- ja rypsipelloilla. ©Juha Väättäinen

1993–1995 useita talvihavaintoja (enimmäkseen nähty vähintään 6 yks.). Renkaita pujotettiin katsausvuoden aikana yhteensä 9 fl-linnun nilkkaan (missä?).

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* (1). Hakit olivat taas vaihteeksi vähissä ja niinpä lajin näkemiseen vuonna 1994 Pohjois-Savossa vaadittiin joko sitkeää retkeilyä tai vaihtoehtoisesti vain älytöntä tuuria. Kaikki ilmoitetut havainnot: 27.1. ja 1.2. 1 p Vieremä (Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen arkisto), 6.8. 2 p sembriossa Leppävirta Niinimäki (maallikko/OHu), 3.9. 1 p Kuopio Savisaari (HKO), 23.9. 1 kiert Kuopio Neulamäki (JaK) sekä 30.10. 2 p Leppävirta Paukarlahti (MPH, HHö).

Naakka *Corvus monedula* (2). Pesimäaikaisia naakkatietoja kerätään edelleenkin muualta paitsi Iisalmen ja Varkauden kaupunkialueilta, joissa pesii runsaasti naakkoja. Pesimäaikaisia havaintoja em. taajamien ulkopuolelta ilmoitettiin kuitenkin niukasti: 27.5. 2 p Siilinjärvi kk. Ahmon pellot (MU), 29.5. 1 kiert ja 11.6. 2 kiert Siilinjärvi Keskimmänen (JPY, JRi, MU), 5.6. 2 N ja 9.6. a6 p Siilinjärvi Jälä (MU), 6.6. 1 p Kuopio Haapaniemi (KSA), 7.6. 1 p Kuopio keskusta (JPY), 19.6. 11 p Kuopio Heinälammrinrinteen kaato-paikka (KRu, MU), kesä pesintä Kuopio Männistö (HKO), kesä pesintä Kuopio tuomiokirkko (HKO) sekä kesä pesintä kolohaavassa

Kiuruvesi Rapakkajoki (SJü). Lähivuosina nähdään, onko naakka ujuttautumassa pysyväminkin Kuopion pesimälinnustoon.

Korppi *Corvus corax* (3). Ainoat tietoomme kantautuneet korppi-viestit ovat tässä: Vehmersalmen Ukonlahdessa todettiin 2 pahtapesintää (ALy) ja Pohjois-Savossa rengastettiin yhteensä 8 pull + 2 fl-lintua.

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (1). Kuten odottaa sopii valtaosa pikkuvarpushavainnoista tehtiin nytkin Varkaudessa, jossa laji on vakiintunut pesijä. Valtaosa Varkauden pikkuvarpusista hyöri Lehtoniemen ja Käärmeniemen alueella, jossa pilkkaproskia nähtiin säännöllisesti kevättalvella ja loppuvuodesta. Seuraavassa Lehtoniemen–Käärmeniemen suurimmat määrät kuukausittain pesimäajan ulkopuolella: tammikuu 8 p (ALi), helmikuu 6 p (ER), maaliskuu 9 p (OHu), syyskuulta ei ilmoitettuja havaintoja, lokakuu 20 p (AHa, OHu, HKO), marraskuulta ei ilmoitettuja havaintoja ja joulukuu 8 p (HHö, PPy, KSA). Huhtikuussa pikkuvarpusparvet hajoavat lintujen hakeutessa reviereilleen, minkä seurauksena lintujen havaittavuus pienenee samalla kun retkeily pikkuvarpuspaikoilla vähenee lintuharrastajien kevätkiireiden myötä. Niinpä huhtikuulta havaintoja kertyi Lehtoniemestäkin vain kourallinen: 1.4. "muutamia" (ER), 13.5. 7 p (ALi)

ja 17.7. yli 10 juv p (OHu). Muualta Varkaudesta saatiin yllättävästi vain yksi ainokainen havainto: 15.1. 4 p Varkaus Kommila (OHu, ALi). Varkauden ulkopuolella pikkuvarpusia tavattiin edelleenkin kovin vähän: joulukuulta 1993 alkaen läpi talven 1993/94 "pikkuparvi" Leppävirta Nikkilänmäki (HR, TI), 11.3. 1 p viikon ajan ja 10.4. 1 p Leppävirta Sorsakoski (H. Savolainen/HR, HR), 26.5. 2 p Kuopio Linnanpelto (HKO), 11.6. 1 p (HHa) ja 15.10. 4 p (ER) Kuopio Männistö, kesä alle 10 yks. parvi Leppävirta Nikkilänmäki (HR) sekä 2.–3.12. 4 p Kuopio Niirala (KRu, MU). Joroisissa havaittiin ainakin seuraavat linnut: 15.1. 2 p Joroinen Huutokoski (ALi) ja 11.2. 4 p Joroinen Järvikylä (TI). Varpusen ja pikkuvarpusen risteymä löydettiin Varkauden Häyrylästä: 18.3.–16.5. paikalla oleskeli 1 yksilö ja 1.6. nähtiin ilmeisesti saman yksilön ruokkivan lentopoikasta varpusnaaraan kanssa (OHu). Em. Leppävirran Sorsakosken havaintopaikalla nähtiin 10.4. pikkuvarpusen pyrkivän samalle pesäkololle varpusen seurassa (HR).

Tikli *Carduelis carduelis* (1). Viime vuosina tiklimäärät ovat olleet maakunnassamme kasvussa. Erityisesti pesimäajan ulkopuolisia havaintoja saatiin tänäkin vuonna suhteellisen runsaasti. Suurin osa tiklihavainnoista tehtiin alueemme eteläosassa. Pesimäkaudelta touko–elokuulta ilmoitettiin seuraavat ha-

vainnot: 6.4.–22.7. 1 p Varkaus Lehtoniemi (OHu), 10.4.–9.7. 2 p Varkaus Tyyskä (OHu), 17.4.–24.7. useita havaintoja 2–3 reviiirin linnuista Kuopio Haapaniemi-Kuopionlahti (Ksa), 6.5. 1 ä Kuopio Niuvanniemi (HHa), 11.–14.6. 2 Ä Varkaus Satakunnankatu (OHu), 10.7. 1 p Siilinjärvi Aappola (J. Peiponen, MU), 9.8. 1 p Kuopio Siikanen (KRu) ja 25.8. 1 m Kuopio Huuhnamäki (EB). Aikuislintujen seurassa liikkuneita nuorukaisia nähtiin kahdella paikalla: 20.9. 1 ad + 1 juv p Varkaus Tyyskä (OHu) ja 19.10. 1 ad + 1 juv Varkaus Lehtoniemi (OHu) (vrt. näitä havaintopaikkoja em. pesimäaikaisiin havaintopaikkoihin). Pesimäajan ulkopuolella nähtiin yhteensä 95 yksilöä. Tämä yksilömäärä jakaantui eri kuukausille seuraavasti: tammi 14, helmi 13, maaliskuu 8, huhti 19, syys 17, loka 22, marras 1 ja joulou 1. Suurimmista tikilösseistä laskettiin toistakymmentä lintua: 3.9. 15 p Varkaus Tyyskä (OHu) ja 3.10. 11 p Kuopio Neulamäki (JaK).

Hempu *C. cannabina* (2). Ilmoitetut reviiirit ja muut pesimäaikaiset havaintopaikat, joita oli kaikkiaan 13–14 kappaletta, sijoituivat eri kuntiin näin: Siilinjärvi 8–9 (KRu, MU), Varkaus 2 (OHu, ALi), Lapinlahti 1 (HHö), Maaninka 1 (JPY, JRI, MU) ja Suonenjoki 1 (MLi). Joroisista saatiin lisäksi yksi reviiirihavainto (OHu). Pesä- tai poikue löydöistä ei raportoitu.

Vuorihempu *C. flavirostris* (A). Rikkaruohostojen ja korjaamatomien rypseltojen kiertely myöhäissyksyllä ja talvella on tullut jo monelle harrastajalle tavaksi. Tämän seurauksena todennäköisyys törmätä vuorihempoihin on viime aikoina kasvanut. Katsausvuodelta ilmoitettiin peräti kolme havaintoa, joista yksi on keväältä ja kaksi loppuvuodelta: 9.–10.4. 1 ♂ p Varkaus Lehtoniemi (ALi ym.), 19.10. 2 p Varkaus Lehtoniemi (OHu) ja 15.12. 1 p Kuopio Maljalahti (MPH, HKo). Edellisen kerran vuorihempu tavattiin Pohjois-Savossa talvella 1991/92 ja sitä aikaisemmat havainnot ovatkin sitten jo "ornitologisen historiamme aamuhämärissä" eli vuosisadan alusta.

Tundraurpiainen *C. hornemanni* (1). Kun laji on opittu tuntemaan ja määrittämään entistä paremmin, ovat havaintomäärät luonnollisesti kasvaneet vuosi vuodelta. Loppuvuodesta 1994 tundraurpiainen oli sen verran yleinen ilmestys urpiaisparvissa, että kaikki harrastajat eivät edes jaksaneet kirjata havaintojaan havaintovihkoihinsa. Kohteille havaintoja oli raapustettu yhteensä noin 58 yksilöstä. Seuraavassa

kaikki havainnot tammi–huhtikuulta: 1.1. 1 p Kuopio Puijo (PLi), 1.1. 1 p Suonenjoki Kruununsilta (HHa, HKo, ER), 31.3. 1 kiertäjä Nilsin Piekänkylä (HHö), 8.4. 1 ♂ p Juankoski Pisankoski (JVT), 17.4. 2 ♂ p Varkaus Lehtoniemi (ANy) ja 19.4. 2 p Kuopio Jynkkä (JaK). Syyspuolella lintuja nähtiin loka-kuulta joulukuulle seuraavasti: lokakuu 1, marraskuu 4 ja joulukuu noin 45 yksilöä. Lisäksi Joroisista yksi keväinen havainto: 19.4. 1 p Joroinen lentokenttä (TI).

Nokkavarpuksen *Coccothraustes coccothraustes* (1). Jättinokkat vilkahtivat tavanomaista useammin. Varsinkin talvella ja keväällä nokkavarpusia nähtiin hyvin. Olisi mielenkiintoista tietää, minne linnut menevät pesimäajan koittaessa. Todennäköisesti Pohjois-Savossakin näitä pesimäaikana kovin kähmyjä otuksia pesii. Kaikki havainnot: 6.1. 1 p Kuopio Pellesmäki (M. Määttä/ES), 23.1. 4 p Iisalmi Kotajärvi (HKo), 25.1.–noin 10.4. 1 p Rautalampi kk. (E. Karki, JKn), tammikuu 2 p Iintaloudalla Leppävirta Oravikoski (mus, ER), tammi-helmikuu 6 p, maaliskuu noin 5 p, 28.–30.3. 3 p ja 5.4. 1 p Lapinlahti Pajujärvi (ER, HKo), 29.1.–ainakin 4.2. 1 p Suonenjoki Piispalanmäki (P. Jalkanen/ES), 3.2.–noin 17.2. 3 p Leppävirta Petromäki (H. & H. Ilaskari/HR), 27.2. 1 p Suonenjoki Sydänmaa Tuikkasenkangas (M. Pynnönen, JPY), 10.4. 1 p Sonkajärvi Sukeva Huutolahti (K. Komulainen/US), 17.–18.4. 1 p Varkaus Lehtoniemi (OHu, TI, HKo, ANy), 25.4. 1 m, 29.4. 2 p ja 3.5. 1 p Kuopio Huuhnamäki (EB), 10.10. 1 p ja 11.11. 1 p Kuopio Huuhnamäki (EB), 3.11. 1 ikkunaan törmännyt Tuusniemi Isopappila (P. Väisänen/mus) sekä 15.12. 2 p Kuopio Itkonniemi (HKo). Lisäksi lukumäärätäsmennys yhteen vanhaan havaintoon: 14.11.–20.12.1992 enimmäkseen 6 p Kuopio Vanha hautausmaa lähiympäristöineen (HHa, HKo ym.).

Kultasirkku *Emberiza aureola* (A). Kaksi havaintoa: 12.–15.6. 1 ad ♂ Ä Kuopio Riistavesi Keskimäinen (HHö, MPH, PLi, Ksa) ja 10.7. 1 (2kv) ♂ Ä Siilinjärvi Aappola (MU, J. Peiponen). Riistaveden laulaja huiluteli lajin legendaarisella esiintymispaikalla, jossa kultasirkku nähtiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1947. Vuosina 1958–1976 kultasirkkuja nähtiin Keskimäisellä ja sen lähiympäristössä lähes vuosittain. Edelliset havainnot paikalla tehtiin kymmenen vuotta sitten kesällä 1984. Myös Siilinjärven lintu nähtiin vanhalla tutulla pesimäniityllä, jossa kultasirkkuja tavattiin viimeksi kesällä 1989.

Tiedonanto

Kala- ja lapintiiran risteymäpesintä?

Lapintiira (*Sterna paradisaea*) on esiintynyt Siilinjärven Raasiossa kesäisin vuodesta 1991 alkaen. Laji on pesinyt ainakin vuosina 1993 ja 1994. Lähimmät säännölliset pesimäpaikat ovat satojen kilometrien päässä (ilmeisesti Oulujärven seudulla). Pesimämenestys on vaikuttanut kohtalaiselta. Keväällä 1995 vain yksi lapintiira palasi Raasioon ja se alkoi pesiä yhdessä kalatiiran (*Sterna hirundo*) kanssa.

Markku Ukkonen havaitsi lapintiiran lentävän soidinlentoa kalatiiran ympärillä 29.5.1995, mutta kalatiira ei siinä vaiheessa vaikuttanut halukkaalta liittoon. Juhannuksen tienoilla kuitenkin lapintiira löytyi yhdessä kalatiiran kanssa pesältä nk. etelälietteen luota. Kalatiira näytti hautovan enemmän ja lapintiira puolestaan tuli lähemmäksi häiritsijää ahdistelemaan. Muidenkin pesän lähellä käyneiden mukaan lapintiira oli yleensä ensimmäisenä valmiina hyökkäämään kulkijaa kohti. Kävin katsomassa pesää 30.6. ja samalla valokuvasin sen. Pesässä oli varsin paljon rakennusaineita ja kolme munaa. Se sijaitti pensaan juuressa pienellä niemikkeellä. Lapintiira syöksi useita kertoja minua kohti ollessani aivan pesän lähellä, mutta se ei uskaltanut sentään kosketusetäisyydelle niin kuin edellisenä kesänä. Altaan vesi oli tuolloin matalalla. Se näytti olevan nousussa, mutta arvelin pesän kuitenkin olevan ainakin toistaiseksi turvassa. Se oli virhearvio, sillä seuraavaan viikkoon mennessä pesä oli jäänyt veden alle ja sen turvaaminen jäi suunnitelmaksi.

Mikään ei tietenkään todista, että munat olivat risteymiä. Paikalla näkyi välillä lapintiiran lisäksi myös kaksi kalatiiraa ja lapintiira on oman pesän puutteessa saattanut yrittää adoptoida munat. Tapaus jäi arvoitukseksi. Näiden lajien risteytyminen on hyvin harvinaista, siitä on vain joitain vanhoja tietoja Pohjois-Amerikasta (Hays 1975, Olsen & Larsson 1995).

Lapintiira jäi paikalle elokuun alkuun asti ja lenteli vielä soidinlentoa, mutta ei ilmeisesti yrittänyt uusintapesintää.

Antero Lindholm

Kirjallisuus

Hays, H. 1975: Probable Common × Roseate Tern hybrids. – Auk 92:219–234.

Olsen, K. & Larsson, H. 1995: Terns. London. 176 pp. + appendix.

Kirjallisuus

- Alaja, P. 1994: Iso vaalee vaelsi Vesantoon. – Eläinmaailma 16(5):38–41.
- Cramp, S. (toim.) 1977: Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the Western Palearctic. Vol. 1. Oxford Univ. Press, Oxford.
- Haapala, J., Korhonen, J. & Saurola, P. 1995: Petolintuvuosi 1994: Nousuvuoden toiveikkautta. – Linnut 30(2):20–25.
- Hakkari, T. 1995: Petokiemurat vuonna 1994. – Keski-Suomen Linnut 20(1):4–11.
- Hottola, P. 1995: Pohjois-Karjalan kaakkureilla ei mene hyvin! – Linnustonsuojelu 1/1995:20–21.
- Nikander, P. J. & Lindroos, T. 1995: Rariteetikomitean hyväksymät vuodet 1994 harvinaisuushavainnot. – Linnut 30(6):9–18.
- Saurola, P. 1995: Sääkset myötätuulessa – kiitos huolenpidon. – Linnut 30(3):16–20.
- Siikamäki, P. 1994: Lähes valkea lapinpöllö Vesannolla. – Siivekäs 15:35.
- Tuomainen, J. 1989: Kuopion läänin uhanalaiset lintulajit. – Savon Luonto 20:14–22.
- Ukkonen, M. 1995: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1993. – Siivekäs 16(1):4–22.

Faunistical Report 1994 Summary

Totally 226 species were reported in Northern-Savo in 1994 and one new species was added to the region's list - a well twitched **Demoiselle Crane** seen at Maaninka from the 14th to the 24th of May.

The year started out cold, especially February when temperatures plunged to -38,2°C. A lot of snow fell in March and by winter's end there was more snow than usual. This caused problems for owls preparing to breed as food was harder to find and of the 37 **Great Grey Owls** seen at the end of winter-beginning of spring, several were reported to have died due to too much snow. One report was of an atypical pale bird (flavistic). The owls continued to have problems into the spring as mice were few in number and breeding results were very poor. The lack of rodents also had the same effect on raptors. One **Tundra Swan** was forced to stay the winter at Rautalampi due to a damaged wing and a **Snowy Owl** stayed a month at Lapinlahti. A **White-backed Woodpecker** was regularly seen at a known feeding place in Varkaus between November 15th and April 3rd. Twelve individuals of the eastern race of **Wood Nut-hatch** (*Siits europeae asiatica*) were recorded in January and eight **Arctic Redpolls** were also seen during the month.

A large number of Arctic waders were held up in Northern-Savo due to cold weather at the end of May; 11 **Red Knot** were the first spring records; at least 20 **Eurasian Dotterel** were seen and **Ringed Plover**, **Grey Plover**, **Temminck's Stint**, **Dunlin** were up on usual counts, as were the 63 **Broad-billed Sandpipers** and 59 **Red-necked Phalaropes**. This was the opposite of the autumn wader passage which was noticeably poor especially at Raasio, the top wader location in Northern-Savo.

Both **White-tailed** and **Golden Eagles** produced five

records in the spring but only four and three respectively in the autumn. At Leppävirta an **Azure Tit** (possible Azure x Blue Tit hybrid) was found at a regular feeding place. Other notable spring rarities were a **Little Grebe**, the third record of a **Pink-footed Goose**, two **Grey-lag Geese**, the second record of an **Eider**, one **Little Stint**, a single **Great Snipe**, three **Black-tailed Godwits**, a lone **Kittiwake**, two **Hoopoes**, an impressive 23 **Grey-headed Woodpeckers**, three **Horned Larks**, a **Grey Wag-tail**, three **Ring Ouzels** and a solitary **Twite**.

The summer turned out to be a good one with many warm days. The highpoint was an invasion of **Ruddy Shelducks** to Finland, with as many as 16 individuals in Northern-Savo; the country's largest flock - 11 birds - was found at Raasio. Other rarities at Raasio and nearby Musti were a **Steller's Eider** from 7th - 19 of June, a **Black Kite** on July 6th, on August 1st a **Caspian Tern**, and a pair of **Arctic Terns** continues to breed. It was a normal season for night singing species but **Crakes** were rarely seen. **Blyth's Reed Warblers** were heard more than usual - 52 individuals, but **Thrush Nightingales** continue their decade of decline as only 21 singing birds were found. Nine singing **Grasshopper Warblers** and five **River Warblers** were heard. Only one **Spotted Crake** was found and **Corn-crakes** (5) were also low in number. A **Common Quail** caused frustration as it hid in a field at Sillijärvi for nine days in mid-June. The area's reed beds were home to 11 calling **Great Bitterns** and at least 72 individuals of the regional bird **Black-throated Diver** were found to have possible nest sites and **Red-throated Diver** another possible 8 or 9. A species that has become more common over recent years - **Whooper Swan** - was observed at 19 sites but the true figure is perhaps 150 breeding pairs. Of the two pairs of **Eurasian Oystercatchers** found, one pair bred atypically in a field.

Other lesser rarities and

eastern species were seen at breeding time as well as beyond it. 13 beautiful **Slavonian Grebes** bred on the local lakes and 7 **Smew** were noted. At least 15 breeding sites of **Eurasian Marsh Harriers** were located as were 15 **Northern Goshawks**. As well as the many non-breeding **Cranes** in the area 6 possible breeding sites were located. 170 breeding pairs of **Lesser black-backed Gulls** (*L. fuscus fuscus*) were found.

Breeding owls were found despite the earlier cold weather; 17 pairs of **Ural Owl**, a pair of **Great Grey Owls**, and 23 pairs of **Tengmalm's**. Up to 32 possible **Black Woodpecker** breeding sites were found as were two of **Three-toed Woodpeckers** with nine individuals. A possible breeding site of **Bohemian Waxwing** was discovered. On June 20th a male **Common Stonechat** (*Saxicola torquata maura*) was recorded. Other breeding notables were 9-10 **Greenish Warblers** singing, an **Arctic Warbler**, one **Siberian Jay** breeding site and two possible breeding sites of **Yellow-breasted Bunting** were found.

The weather of autumn and early winter was quite normal, the large lakes were frozen by the end of November after the permanent snows earlier in the month. The autumn migration of Arctic geese and wildfowl was very weak and the only surprise was the **Arctic Skua** passage - at Varkaus on September 18th a record flock of 31 birds was seen. Berries and seeds were not produced in great abundance so the regular flocks of **Bohemian Waxwings**, **Pine Grosbeaks** and **Crossbills** were disappointingly low in number. The other autumn rarities were; the 3rd record of **Common Shelduck**, four **Perengine Falcons**, a **Sanderling**, three **Great Snipe**, a lone **Glaucous Gull** and a **Eurasian Collared Dove**, one **Northern Hawk Owl**, two stunning **Hoopoes**, 13 **Grey-headed Woodpeckers**, two dainty **Yellow-browed Warblers**, a **Siberian Tit**, three **Twite** and about 45 lovely **Arctic Redpolls**:

Alueellisten lintupaikkaoppaiden erinomainen pelinavaus

Pohjois-Pohjanmaan Lintutieteellinen Yhdistys on saanut painosta ulos "useita vuosia valmistellun" lintupaikkaoppaan. Huolellinen suunnittelu ja työn toteutus näkyvät lopputuloksessa - pieneksi puutteeksi ovat kirjaan jääneet vain vanhat puhelin- ja tienumerot. Opas esittelee 70 eri lintupaikkaa, mutta joillakin, kuten Liminganlahdella, paikkoja on oikeastaan useita. Tekstit ovat melko pitkiä, mutta näin toteuttaen kirjasta on saatu monessa suhteessa ylimalkaista vihkosta parempi ja yksityiskohtaisempi, suurempaa yleisöä palveva. Jari Kostetin hienot piirroksot ja Jukka Piispasen huolellisesti tehdyt kartat elävöittävät tekstipitoista kirjaa. Kompakti kirja (209x147x13 mm) painaa 310 g, joten reppu ei muhkeasta tietomäärästä huolimatta paljoa opuksen takia veny. - *Pohjois-Pohjanmaan linturetkiopus, 192 s. yksivärisenä + 4-väriset kannet, hinta 120 mk (+ 24 mk postikulut ja -ennakko). Tilaukset: PPLY, Jorma Siira, Kontintie 24, 90230 Oulu, p. (08) 335995 tai e-mail: esa.hohtola@oulu.fi. (KRu)*

Kuva-arvoitus

Määritä
lintulajit!

Oikeat vastaukset sivulla 37

Jyrki Pynnönen & Kalle Ruokolainen

Pohjois-Savon talvilinnut 1992/93 ja 1993/94

Lajimääräistä

Katsaustalvien lajimäärät, sekä muutaman aikaisemman talven tarkentuneita lajimääriä:

1989/90	69 lajia
1990/91	70 lajia
1991/92	81 lajia
1992/93	81 lajia
1993/94	75 lajia

Sääolot

Talvi 92/93 alkoi poikkeuksellisen varhain, tavaltaan jo lokakuun alkupuolella, jolloin ensilumi saati maahan monin paikoin. Lokakuusta muodostui koko maassa vuosisadan kylmin. Monien kesälintujen muutto oli vielä täysin kesken, kun lumi ja pakkas tulivat. Tämä näkyi selvästi erityisesti talvehtimaan jääneiden punarintojen korkeana määränä. Varsinainen talvi olikin sitten selvästi keskimääräistä lämpimämpi ja luntakin oli huomattavan vähän.

Myös alkutalvi (loka–marraskuu) 93/94 oli normaalia kylmempi. Lähes koko muu lopputalvi oli melko keskiverto. Ainoastaan helmikuu oli normaalia selvästi kylmempi. Syys- ja talvikausien keskilämpötilat ja sekä tietoja lumenmäärästä saa taulukosta 1.

Taulukko 1. Keskilämpötilat kuukausittain ja lumipeitteen paksuus kunkin kuukauden 15. päivänä Kuopion lentoasemalla. Lähde: Ilmatieteenlaitoksen kuukausiraportit.

	1992/93	1993/94	1961–1990 keskiarvo
lokakuu	–1,6° 0 cm	+1,9° 0 cm	+3,7° 0 cm
marraskuu	–5,7° 11 cm	–5,7° 0 cm	–2,2° 5 cm
joulukuu	–1,1° 5 cm	–6,7° 31 cm	–7,8° 23 cm
tammikuu	–5,7° 10 cm	–9,3° 40 cm	–11,0° 39 cm
helmikuu	–6,1° 32 cm	–16,6° 54 cm	–10,3° 56 cm
maaliskuu	–2,3° 33 cm	–4,7° 68 cm	–5,0° 57 cm

Tässä katsauksessa esitellään kaikki Pohjois-Savossa talvina 1992/93 ja 1993/94 havaitut lintulajit. Havaintojen keräysalueena on yhdistyksemme toimialue Kuopion lääni ja ne on kerätty aikaväliltä 1.12.–15.3. Maaliskuun alkupuolella havaittuja selkeitä kevätmuuttajia ei ole otettu mukaan tähän katsaukseen. Talvikatsausten kokoamista ja julkaisemista pyritään nopeuttamaan.

Vähälukuisista lajeista (merkitty asteriskiskillä *) esitellään kaikki havainnot tai havaintojen yhteismäärä. Lajinimen jäljessä suluisissa oleva järjestysnumero kertoo monesko ko. talvihavainto on alueeltamme (ei siis yksilömäärää). Yleisistä lajeista luonnehditaan lyhyesti talvikannan runsautta sekä nykytilaa talvilintulaskentojen perusteella. Lisäksi laskennoissa tavattujen lajien esiintymistä valottaa erillinen taulukko. J. Pynnönen on kirjoittanut vähälukuiset ja K. Ruokolainen yleisimmät lajit. Suurkiitokset niille jotka palauttivat havaintonsa, sillä ilman ilmoitettuja havaintoja tämänkin katsauksen tekeminen olisi ollut mahdotonta.

Ensimmäistä kertaa talvella tavattiin varsin yllättäviä lajeja: 126. madeirankeiju *Oceanodroma castro* 19.1.1993, 127. kapustarinta *Pluvialis apricaria* 3.2.1993, 128. liejukana *Gallinula chloropus* 1.12.1993 ja 129. pikkujoutsen *Cygnus columbianus* 3.12.1993.

Lajeittainen katsaus

Kaakkuri *Gavia stellata* (4.) * 93/94: 16.–19.12. 1 tp tai juv p Rau Tyyrinvirta (ER JaK ARO ym.). Muut talvihavainnot ovat vuosilta 1973–1985 (Pynnönen 1990).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (12.) * 93/94: 4.–6.12. 1 p Vrk Kuvan-sinjoki (OHu ALI ym.). Laji on ollut lähes jokatalvinen tuttavuus jo kymmenen vuoden ajan.

Silkkiuikku *Podiceps cristatus* (15.) * 93/94: Maa Myhkyrinsaaren kalanviljelylaitoksella oli alkutalvesta 2 p. joista toinen löytyi kuolleena ja syötynä noin 20.12. Toinen lintu oli samanaikaisesti jäällä, josta se nostettiin takaisin veteen. Uikku pärjäsi hyvin 27.2. saakka, jolloin se oli taas jäällä, josta se otettiin kiinni. Lintu todettiin hyväkuntoiseksi, rengastettiin ja vapautettiin seuraavana päivänä isompaan sulaan Vrk Pirtinvirtaan. Sitä ei kuitenkaan nähty enää myöhemmin paikalla (ER PLi KSa).

Madeirankeiju *Oceanodroma castro* (1.) * 92/93: 19.1. 1 p Suo Iisvesi (P.

Jäppinen, N. Collanus). Lintu löytyi jäältä huonokuntoisena ja se kuoli myöhemmin. Selvästi harvinaisin Pohjois-Savossa koskaan tavattu lintu ja samalla yksi harvinaisimmista koko Suomessa nähdystä lintulajeista (Anonyymi 1992, Nikander ym. 1994, Ukkonen 1995). Havainto on RK:n tarkastama.

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (15.–16.) * 92/93: 8.3.–10.4. 1 (2kv) p Kuo Puutossalmi (ER HHö ym.). Tämä havainto voi koskea myös hyvin varhaisista kevätmuuttajista.

93/94: 29.12. 1 juv p Iis/Vie Latukka (Iisalmen Sanomat, KJä). Havaittiin paikallisena pellolla, josta lähti myöhemmin päivällä jatkamaan matkaa.

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (1.) * 93/94: 3.12.–ainakin 8.3. 1 ad p Rau Tyyrinvirta (PLi KSa ym.). Ensimmäinen kerta talvella maakunnassamme. Lintu oli loukannut jossain toisen siipensä ja se oli ilmeisesti lentokyvytön ainakin alkutalvesta. Se tuntui kuitenkin pärjäävän hyvin Tyyrinvirran talvehtivi-

en laulujoutsenten joukossa. Pikujoutsen ei ole koskaan aiemmin talvehtinut Suomen sisämaassa. Rannikollakin sen on todettu talvehtineen vain pari kertaa. Lintu oli rengastettu jossain aiemmin. Havainto on AHK:n tarkastama.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* * 92/93: Läpi talven 4 ad Rau Tyyrinvirta (monet). Muualla kolmella paikalla: 4.–27.12. 1 ad 1 juv p Lep Konnuskoski (OHu ym.), 16.1. 1 ad p Ter Äyskoski (KRu ER HKo) ja 18.2. Vjä kk 1 (2kv) kiertävä (HHö).

93/94: Rau Tyyrinvirralla seuraavasti: 28.11.–4.12. 6 ad 2 juv, 5.12. 4 ad 3 juv, 19.12. 3 ad, 25.–27.12. 4 ad ja tämän jälkeen 3 ad läpi talven (TJa ER JPy ym.). Joulukuussa paikalla oleskelevissa joutsenissa oli siis vielä havaittavissa pientä vaihtumista. Tyyrinvirta on kuitenkin niin laaja ja mutkainen sula-alue, että paikalla oleva joutsen voi jäädä myös huomamatta. Tyyrinvirran ulkopuolella laji tavattiin vain kerran 16.1. 4 p Lep Oravikoski (ALi).

Kanadanhanhi *Branta canadensis* * 92/93: Läpi talven 10 p Rau Tyyrinvirta (monet).

93/94: Läpi talven 10 p Rau Tyyrinvirta (monet). Laji on talvehtinut Tyyrinvirralla nyt jo 13 talvea peräkkäin.

Tavi *Anas crecca* (18.–20.) * 92/93: 19.12. 1 ♀ p Vrk Kuvansinjoki (JPy ER HKo ARO).

93/94: 3.12. alkaen läpi talven 1 ♀ p Rau Tyyrinvirta (KSa TJa ym.) ja 11.3. 1 ♂ p Pie Petäjajärvi Välijoki (KRt), joka oli ilmeisesti talvehtinut läpi talven.

Sinisorsa *Anas platyrhynchos* * 92/93: Perinteisillä pullasorsapaikoilla havaittiin läpi talven: Vrk Pirtinvirta eniten 10. ja 16.1. 23, 15.3. 24 (monet), Suo Kruununsilta parhaiten 3.1. 38 ♂ ♂ 8 ♀ ♀ (28.2. 34 ♂ ♂ 9 ♀ ♀) (monet). Kruununsillan sukupuolijakauma oli siis yllättävän koirasvoittoinen. Kuopio Maljapuro läpi talven 6 ♂ ♂ 3 ♀ ♀, kolmas naaras nähtiin eka kerran 6.1. ja kuudes koiras eka kerran 9.1. (monet). Sinisorsia tal-

vehti Kuopion keskustassa nyt vasta toisen kerran. Kuopion torilla talvisissa olosuhteissa 6.12. olleet 1 ♂ 2 ♀ ♀ sorsaa olivat hyvin todennäköisesti Maljapuron talvehtivia lintuja (JPy). Tämä on toistaiseksi ainut kerta kun Kuopion torilla on nähty (eläviä) sinisorsia talvella. Muut havainnot: 5.12.–16.1. 5 ♂ ♂ 5 ♀ ♀ p Maa Viannankoski (MU ym.), 5.12. ja 16.1. 1 ♂ ♀ p Ter Äyskoski (MU JPä KRu), 19.12. 2 ♂ ♂ p Vrk Kuvansinjoki (JPy ER HKo ARO), 27.12. 1 ♂ p Sii Siilinjoki (mahd. siipirikko) (Ppy JPy), 18.12. 2 p, 25.1. 2 p, 13.–21.2. 1 ♂ p Rau Tyyrinvirta (monet), 1.3. 2 ♂ ♂ p Kaa Sivakkajoki (PRä), 11.3. 1 ♂ 2 ♀ ♀ p Kaa Rauanjoki (PRä).

93/94: Vakiopaikoilta parhaat summat: Vrk Pirtinvirta 12.2. 26 (/ER ym.) ja Suo Kruununsilta 1.1. 42 (ER ym.). Pirtinvirralla oleskeli valkearintainen koiras, joka oli paikalla jo 91/92 talvella. Samoin paikalla talvehti ♀, jolla on koiraan höyhenpuku ja joka oli jo talvella 90/91 paikalla (OHu). Kuopion keskustan ympäristössä lajia näh-

tiin seuraavasti: Likolahdessa 3.12. 1 ♀ p, 2.1. ja 27.2. 2 p (Ppy EB), Maljapurolla 29.11.–26.12. 3 ♂ ♂ p (KRu Ppy) ja Sorsasalossa Savon Sellun tehtaalla 22.1. 1 ♂ 4 ♀ ♀ p ja 29.1. 2 ♂ ♂ 4 ♀ ♀ p (JRI). Havainnot koskenevat osittain samoja yksilöitä. Muut havainnot: 29.11.–25.12. 1 ♀ p Sii Räimäkoski (KRu MU), 1.12. 3 ♂ ♂ 2 ♀ ♀ + 1 E Sii Pieni-Sulkava (KRu), 1.12.–6.1. 1 ♂ p Sii Siilinjoki (KRu MU ym.), 4.–26.12. 1 ♀ p Vrk Kuvansinjoki (OHu), Rau Tyyrinvirralla 5.12. alkaen muutama havis, yht. 1 ♂ 2 ♀ ♀ p talven aikana (Ppy JPy ALi ER TJa ym.), 27.–30.12. 1 ♀ p Vrk Kämäri (OHu), 31.12. 1 ♂ 3 ♀ ♀ p Kaa Koskisaarenvirta sekä 1 ♂ 3 ♀ ♀ p Kaa Rauanjoki (PRä), tammikuun lopulta keväseen 1 ♀ p Rau Nokisenkoski (TJa ym.). Pullasorsat ovat nyt viettäneet Pirtinvirralla 58 talvea, alkaen 1936/37. Suonenjoella talvehtiminen alkoi vakituisesti ainakin jo 1959/60.

Allihaahka *Polysticta stelleri* (10.–16.) * 92/93: 20.12. 1 ad ♂ p Rau Lonkari (HSi), 13.2. 1 ad ♂ p Kuo Puutossalmi (AS ym.), 14.2. 1 ♀ p Rau Tyyrinvirta (TJa).

93/94: 5.12. 2 ad ♀ ♀, 1 (1kv) p Rau Tyyrinvirta (ALi OHu ym.), 25.12. 3 ad ♂ ♂ p Rau Tyyrinvirta–Kattilavirta (TJa ALi ym.), 25.12. 1 ad ♂ p Rau Nokisenkoski (TJa ym.), 27.12. 1 ad ♂ p Rau Kattilavirta (ER ARO). Jo toinen ja kolmas peräkkäinen talvi jolloin alliaahkoja havaitaan meillä. Havainnot ovat AHK:n tarkastamia.

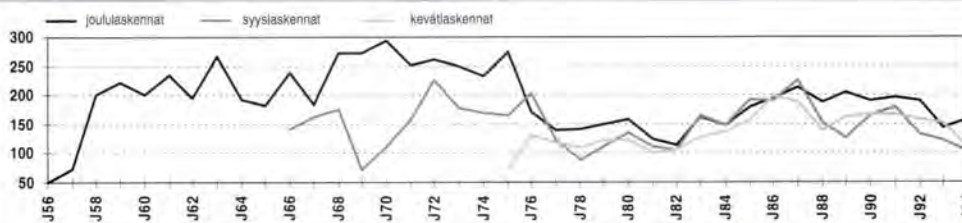
Pilkksiipi *Melanitta fusca* (10.–11.) * 93/94: 16.12. 1 juv ♀ p Vrk Tyyskä (OHu), 25.–27.12. 1 ♀-puk. p Rau Tyyrinvirta (TJa ym.).

Telkkä *Bucephala clangula* * 92/93: 19.12.–6.1. 1 (1–2kv) ♂ 1 ♀ p Vrk Kopolanvirta (ER ym.), 31.12.–6.1. 1 ♀ p Lep Konnuskoski (ER ym.), 9.1. 1 ♀ p Kaa Kaavinkoski (AHa JKe ER) ja 22.1.–19.2. 1 ♀ p Kuo Riistavesi Kivisalmi (JPy ER HKo).

93/94: 29.11.–19.12. 1 ♂ p Sii Kuuslahti kemiran sula (KRu ym.), läpi talven 1 ♀ p Vrk Pirtinvirta (OHu ym.), 4.–6.12. 1 ♀ p Vrk Kuvansinjoki (ALi OHu ym.) ja lisäksi 1.1. Pirtinvirralla nähtiin talvehtineen naaraan lisäksi myös ♂ (ALi) sekä 13.2.–ainakin 1.4. 1 ♀ p Son Sukeva Tenetinkoski (US).

Isokoskelo *Mergus merganser* * 92/93: 5.12. 2 ♂ ♂ p, 3.1. 4 p, 13.2.

Talvilintulaskennat

Kuva 1. Talvilaskentojen pituus kilometreinä Pohjois-Savossa talvina 1956/57–1994/95. Huomaa, että vain joululaskennan vuosiluvut on merkitty vaak akselille. Syyslaskennan vuosiluku on sama ja kevään yhtä suurempi.

Talvilintulaskentoja tehtiin seuraavilla reiteillä, suluissa reitin numero (laskentakerrat on esitetty kirjaimin S (syys-), J (joulu-) ja K (kevtälaskenta), +-merkin vasemmalla puolella on talvi 1992/93 ja oikealla puolella talvi 1993/94): **Leppävirta, Äksylänrinne–Savipudas** (503), 10 km, SJK+SJK, Heikki Väättäinen; **Rautalampi, Säynätsalmi** (518), 13,2 km, SJK+S, Raimo Pakarinen; **Kuopio, keskikaupunki** (545), 20 km, SJ+SK, Jyrki Pynnönen; **Kaavi, Melttunen** (549), 12 km, SJK+SJK, Juhani Toivanen; **Kuopio, Iso-Pappila–Likolahti** (580), 8 km, SJK+SJK, Erkki Björk; **Siilinjärvi, Pöytä–Hamula** (581), 12,4 km, SJK+SJK, Markku Ukkonen; **Kiuruvesi, Hautakylä** (612), 11,2 km, SJK+, Timo Hämäläinen; **Kiuruvesi, kirkonkylä** (613), 8,1 km, SJK+, Timo Hämäläinen; **Kaavi, Niemelänmäki** (820), 6,2 km, SJ+SJK, Pertti Räsänen; **Siilinjärvi, Räimä–Kasurila** (824), 11,7 km, SJK+SJK, Kalle Ruokolainen; **Nilsä Piek-sänkösä** (826), 7,0 km, SJK+SJK, Eelis Rissanen; **Kuopio, Puijonsarvi** (905), 10,5 km, SJK+SJK, Almo Hartikainen; **Siilinjärvi, kirkonkylä** (934), 5,5 km, J+J, Kalle Ruokolainen; **Nilsä, kirkonkylä** (1012), 6 km, SJK+SJ, Eelis Rissanen; **Rautalampi, Myhinkoskentie** (1033), 6 km, SJK+SK, Viljo Viik; **Maaninka, Kinnulanlahti** (1153), 13 km, J+J, Marja Salo; **Maaninka, Hyttilä** (1154), 12,7 km, J+J, Marja Salo; **Kuopio, Puijonlaakso** (3230), 6 km, SJK+SJK, Heidi Hannula; **Kuopio, Neulamäki–Niirala** (3290), 10 km, SJK+SJ, Eelis Rissanen; **Rautavaara, Tiilikan erämaa** (3302), 11 km, +SJK, Kalle Ruokolainen.

Talvilaskentojen kilometrimäärien kehitys on esitetty kuvassa 1. Viime vuosina kilometrimäärä on alkanut hitaasti vähetä. Uusia reittejä tarvittaisiin ainakin muutamia, jotta tilanne säilyisi kohtuullisen hyvänä ja kilometrimäärä pysyisi muuttumattomana. Perustapa siis oma reitti, ellei sinulla sellaista jo ole! Lisätietoja saat esim. Siivekässä 1–2/94 julkaistusta artikkelista (Ruokolainen 1994).

Molempien talvien laskentatuloksista on koostettu taulukko 2. Uusina lajeina talvilintulaskennoille tavattiin mustapäätasku (RK:n hyväksymä) ja jänkäkurppa. Yhteensä syyslaskennoissa on nyt tavattu 97 lajia, jouluna 84 lajia ja keväällä 76 lajia. Kaikkiaan laskijat ovat Pohjois-Savossa havainneet 106 lajia. (Huomioi korjaukset katsauksen lopussa!)

1 ♂ 2 ♀ p, 13.2. 3 ♀ p, 14.1.–14.2. 2 ♂ 1 ♀ p Rau Tyrvirta (ER JPy TJa), 18.12. 1 ♂ p Rau Kattilavirta (ER), 7.12.–17.1. 3 ♀ p Vrk Pirtinvirran ympäristössä (ER HKo OHu ym.), 25.–27.12. 1 ♂ p Rau Säynätsalmi (TJa), 17.1. 1 ♂ p Vrk Ämmäkoski (ER).

93/94: 2.12. 1 ♀ p Kuo Puutosalmi (KRu), 3.12.–1.1. 1 ♀ p Vrk Pirtinvirta (JPy ALi ym.), 3.12. ja 2.1. 1 ♀ p Lep Konnuskoski (JPy ER), 4.–18.12. ja 20.2. 1 ♀ p Sii Kuuslahti kemiran sula (KRu MU ym.), läpi talven Rau Tyrvirtalla jossa maksimi 26.2.–13.3. 1 ♂ 3 ♀ p (monet), 26.–28.2. 1 ♀ p Rau Kattilavirta (JPy ym.).

Merikotka *Haliaetus albicilla* (8.–9.) * 93/94: 4.12. 1 subad kiert Suo Kokinranta (TI ANY HRä) ja 31.12. 1 juv-subad S/SW Sii Kuuslahti Kemira (ER). Näitä edellinen talvihavis on myös Suo Kokinrannasta 6.12.1991. Havainnot ovat AHK:n tarkastamia.

Kanahaukka *Accipiter gentilis* * 92/93: Talven aikana havaittiin yhteensä 17 lintua: Sii 4, Kuo 4, Vrk 3, Pie 1, Suo 1, Rau 1, Nil 1, Kiu 1, Son 1.

93/94: Yhteensä 19 lintua: Vrk 3, Kuo 3, Rau 2, Kaa 2, Lep 1, Suo 1, Kar 1, Tuu 1, Maa 1, Nil 1, Jua 1, Lap 1, Kiu 1.

Varpushaukka *Accipiter nisus* * 92/93: Yhteensä havaittiin 9 eri lintua: Sii 3, Kuo 2, Lap 1, Maa 1, Vrk 1, Rau 1.

93/94: Yhteensä 14 lintua: Rau 4, Kuo 2, Sii 2, Vrk 1, Lep 1, Veh 1, Nil 1, Maa 1, Iis 1. Loppupalvella 14.–25.2. löytyi kolme kuollutta, joiden kuoliinsyyt olivat: lentänyt sähkölinjaan, nälkäkuolema ja törmännyt seinään (mus).

Ampuhaukka *Falco columbarius* (23.–25.) * 92/93: 5.12. 1 p Kuo Itkonniemi (J. Helppi, N. Tolonen), 17.1. 1 ♀ p Vrk Pirtinvirta (ER HKo AHa).

93/94: 4.–16.12. 1 ♂ p Sii Ahmon pellot-Räisälä (HKo JaK ym.).

Pyy *Bonasa bonasia*. Talvilintulaskennoissa 1992/93 normaalia vähemmän ja 1993/94 normaalia enemmän. Tiheydet 0,2–1,2 yksilöä/10 km.

Riekko *Lagopus lagopus* * 92/93: 10.1. 1 p Kuo Vanuvuori (PMe), 24.1.–13.2. enimmäkseen 3 p Rau Rastunsuo (AHa ym.), tammikuu noin 20 p Rvr Akkosuo (I. Kuro-

nen), 4.3. 3 p Rvr Tiilikka Uitto (JRi), 14.3. 1 p Nil Eitikka (HHö), 15.3. 1 p Kar Airaksela Kallionie-mi (M. Keinänen/JRi).

93/94: lokakuu–12.12. 2 p Rau Etelä-Saikari (TJa), läpi talven Rau Rastunsuo eniten 16.1. 7 p (OHu ym.), 1.2. 1 p Son Koirakoski (Jari Rissanen/JRi), 13.3. 1 p Rau Enon-niemi Loukkuvuori (JKn E. Karki).

Teeri *Tetrao tetrix*. Talvilintulaskennoissa tiheydet vaihtelivat hyvin paljon. Suurin tiheys keväällä 1993, yhteensä 5,7 yksilöä/10 km.

Metso *Tetrao urogallus*. Talvilintulaskennoissa tavattiin muutamia lintuja. Tiheydet jäivät täten tavallisen alhaiksi. Lisäksi havaittiin kesyjä metsoja: 92/93: Lep Oravikokella oli kesy ukkometso erään talon pihassa tammi–helmikuussa (O. Virta/ER).

93/94: Lep Sorsakokella oleskeli koko talven kesy ukkometso omakotitalojen katoilla (MU ym.).

Fasaani *Phasianus colchicus* * 92/93: Sii Siilinjoki-laakson ympäristössä talvehti 10–20 lintua (MU ym.).

93/94: Sii vakiopaikoilla talvehti noin 20 lintua (MU ym.).

Liejukana *Gallinula chloropus* (1.) * 93/94: 26.11.–28.12. 1 ad p Sii Siilinjoki (KRu ym.). Ensimmäinen talvihavainto Pohjois-Savosta. Lintu oli ajoittain hyvin vaikeasti nähtävissä ja oikeastaan välillä kokonaan piilossa. Sen nähtiin mm. ryömivän piiloon maan alle, joen törmän koloihin. Kerran samaan koloon meni liejukanan perässä myös kärppä, joka ei kuitenkaan häirinyt lintua, sillä se nähtiin hyvissä voimissa vielä tämän jälkeenkin (PPy). Toisinaan lintua taas päästiin tarkkailemaan hyvin, sen uiskennellessa ja ruokaillessa keskellä pientä jokea. Lintu saattoi menehtyä joen jäätyessä umpeen vuoden vaihteessa. Samalla paikalla oleskeli nokikana edellisenä talvena. Liejukanasta on vain pari aiempaa talvihavaintoa sisämaasta. Havainto on AHK:n tarkastama.

Nokikana *Fulica atra* (5.) * 92/93: 5.12.–12.1. 1 juv p Sii Siilinjoki (MU ym.).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (1.) * 92/93: 3.2. 1 S Kuo Jynkkä (M. Kolehmainen). Todella erikoinen havainto. Koko Suomesta on vain pari aiempaa talvihavaintoa joulukuulta maan eteläosista. Laji nähtiin tiettävästi Turussa muuta-

Taulukko 2. Talvilaskentojen tulokset talvilta 1992/93 (ylemmät rivit) ja 1993/94 (alemmat rivit). Talven kustakin kolmesta laskennasta on esitetty kaksi lukua: tiheys (yksilöä/10 km) ja tiheydestä laskettu indeksi (lihavoitu, 100 = "keskimääräinen talvi"; ks. Ruokolainen 1994). Lajit, joista on havaintoja vain toiselta talvelta, on merkitty kirjaimin a (=talvi 1992/93) ja b (=talvi 1993/94). n=aineiston suuruus havaittuina yksilöinä, S=syys-, J=joulu- ja K=kevtälaskenta.

	S	J	K
pikku-uikku (n=1) a	0,1	–	–
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	–	–	–
laulujoutsen (n=9) b	0,6	–	–
<i>Cygnus cygnus</i>	817	–	–
sinisorsa (n=39)	1,5	0,3	0,2
<i>Anas platyrhynchos</i>	97	49	47
	0,1	0,3	0,2
	4	43	51
tukkakoskelo (n=1) b	0,1	–	–
<i>Mergus serrator</i>	–	–	–
isokoskelo (n=4) a	0,25	–	–
<i>Mergus merganser</i>	100	–	–
kanahaukka (n=5)	0,1	–	0,2
<i>Accipiter gentilis</i>	83	0	271
	–	0,1	–
	0	165	0
varpushaukka (n=4)	0,1	–	–
<i>Accipiter nisus</i>	166	0	0
	–	0,1	0,1
	0	101	153
pyy (n=51)	0,4	0,2	0,6
<i>Bonasa bonasia</i>	45	32	94
	1,2	0,5	0,7
	140	73	103
teeri (n=157)	1,2	1,7	5,7
<i>Tetrao tetrix</i>	88	41	309
	1,5	–	0,7
	106	0	36
metso (n=10)	0,1	0,1	0,1
<i>Tetrao urogallus</i>	77	17	43
	0,3	–	0,2
	162	0	93
fasaani (n=17)	–	0,5	–
<i>Phasianus colchicus</i>	–	–	–
	–	0,5	–
	–	–	–
nokikana (n=1) a	–	0,1	–
<i>Fulica atra</i>	–	–	–
jänkäkurrppa (n=1) b	–	0,1	–
<i>Limnocyrtus minimus</i>	–	–	–
kalalokki (n=1) a	0,1	–	–
<i>Larus canus</i>	8	–	–
harmaalokki (n=1) b	0,1	–	–
<i>Larus argentatus</i>	12	–	–
kesykyhky (n=750)	8,2	10,6	1,4
<i>Columba livia</i>	45	73	12
	14,9	3,8	9,9
	81	26	86
hiiripöllö (n=2) a	0,1	–	–
<i>Surnia ulula</i>	–	–	–
varpuspöllö (n=5)	0,1	0,1	0,1
<i>Glaucidium passerinum</i>	103	–	–
	0,1	–	0,1
	107	–	–
harmaapäätäikka (n=1)	0,1	–	–
<i>Picus canus</i>	–	–	–
	–	0,1	–
	–	–	–
palokärki (n=22)	0,3	0,2	0,2
<i>Dryocopus martius</i>	165	107	106
	0,3	0,2	0,3
	138	142	154
käpytikka (n=400)	4,2	4,1	5,9
<i>Dendrocopos major</i>	146	182	230
	4,5	3,5	5,0
	157	159	193
pikkutikka (n=1) a	–	–	0,1
<i>Dendrocopos minor</i>	–	0	–
pohjantikka (n=2) a	0,1	0,1	–
<i>Picoides tridactylus</i>	–	–	–
tilhi (n=2970)	73,9	85,6	5,2
<i>Bombicilla garrulus</i>	874	10093	1008
	6,6	0,1	0,5
	78	16	97

jatkaa seuraavalla aukeamalla...

koskikara (n=92)	1,0	0,7	1,7
<i>Cinclus cinclus</i>	272	108	157
	1,1	0,8	1,0
	285	112	89
punarinta (n=10) a	0,5	0,1	0,1
<i>Erithacus rubecula</i>	—	—	—
mustapäätasku (n=1) b	0,1	—	—
<i>Saxicola torquata</i>	—	—	—
mustarastas (n=10)	0,2	—	0,4
<i>Turdus merula</i>	101	—	—
	—	0,1	0,1
	0	—	—
räkättirastas (n=1307)	10,0	59,8	0,3
<i>Turdus pilaris</i>	537	99650	—
	0,5	0,1	—
	28	119	—
punakylkirastas (n=3) a	0,2	—	—
<i>Turdus iliacus</i>	243	—	—
hippiäinen (n=141)	2,2	1,8	1,5
<i>Regulus regulus</i>	121	140	224
	1,2	1,1	1,5
	67	84	220
pyrstötiainen (n=101)	2,3	—	—
<i>Aegithalos caudatus</i>	216	0	—
	3,4	0,3	0,7
	311	47	—
hömötiainen (n=1440)	19,7	12,5	14,3
<i>Parus montanus</i>	128	103	111
	18,3	16,9	15,1
	119	139	117
töyhtötiainen (n=235)	2,3	2,1	3,6
<i>Parus cristatus</i>	118	110	181
	3,5	2,0	2,5
	177	107	126
kuusitiainen (n=129)	1,3	0,6	2,0
<i>Parus ater</i>	627	166	851
	1,5	1,9	1,8
	721	492	786
sinitiainen (n=908)	10,6	9,8	10,6
<i>Parus caeruleus</i>	432	1483	536
	10,2	9,9	9,8
	414	1494	493
talitiainen (n=3784)	46,4	39,0	42,7
<i>Parus major</i>	91	115	124
	49,6	39,2	35,9
	97	115	104
puukiipijä (n=56)	0,5	0,6	1,2
<i>Certhia familiaris</i>	67	164	310
	0,5	0,3	0,7
	70	79	190
isolepinkäinen (n=1) a	—	0,1	—
<i>Lanius excubitor</i>	—	—	—
närhi (n=188)	2,9	2,4	1,0
<i>Garrulus glandarius</i>	94	134	60
	3,2	1,1	1,7
	105	63	106
harakka (n=1789)	22,7	19,2	19,6
<i>Pica pica</i>	105	165	117
	18,3	23,1	16,5
	85	198	99
pähkinähakki (n=1) a	—	0,1	—
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	—	—	—
varis (n=1985)	32,2	20,1	21,2
<i>Corvus corone cornix</i>	132	102	115
	24,2	16,6	17,4
	99	84	94
korppi (n=44)	0,3	0,2	0,5
<i>Corvus corax</i>	128	88	168
	1,3	0,2	0,5
	669	87	157
kottarainen (n=10) a	—	0,3	0,4
<i>Sturnus vulgaris</i>	0	—	—
varpunen (n=4019)	45,1	43,3	42,4
<i>Passer domesticus</i>	74	78	74
	48,8	38,4	52,4
	80	69	91
peippo (n=34)	1,7	0,1	0,1
<i>Fringilla coelebs</i>	1448	107	—
	0,1	0,3	0,1
	58	564	—
järripeippo (n=2) a	0,1	—	—
<i>Fringilla montifringilla</i>	—	—	—
viherpeippo (n=1653)	19,4	15,1	24,6
<i>Carduelis chloris</i>	366	1824	453
	15,9	19,7	17,4
	299	2374	321
tikli (n=4) b	0,1	0,1	0,1
<i>Carduelis carduelis</i>	—	—	—

maa päivää ennen Kuopion havaintoa. Kyseessä lienee leutojen säiden tuoma liian aikainen kevätmuuttaja. Havainto on AHK:n tarkastama.

Jänkäkurppa *Lychnocryptes minimus* (5.) * 93/94: 2.1. 1 p Kuo Likolahti (EB). Lintu lähti lentoon havainnoijan edestä Likolahden rannasta, rautatien Kallaveden puoleiselta pieneltä viemärisulalta. Sama henkilö havaitsi täsmälleen samalla paikalla talvella jänkäkurban 27 vuotta aiemmin (Björk 1967). Lintua ei löydetty lähistön sulilta enää myöhemmin, etsinnöistä huolimatta.

Harmaalokki *Larus argentatus* * 92/93: 5.12. 1 (1kv) p Maa Vianankoski (MU JPä KRu).

93/94: 4.12. 1 (1kv) p Vrk Siitinselkä (ALi OHu).

Lokki-laji *Larus sp.* * 93/94: 2.12. 1 S Rau Vihtalahti (TJa).

Kesykyhky *Columba livia*. Kaikkien laskentojen tiheydet ja niiden indeksit jäivät normaalia alhaisemmiksi. Laskentojen vertailua keskenään vaikeuttaa pulujen esiintyminen muutamilla paikoilla. Kuopiossa talvehti muutamia satoja lintuja, muualta saatiin mm. seuraavia tietoja: 92/93: 26.12. 1 p Lep Sorsakoski (JPY), Lap kk lähiympäristöineen suurin parvi 12.3. 13 p Savonjärvellä (HHö), Iis ylen niukka (U. Skarén).

93/94: 3.12. noin 25 p Sii kk mylly (JPY), 4.12. 5 p Rau kk (ER), Vrk suurin määrä 15.3. 20 p Lehtoniemen mylly (OHu) ja Vrk talvikanta-arvio 20 lintua (ER).

Sepelkyhky *Columba palumbus* (2.) * 92/93: Läpi talven lokakuulta huhtikuulle 1 p Suo Kutunmäki. Lintu oleskeli maatalon pihapiirin ruokintapaikalla (Alaja 1993). Ainoa havainto ennen tätä on 1.12.1969 Varkaudesta (HKO).

Huuhkaja *Bubo bubo* * 92/93: 29.12. 1 Ä Sii Hökönen (KSa), 1.1. ja 13.2. 1 Ä Suo Keurunmäki (JPY ym.), 27.2. 1 Ä Kuo Ranta-Toivala (ER).

93/94: 21.2. 1 p Kuo Sorsasalo Korkeasaari (mus), 22.2. 1 Ä Suo Keurunmäki (HKO ER), 1 Ä Rau Kangaskylä (HKO HHa ER) ja 28.2. 1 p Rau Tyyrinvirta, jossa istuskeli kivellä keskellä virtaa (ER).

Tunturipöllö *Nyctea scandiaca* (34.–35.) * 92/93: 6.3. 1 p Son Jänismäki Matkusjoki (P. Parkkinen).

93/94: 29.1.–25.2. 1 ♀-puk. Iis Nerohvirta (U. Skarén).

Hiiripöllö *Surnia ulula* * 92/93: 5.12. 1 p Lep Kotalahti (TI), 30.12. 1 p Kuo Kotkatniemi (JTU).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* * 92/93: Yhteensä havaittiin 15 lintua: Nil 5, Pie 4, Rau 2, Kaa 1, Kuo 1, Rvr 1, Vj 1. Pielaveden Karhukankaalla läpi talven pihapiirissä talvireviiriä pitänyt edellisenä kesänä syntynyt pöllö rengastettiin 8.2. (KRt). Se eli pääasiassa ruokintapaikalta pyydystämällä pikkulinnuilla. Parhaimmillaan linnun varastopöntössä oli kahdeksan hömötiasta, viisi talitiaista ja yksi sinitiainen. Yksi hömötiastaista oli rengastettu samalla paikalla kaksi vuotta aiemmin. Pöllö söi varastossa olleet pikkulinnut helmikuun aikana.

93/94: Yhteensä 18 lintua: Lep 3, Nil 3, Pie 3, Rau 2, Kuo 2, Kiu 2, Jua 1, Sii 1, Maa 1. Nil Ranta-Sankimäellä pihapiirissä läpi talven oleskellut lintu nähtiin joka päivä 7.–12.2. koko päivän paikalla (JRi ym.). Jua Pisankoskelta löytyi 3.2. kuollut lintu pihapöntöstä (JVä).

Lehtopöllö *Strix aluco* * 92/93: 13.–14.12. 1 p Kuo Puijo (ER), maaliskuun alku 1 Ä Vrk Puurtilla (R. Tolvanen/ER).

vihervarpunen (n=251)	2,4	4,3	0,5
<i>Carduelis spinus</i>	222	959	260
	2,1	2,6	4,8
	189	578	2740
hemppo (n=2) b	0,1	—	—
<i>Carduelis cannabina</i>	—	—	—
urpiainen (n=5158)	41,0	28,1	40,4
<i>Carduelis flammea</i>	114	167	283
	76,6	108,5	59,7
	212	644	417
tundraurpiainen (n=3) b	0,1	0,1	—
<i>Carduelis hornemanni</i>	—	—	—
kirjosiipekäpylintu (n=5) a	—	0,2	0,2
<i>Loxia leucoptera</i>	—	—	—
muut käpylinnut (n=584)	9,62	9,52	13,71
<i>other Loxias</i>	292	462	722
	3,77	0,69	0,25
	115	33	13
taviokuurna (n=86)	3,0	0,8	0,4
<i>Pinicola enucleator</i>	554	176	—
	0,5	0,6	0,1
	85	116	—
punatulku (n=1462)	14,1	11,6	13,2
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	128	107	126
	13,2	31,4	16,1
	120	289	154
pulmunen (n=10) a	0,6	—	—
<i>Plectrophenax nivalis</i>	—	—	—
keltasirkku (n=4245)	43,4	43,1	41,4
<i>Emberiza citrinella</i>	148	247	219
	23,7	87,4	47,5
	81	501	251

Koskikaroja nähtiin poikkeuksellisen paljon Kaavin Sivakkajoella. Noin kilometrinmittaisella osuudella jokea laskettiin yhteensä 31 karaa! ©Timo Hämäläinen

93/94: 14.1. 1 Ä Kuo Niuvan-
niemi (AHa HKo PLi).

Viirupöllö *Strix uralensis* * 92/93:
Yhteensä 15 lintua: Veh 5, Rau 3,
Sii 2, Nil 2, Pie 1, Lep 1, Kuo 1.
Havainnot ovat pääasiassa kevät-
puolen soidinhavaintoja 18.2. alka-
en. Keskitalvella havaittiin vain
31.1. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

93/94: Vain kaksi havaintoa:
23.1. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja
14.2. 1 p Nil Ranta-Sänkimäki
(JRi). Nilsiän lintu saatiin elävänä
supihäkistä ja se oli rengastettu
27.5.1992 Uuraisissa.

Lapinpöllö *Strix nebulosa* *
92/93: 31.12. 1 r Rau Rastunsuo
(KSi), 1.1. 1 p Rau Kiesimä (KSi),
21.1. 1 p Rau (KSi).

93/94: Peräti 18 lintua nähtiin
1.1.–15.3.: Kiu 8, Nil 2, Rau 2, Kaa
2, Vrk 1, Jua 1, Sii 1, Iis 1. Pöllöis-
tä kuusi löytyi kuolleena kevään-
seen mennessä. Lisäksi keväällä
1.5. mennessä (perinteisten pesi-
mäseutujen ulkopuolelta) saatiin
tiedot vielä 16 linnusta (Ves 10,
Rau 2, Jua 1, Maa 1, Iis 1, Vie 1),
joista 2 kuolleena. Nälkäkuolema
oli melkein kaikkien selvinneiden
tapausten kuolinsyy. Vesannon lin-
tujen joukossa oli myös se kuului-
sa vaalea lapinpöllö (Siikamäki
1994). Lisäksi maakuntamme ul-
kopuolella Joroisissa havaittiin 3

lintua, joista yksi löytyi keväällä
laihuneena ja kuolleena.

Helmipöllö *Aegolius funereus* *
92/93: Yhteensä 13 lintua: Kuo 5,
Sii 2, Rau 1, Ter 1, Kar 1, Veh 1, Pie
1, Son 1. Alkutilvestä nähtiin vain
5.12. 1 p Rau Rastunsuolla (JPY
PPy) ja 20.12. 1 p Sii Ahmo (ER
AHa). Muut ovat soidinhavaintoja
13.2. alkaen.

93/94: Ei yhtään havaintoa!

Harmaapäätikka *Picus canus* *
92/93: Läpi talven 1 ♂ p Tuu Ki-
vikkonien (ER), joulukuun lopul-
ta–18.1. 1 p Kaa Rasimäki (H. Toi-
vanen/ES), 10.1. 1 p Rau kk (EVe).

93/94: Edeltäneen syksyn tik-
kojen vaellus toi Pohjois-Savoon
huomattavan määrän harmaapäitä,
sillä talven aikana nähtiin ennätyk-
selliset 23 lintua: Jua 3, Kaa 3, Vrk
2, Lep 3, Rau 2, Kuo 2, Vjä 2, Suo
1, Kar 1, Lap 1, Iis 1, Rvr 1, Vie 1.
Lisäksi aivan talven kynnyksellä
marraskuussa sekä keväällä maal-
iskuun lopulla havaittiin vielä
kuusi eri lintua (Kuo 2, Suo 1, Ves
1, Iis 1). Suuri osa tiedoista on
maallikoiden Kuopion luonnontie-
teelliselle museolle ilmoittamia ja
siellä tarkistettuja havaintoja. Ma-
kunnassamme talvehti arviolta vä-
hintään 30–40 harmaapäätikkää.
Vertailuksi muutaman aikaisem-
man talven summia: 87/88: 5, 88/
89: 1, 89/90: 0, 90/91: 2, 91/92: 1.

Palokärki *Dryocopus martius*.
Palokärkikanta pysyi molempina
vuosina vahvana, indeksit vaihteli-
vat 106–165. Yleistiehyys säännön-
mukaisesti 0,2–0,3 yksilöä/10 km.
Havaintokorteilla ilmoitettiin ha-
vaintoja seuraavasti: 92/93: Yh-
teensä 15 lintua: Rau 5, Kuo 3, Nil
3, Suo 2, Vjä 1, Lep 1. 93/94: Vain
9 lintua: Vrk 2, Rau 2, Kuo 1, Jua
1, Sii 1, Nil 1, Son 1.

Käpytikka *Dendrocopos major*.
Molempina talvina tavanomaista
vähempi kanta.

Valkoselkätikka *Dendrocopos*
leucotos * 93/94: 15.11.–3.4. 1 ♂
p Vrk Lehtoniemen ymp. (TI P.
Ruotsalainen). Sama lintu nähtiin
myös Kämärillä, Kuvansilla ja
Häyrylässä, eli melko laajalla alu-
eella. Havainto on AHK:n tarkas-
tama.

Pikkutikka *Dendrocopos minor* *
92/93: Läpi talven 1 ♂ p Lep Pet-
romäki Vanhamäki (H. & H. Ilas-
kari/HRö), 5.12. 1 ♀ p Rau Tyryn-
virta (PPy JPY P. Tolvanen) ja 1 p
Lep Riikinneva (HRö RRö), 8.12.
1 p Rau Säynätsalmi (S. Pakarinen/
RPa), 13.1. 1 Ä Lep Reinikkala
Valkeisenmäki (JTU), 20.1. 1 ♂ p
Suo Sydänmaa (JPY), 29.1. 1 ♀ p
ja 3.2. 1 Ä Vrk Lehtoniemi (ER
HKo OHu) sekä 7.3. 1 ♀ p Kuo
Puijonlaakso (HHa).

93/94: syksystä joulukuulle 1 p
Lep Paukari (EB), 23.12. 1 ♂
p Nil Ranta-Sänkimäki (JRi), 18.1.
1 ♂ p Kuo Riistavesi Savuniemi
(JTU), 21.1. 1 ♀ p Jua Pisankoski
(JVä) ja 5.2. 1 p Vrk Mula (OHu).

Pohjantikka *Picoides tridactylus*
* 92/93: 13.12.–10.1. 1 ♂ p Kuo
Puijo (AHa ym.), 3.1. 1 ♀ p Sii
Räimä (KRu), 7.1. 1 ♀ p Rvr Pum-
pulikirko (JTU), 1.2. 1 ♂ p Kuo
Länsi-Puijo (ER).

93/94: 24.12. 1 ♀ p Suo Ku-
tunkylä 1 ♀ p (JPY), 2.–14.1. 1 ♂
p ja 14.–16.1. 1 ♀ p Kuo Puijo
(HHa PLi HKo ym.), 3.1. 1 p Kiu
kk rautatieaseman puiden varas-
tointialueella (SJU), 23.1. 1 ♀ p Pie
Heinämäki (JaK HKo ym.) ja 15.3.
1 ad ♀ Rau Niinivesi, törmäsi ik-
kunaan ja kuoli (T. Ylönen/mus).

Västaräkki *Motacilla alba* (6.) *
92/93: Läpi talven 1 ♂ p Kuo Ku-
hanen (Y. Roininen/ER ym.) (Ris-
sanen 1993). Lintu oleskeli talven
kylmimmän ajan navetassa syöden
siellä lähinnä karpäsiä. Aiemmat
havainnot ovat koskeneet joulu-
kuun alkupuolen viivyttelijöitä.

Tilhi *Bombicilla garrulus*. Marja-
sato oli hyvä syksyllä 1992, joten
tilhiä oli hyvin talvella 1992/93 –
vielä keväälläkin tiheys ylsi 5,2
yksilöä/10 km. Suurimmat mää-

Pielavedellä pihapiiristä pikkulintuja nappaillut varpuspöllö tyhjensi varastonsa helmikuun aikana. © Pentti Alaja

rät tammikuussa Kuopiossa: 6.1. 600 p Kuopionlahti ja 600 p Itkonniemi, 19.1. 500 p Itkonniemi ja 700 p rautatieasema (JPY), 23.1. 4000 p Kuo Puijonlaakso (HHA). Helmikuun suurin määrä 14.2. 90 p Kuo Särkiniemi (JPY). Talvella 1993/94 tilhet sen sijaan kiiruhtivat alueemme läpi jo syksyllä, tiheydet eivät nousseet heikon marjasadon takia suuriksi.

Koskikara *Cinclus cinclus*. 92/93: Yhteensä ilmoitettiin 164 lintua (talvikuukausien maksimimäärä/sula yhteenlaskettuna): Rau 34, Kaa 28, Ter 27, Pie 15, Lep 12, Nil 11, Sii 7, Maa 5, Suo 5, Vrk 5, Rvr 5, Kuo 4, Kar 3, Iis 3. Suurin mää-

rä laskettiin 16.1. noin 20 p Ter Äyskoski-Huuhtajankoski (KRu HKo ER). Rau Tyrvirran suurin määrä 4.12. 14 p + 1 joka nousi selvästi muutolle WSW klo 13.40 (JPY PPy). Mukavasti myös 31.1. 10 p Rau Nokisenkoski (TJa) ja 1.3. 10 p Kaa Sivakkajoki (PRä). 93/94: Yhteensä 117 lintua: Kaa 43, Rau 31, Pie 9, Sii 9, Suo 8, Lep 5, Nil 4, Jua 2, Maa 2, Kuo 1, Rvr 1, Vjä 1, Kiu 1. Kaa Sivakkajoen laskettiin 31.12. hurja määrä karoja 31 p (PRä). Tämä luku on suurin, mitä Pohjois-Savosta on ilmoitettu yhdeltä puroilta tai koskelta. Linnut olivat noin kilometrin matkalla tällä melko pienellä joella, jolla talvehtii normaalisti 5–10 karrä. Kuo Puijonlaaksossa nähtiin 10.2. kiertelevä, luultavasti sula-

paikkaa etsivä kara (HHA).

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes* (3.) * 92/93: 9.12. 1 p Kuo Itkonniemi (MPa). Lintu havaittiin omakotialueen pensasaidassa. Sitä ei havaittu enää myöhemmin paikalla, runsaista etsinnöistä huolimatta. Kyseessä on yksi maamme pohjoisimmista talvihavainnoista. Nähty meillä aiemmin vain talvina 69/70 ja 91/92.

Punarinta *Erithacus rubecula* * 92/93: Ennätyksellinen talvi, havaintoja peräti 26–27 yksilöstä. Läpi talven 1 p Kuo Neulamäki Neulastie (HRö), 15.10.–maaliskuulle 1 p Kuo Länsi-Puijo (L. Teivainen), 21.10.–2.4. 1 p Sii Räisä-

lä (MU ym.), 5.12. 1 p Suo rautatieasema (JPY), 5.12.–tammikuu 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö RRö), 8.12. 1 ä p Kuo Puijonlaakso Savonia (HHA), 13.12. 1 p Kuo Kemilänrinne (ER), 18.12.–21.1. 1–2 p Kuo Puijonrinteentie (monet), joulukuusta ainakin helmikuun loppuun 1 p Iis kaupunki (K. Jäderholm), loppusyksystä–12.3. 1–2 p Kuo keskusta hautausmaa (monet), 9.12.–7.2. 1 p Kuo Itkonniemi (MPa ym.), 27.12.–11.2. 1 p Kuo Puijonlaakso (HHA), 29.12. 1 p Vrk Vattuvuorenkatu (TI), 3.1. 1 p Suo Kruununsilta (HHö ER), 7.1. 1 p Kuo Kotkankallio (HHA), 13.1. ja 1.2. 1 p Kuo Neulamäki Lehväkuja (ER), 24.1.–3.4. 1 p Kuo Julkula (AHA), helmikuussa 3 p Vrk Joutenlahti (I. Niiranen/HRö), 1 p Sii Vuorela (K. Pietarinen/HRö), 1 p Kuo Kettulanlahti (P. Junninen/HRö), 1 p Kuo Särkiniemi (O. Kääriäinen/HRö), 1 p Kuo Rahunen Ritosentie (V. Korhonen/HRö) sekä 7.2. 1 p Kuo Niirala (AHA JKe HKo). Punarinta on havaittu 1900-luvulla aiemmin talvella noin 25 kertaa, joista varmuudella vain yksi lintu on selvinnyt keväeseen. Punarintoja nähtiin poikkeuksellisesti myös talven 1992/93 kaikissa kolmessa laskennassa.

93/94: joulukuun alusta–31.12. 1 p Kuo Neulamäki Lehväkuja (HRö ER ym.).

Mustarastas *Turdus merula* * 92/93: Läpi talven 1 ♀ p Lap (E. Jänönen/HRö) ja 2 ♂ p Lep Nikkilänmäki (HRö R. Kansanen), 28.10.–ainakin 16.3. 1 ♀ p Sii Räisälä (MU ym.), 9.–24.12. 1 ad ♂ p Kuo Itkonniemi (ER AHA ym.), 19.12. 1 ♂ p Vrk Kopolanvirta (ER JPY ym.), 4.1. 1 p ja 7.3. 1 ♀ p Kuo Päiväranta (ER AHA), 6.1.–28.2. 1 ♀ p Kuo Puijonrinteentie (JPY ym.), 6.–16.1. 1 ad ♂ 1 ♀ p Vrk Lehtoniemi (MU ym.), 8.1. 1 ♂ p Sii Kuuslahti (JRI), 10.1. 1 p Vjä kk (H. Ruotsalainen/P. Selin), 10.1. 2 p Kaa kk (PRä), 19.1. 1 ad ♂ 1 juv ♂ 1 ♀ p Kuo Linnanpelto (JPY), tammikuu–13.3. välillä 4 p Kuo Länsi-Puijo (L. Teivainen), helmikuu 1 ♂ p Lep kk (M. Soininen/HRö), 1.–3.2. 1 ♂ ♀ p Sii Vuorela (P. Miettinen/JRI), 12.2. 1 p Nil Suholanmäki (JRI), 18.2. 1 p Maa Kinnulanlahti (T. Ruuskanen/MU), 21.2. 1 p Suo Tielampi (MU JRI). Lapinlahden lintu oli yksijalkainen ja kuoli kevättalvella.

93/94: 3.12. 1 p Suo Lylyjärvi (JPY ym.), 3.–26.12. 1 ad ♂ p Kuo Päiväranta (PPY ER), 17.12. 1 ad ♂ p Vrk Satakunnankatu (OHu), 1.1.

1 ♂ p Kuo Neulamäki (PLi).

Räkättirastas *Turdus pilaris*. Mar-jatalven satona talvella 1992/93 räksä nähtiin joululaskennoissa noin 60 yksilöä/10 km. Mikään ennätyksellinen rastastalvi se ei kuitenkaan ollut. Talvella 1993/94 räkätti oli harvalukuinen.

Punakylkirastas *Turdus iliacus* * 92/93: 13.12. ja 10.1. 1 p Vrk Päiviösaari kaupungintalon puisto (HHA ER).

Mustapääherttu *Sylvia atricapilla* (8.-9.) * 92/93: 3.12. 1 ♀ p Vrk Päiviösaari kaupungintalon puisto (JPY), 14.-17.1. 1 ♂ p Kuo Julkula (P. Mäkinen/ER). Kaikki aiemat talvihavainnot ovat vuosilta 1969-1984 (Pynnönen 1990).

Hippiäinen *Regulus regulus*. Talvella 1992/93 kanta oli normaalia suurempi koko kauden. Sen sijaan alkutalvesta 1993/94 hippiäisiä oli vähän, mutta kylmästä helmikuusta huolimatta kanta nousi keväällä edellisen vuoden tasolle.

Pyrstötiainen *Aegithalos caedatus* * 92/93: Yhteensä nähtiin 100 lintua: joulukuu 26, tammikuu 55, helmikuu 15 ja maaliskuun alku 4. Suurimmissa parvissa nähtiin kolmesti kymmenen lintua.

93/94: Yhteensä 169: joulukuu 89, tammikuu 66, helmikuu 14 ja maaliskuun alku 0. Suurin parvi 14.

Hömötiainen *Parus montanus*. Molempina talvina vahva kanta ainakin laskentareittien varsilla. Indeksit 103-139.

Hömö x kuusitiainen *Parus montanus x ater* (1.) * 92/93: Suonenjoen Vääräjärvellä tehtiin helmikuussa havainto hömö- ja kuusitiaisen risteymästä, jollaista ei ole aiemmin havaittu Pohjois-Savossa. Tästä risteymästä ei ole yhtään aiempaa maastomäärityshavaintoa koko Suomesta. Linnusta on erillinen tiedonanto (P. Pynnönen 1994).

Lapintiaisen *Parus cinctus* (28.-29.) * 92/93: 9.12. 1 p Vjä kk (H. Ruotsalainen/PSe), 21.2.-26.3. 1 p Ves Katajamäki (PA).

Töyhtötiainen *Parus cristatus*. Töyhtötiäiskannat ovat viime vuosina olleet vahvistumaan päin. Nyt molempina talvina tavanomaista enemmän, indeksit 107-181.

Kuusitiainen *Parus ater*. Vuodesta 1989 alkaen korkeina pysyneet tiheydet eivät ole osoittaneet laskemisen merkkejä: indeksit 166-851. Talvien välillä ei selviä eroja. Tiheydet ovat jo lähellä 2,0 yksilöä/10 km.

Sinitiaisen *Parus caeruleus*. Laskentareittien varsilla sinitiaisia on jo puolet hömötiäisten määrästä: tiheydet hyvin säännönmukaisesti 9,8-10,6 yksilöä/10 km kaikissa laskennoissa.

Talitiaisen *Parus major*. Molempina talvina hyvin samansuuruinen ja tavanomainen kanta.

Pähkinäkakki *Sitta europaea* * 92/93: 2.-5.1. 1 p Ves Sonkajärvi (K. Hakala/ER).

93/94: Yksittäiset linnut havaittiin talven aikana seuraavilla paikoilla: Lep Utukanharju ja Kalmalahti, Rau Katinkulma, Kuo Sikonniemi, Sii Pöljä ja Kolmisoppi, Nil Palonurmi, Vjä Lukkarila, Rvr Rasimäki, Iis Nerohvirta ja Kounjoki sekä Son Matkusjoki Hirvikoski. Yhteensä siis 12 yksilöä, joista ainakin viisi keväeseen saakka.

Puukiipijä *Certhia familiaris*. Suuresti vaihtelevia tiheyksiä, kanta lieene ollut tavanomainen.

Isolepinkäinen *Lanius excubitor* * 92/93: Kaikissa paikoissa yksittäiset paikalliset linnut: 5.12. Suo Lempyy (JPY PPy ym.) ja Lep Metsälä (HHA ym.), 6.12. Kuo Sorsasalo Savon sellu (JRI), 13.12. Maa Vianta (JPY MU), 19.12.-6.1. Vrk Kopolanniemi (ER JPY ym.), 30.12. Sii Luvelahti (MU), 2.1. Sii Ahmon pellot (MU), 16.1. Veh Räsälä (OHu ALi), 31.1. Sii Keskimmäinen kaatopaikka (AHA JKe), helmikuun loppupuolella Kuo Niirala (P. Pulkkonen/HHA), 19.2. Kuo Jännevirta (ER HKo).

93/94: 5.12. Rau Konnekoski (OHu ALi), 24.-27.12. Suo Kutunkylä (JPY ym.), tammikuussa Nil Palonurmi (/ES), 29.1. Kuo Sorsasalo Savon Sellu (JRI), 30.1. Nil Ranta-Sänkämäki (JRI), 28.2. Jua Pelonniemi (H. Erola/JRI).

Närhi *Garrulus glandarius*. Syyslaskennoissa närhiä nähtiin taas eniten. Muuten arvot olivat heitteleviä.

Kuukkeli *Perisoreus infaustus* * 92/93: Läpi talven 3-4 p Pie Heinämäki (ER ym.), 16.12. 2 p Jua Kontimäki Vehkamäki (JVT).

21.12. 2 p Kaa Maarianvaara Iivannanpuro (JTo), tammi-maaliskuu 1 p Vie Talaskangas (KJä), 20.2. 2 p Rvr Tiilikka (ER).

93/94: Läpi talven 1-3 p Pie Heinämäki Kukkola (KSA PLi ER), 8.1. 1 p Kar Airaksela Ylölä (M. Keinänen/JRI), 20.-22.1. 4 p Son Siikamäki (JRI). Vuosina 1993-1995 useita talvihavaintoja enimmäillään 6 yksilöstä Lep Niinimäki lähiympäristöineen (/HRö).

Harakka *Pica pica*. Kasvava talviharakoiden joukko pysyi viime vuosien tasolla, tiheys on noin 20 yksilöä/10 km.

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* * 92/93: Läpi talven enimmäillään 3 p (ainakin kaksi linnusta oli nuoria) Kuo Savisaaren sembrakujalla (AHA ym.), lokakuulta joulukuulle 3 p Kuo Niirala (J. Väätäinen ym.), lokakuusta joulukuulle 2 p, keväeseen asti 1 p Kuo Kuhanen (ER ym.), 27.12. 1 p Maa Kinnulanlahti (M. Salo).

93/94: 27.1.-1.2. 1 p Vie (ILYY).

Naakka *Corvus monedula* * 92/93: Läpi talven Iis keskusta vesitorninmäki ainakin 25 lintua (US), läpi talven Vrk keskusta ainakin 250 (JPY JRI KRU MU) ja 17.12. 5 p Kuo Savilahti (ER). Kuopiossa naakka nähtiin vasta kahdeksannen kerran talvella, kautta aikojen!

93/94: Läpi talven Vrk noin 200-300 lintua (OHu ym.) ja Iis keskustassa noin 30 (US).

Varis *Corvus corone cornix*. Talvella 1992/93 variksia oli keskimäärin enemmän kuin talvella 1993/94.

Korppi *Corvus corax*. Tiheys vaihteleva 0,2-1,3 yksilöä/10 km. Talven 1992/93 suurin parvi oli 42 p Rau Rastu (PPY MU JRI).

Kottarainen *Sturnus vulgaris* * 92/93: 12.12.-19.2. havaittiin Kuopiossa parhaimmillaan kuusi lintua, Haapaniemellä, Niiralassa ja torilla. Linnut olivat todennäköisesti samoja, vaikka niitä nähtiin eri puolilla kaupunkia (ER ym.). Suurimmat määrät 27.12. 6 p Haapaniemi ja 14.2. 5 p torilla. Muualla havaittiin vain 17.1. 1 p Vrk Pirtinvirta (ER HKo AHA).

Varpunen *Passer domesticus*. Varpuskannan taantuminen alkaa näkyä myös Pohjois-Savon talvilintulaskennoissa: indeksit olivat 69-91, pääosin kanta oli noin 20 %

normaalia vähäisempi.

Pikkuvarpunen *Passer montanus* * 92/93: Vrk seuraavasti: läpi talven Lehtoniemessä, parhaimmillaan 5.12. 5 p, Luttilassa 2.12.-1.1. 2-4 p, Käärmeniessä 3.2. 1 p (OHu ER ym.). Muualla vain kaksi lintua: 12.-27.12. 1 p Kuo Itkonniemi (AHA JKe MPH ym.) ja 27.12.-6.1. 1 p Kuo Melalahti (ER AMK).

93/94: Vrk suurimmat määrät: Lehtoniemi 6, Käärmeniemi 6, Kommila 4, Kopolankatu 3, Luttila 1. Muualla vain: läpi talven pikkuparvi Lep Nikkilänmäki (HRö ym.), 25.12. 1 p Suo keskusta (PPY) ja 11.3. 1 p viikon ajan Lep Sorsakoski (H. Savolainen, HRö).

Peippo *Fringilla coelebs*. Kylmä syksy 1992 myöhästyi myös peippojen muuttoa: syyslaskennassa tavattiin 1,7 yksilöä/10 km, joka on noin 14 kertaa tavanomaista enemmän. Laji tavattiin kaikissa kuudessa laskennassa. Peippo alkaa vakiintua Pohjois-Savossa vähälukuisiksi talvilinnuksiksi.

92/93: Yhteensä 24 lintua, joista ainakin kuusi lintua selvisi keväeseen. Kuo 10, Sii 8, Lep 2, Vrk 1, Nil 1, Vjä 1, Son 1. Sii Räisälässä oleskeli joulukuussa peräti 2 ♂♂ 3 ♀♀ samalla lintulaudalla (MU).

93/94: Yhteensä peräti 33 peippoja: Sii 11, Rau 5, Kuo 4, Son 3, Lep 2, Son 2, Vrk 1, Suo 1, Kaa 1, Nil 1, Vjä 1, Lap 1.

Järripeippo *Fringilla montifringilla* * 92/93: marras-tammikuu 1 p Kuo Neulamäki (HRö), tammikuun alusta maaliskuun lopulle 2 p Nil kk (K. Rautiainen/HHö), tammikuun lopulla noin viikon 1 p Sii Pöljä (A.-L. Väänänen/ER), 28.1. 1 p Kuo Länsi-Puijo (L. Teivainen), helmikuu 1 p Suo (P. Fihlman-Lehikoinen/HRö).

93/94: 2.-5.12. 1 ♂ p Sii Räisälä (MU ym.), 4.12. 1 p Sii Joeniska Parolankiarto (KSA), 17.12. 1 S Lep Nikkilänmäki (HRö), 18.12. 1 ♂ p (ER) ja 18.-19.12. 1 ♀ p (MU MPH KSA) Sii Sulkavannit, 24.12. 1 p Vrk Käpykangas (OHu).

Viherpeippo *Carduelis chloris*. Viherpeipon tiheys lähentelee jo 20 yksilöä/10 km - talvikannan kasvu siis jatkuu edelleen.

Tikli *Carduelis carduelis* * 92/93: 11.11.-15.12. 1 p Sii Räisälä (MU ym.), 2.12. 1 p Sii Tynnöinen (MU), 24.12.-18.1. 5 p Kuo Savi-

**Talitintti maaliskuussa –
talvihavainto vai ei?
Kas, siinäpä pulma.**
©Jorma Peiponen

lahti (ER ym.), 28.12. 4 p Kuo Neulamäki (ER), 10.1. 3 p Vrk Lehtoniemi (KRu ER HKo), 11.1. 1 p Kuo Länsi-Puijo (ER), 25.1. 4 p Kuo Hatsala (HHa), 5.2. 1 p Vrk Tyyskä (ER), 3.3. 3 p Kuo Puijonlaakso (HHa), 13.3. 2 S Nil Eitikka (HHö), 15.3. 1 Ä Vrk Käärmeniemi (OHu).

93/94: 2.12. 5 p Kuo Hatsala (HHa), 27.12. 1 p Vrk Tyyskä (OHu), 31.1.–2.2. 1 ♂ p Kuo Niirala (ER PLi ym.), 9.2. 2 p Kuo Puijonlaakso (HHa), 1.3. 1 Ä Kuo Savisaari (HHa) sekä Vrk: 7.1.–26.2. 10–6 p Häyriä, 22.1. 1 Lehtoniemi, 31.1. 2 p Lehtoniemi ja 5.3. 7 p Pirtinniemi (OHu HKo PLi).

Vihervarpunen *Carduelis spinus*. Kaksi peräkkäistä vihervarpustalvea. Molempina talvina lajia tavattiin noin 2–4 yksilöä/10 km. Keväiden osalta ensimmäisenä talvena kanta putosi ja jälkimmäisenä selvästi nousi.

Hemppo *Carduelis cannabina* (14.–15.) * 92/93: 8.12.–23.1. 1–5 p Sii Ahmon pelto (ER ym.). Paikalla nähtiin viisi lintua välillä 21.12.–2.1.

93/94: 8.–16.12. 1 ♂ p Sii Ahmon pelto (ER). Varsin harvinainen; edelliset kolme yksittäistä talvina 77/78, 79/80 ja 87/88. Molempina talvina havaintopaikalla oli kokonaan tai osin puimatta jäänyt rypsielto, jossa hempot viihtyivät urpiaisten joukossa.

Urpainen *Carduelis flammea*. Talvella 1992/93 tasaisesti noin 30–40 yksilöä/10 km. Talvella 1993/94 selvästi enemmän, jopa 60–110 yksilöä/10 km. Suurin parvi nähtiin samana talvena: 24.12. noin 1000 yks. Lep Nikkilänmäki (HRö).

Tundraurpiainen *Carduelis hornemanni* * 92/93: Läpi talven ainakin helmikuun lopulle asti vähintään 3 p Rau Rastu (monet), 23.12.–10.1. 1 p Vrk Lehtoniemi (ER AMK OHu), 13.2. 1 p Vrk Häyriä (OHu), 21.2. 2 p Nil Eitikka (HHö).

93/94: 23.12. 1 p Jua kk (ER), 25.12. 1 p Sii Kasurila (MU), 27.12. 1 p Kuo Päiväranta (JaK),

30.12. 1 p Vrk Kämäri (OHu), 1.1. 1 p Suo Kruununsilta (ER HHa) ja 1 p Kuo Puijo (PLi).

Kirjosipikäpylintu *Loxia leucoptera* (17.–20.) * 92/93: 27.12. 3 p Kuo Pirtinniemi (EB), 14.2. 1 ♀ p Nil Pieksänkosi (ER), 21.2. ja 22.3. 1 p Kuo Puijo (AHa) sekä 8.3. 1 ♂ ♀ p Nil Pieksälänmäki (ER).

Määrittämättömät käpylinnut *Loxia spp.* Talvella 1992/93 käpylintuja oli laskennoissa noin 10 yksilöä/10 km, siis varsin paljon. Talvella 1993/94 käpylintuja oli selvästi vähemmän, vain syksyllä kanta oli normaali. Keski- ja loppu- talvella indeksit olivat vain 33 ja 13. Suurin osa näistä määrittämättömistä käpylinnuista on ehdottomasti pikkukäpylintuja *Loxia curvirostra*. Huomaa, että tähän aineistoon on laskettu yhteen sekä määritettyjen pikku- ja isokäpylintujen että määrittämättömien ilmoitettujen käpylintujen tiheydet! Kirjosipikäpylinnut on jätetty laskujen ulkopuolelle niiden vähäisen osuuden takia.

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus* * 92/93: 3.–6.1. 4–2 p Rau Kapon-suo (monet), 13.2. 1 p Rau Tyyrin-virta (ER), 20.2. 1 ♂ ♀ p Son Koirakoski (ER HKo), 7.3. 2/ p Kuo Puijo (AHa JKe), 14.3. 1 ♂ ♀ p Nil Eitikka (HHö).

Taviokuurna *Pinicola enucleator*. Syksyllä 1992 lintuja oli liikkeesä hyvin, samoin kuin vielä keski- talvella. Seuraavana talvena tavattiin selvästi vähemmän. Kevätpuolella taviokuurna on aina hyvin vähälukuinen.

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula*. Molempina talvina normaalia vahvempi kanta, etenkin jälkimmäisenä, vaikka marjatilanne oli parempi edellisenä talvena. Tiheydet ovat viherpeipon kanssa samaa tasoa. Joulun 1993 tiheys 31,4 yksilöä/10 km on kaikkien aikojen ennätystiheys.

Nokkavarpuksen *Coccothraustes coccothraustes* * 92/93: Läpi talven 1 p Lep Petromäki (S. Vasara/HRö), 14.11.–12.3. enimmillään 4 p (14.11. 5 p) Kuo keskustan hautausmaa (HHa ER KSa ym.), marraskuu–jouluun alku 3p Lep

**Lisäyksiä edellisiin
talvikatsauksiin**

Pikku-uikku *Tachybaptus rufifrons* (9.) 88/89: 5.12. 1 tp p Son Sakeva Lahnakoski (T. Lindroos). Havainto on AHK:n tarkastama.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* 88/89: marraskuun loppupuolelta huhtikuun lopulle 1 p Son Koirakoski Sahinjoki (P. Kaarakainen/ILYY-lehti).

Allihaahka *Polysticta stelleri* (5.) 88/89: 23.12. 11 ♀ ♀-puk. Rau Tyyrinvirta (T. Lindroos). Keväteen parvi on suurin Pohjois-Savossa havaittu alliaahkaparvi. Tiedennäköisesti kaikki parven linnut olivat nuoria.

91/92: 27.12. 1 ♀-puk. p Vrk Kosulanniemi (M. Dyhr, K. Savolainen). Havainnot ovat AHK:n tarkastamia.

Alli *Clangula hyemalis* (8.) 85/86: joulukuun alussa saatiin kiinni Laidinmäki (V. Åberg, E. Antikainen/ILYY-lehti).

Nikkilänmäki (HRö), 5.12. 1 p Vrk Luttilla (PPy), 12.12. 1 p Kaa Luikonlahti (JTo), 24.12. 3 p Kuo Savilahti (ER), 26.12. 1 p Kaa Niemennappila (M. Kilpeläinen/JTo), 12.2. 1 p Kuo Ranta-Toivala (ER).

93/94: Läpi talven enimmillään 8 p (13.12.) Lap Pajujärvi (S. Kukkonen/ER), 6.1. 1 p Kuo Pellesmäki (M. Määttä/ES), tammi-kuun puolivälissä pidemmän aikaa 2 p Lep Oravikoski (ES ER ym.), 23.1. 4 p Iis Kotajärvi (HKo), 25.1.–n.10.4. 1 p Rau kk (JKn E. Karki), 29.1.–n.4.2. 1 p Suo Piispanmäki (P. Jalkanen/ES), 3.–n.17.2. 3 p Lep Petromäki (HRö ym.), 27.2. 1 p Suo Sydänmaa (M. Pynnönen JPy).

Pulmunen *Plectrophenax nivalis* * 92/93: Rau Rastulla nähtiin kolmesti talven aikana: 5.12. 1 kiert, 17.1. 2 kiert ja 13.2. 1 p (monet). Maa Lapinjärvellä havaittiin yksi lintu 11.2. alkaen (JPä).

Keltasirkku *Emberiza citrinella*. Kanta säilyi edelleen normaalia runsaampana. Tiheys yleensä noin 40–50 yksilöä/10 km, joskus selvästi korkeampikin.

Pikkutikka *Dendrocopos minor*. 91/92: 1 p Lep Petromäki (H. & H. Ilaskari/HRö), 11.3. 1 ♂ p Lep Soraskoski (HRö).

Peukalainen *Troglodytes troglodytes* (2.) 91/92: tammikuu 1 p Lep Savipudas (P. Hotakainen/HRö).

Korjauksia talvilintu-laskentakatsaukseen

(Ruokolainen 1994; Siivekäs 15:4–17)

Kiuru *Alauda arvensis*. Muutetaan Pohjois-Savolle uudeksi talvi-havainnoksi luokiteltu havainto 25.12.1967 Kiuruvedeltä (Ruokolainen 1994, J. Pynnönen 1994) koskemaan kiurulajia. Syy muutokseen on se, ettei Pohjois-Savossa ole todellakaan koskaan havaittu kiurua talvella. Sen sijaan esimerkiksi töyhtökiuru on havaittu talvella kahdesti ja kerran aivan marraskuun lopulla. Koska havainnosta tai sen tekijästä ei ole käytössä mitään tarkentavia tietoja, on varmempaa tyytyä määritykseen kiurulaji. Kiuru on varsin harvina-

nen talvilintu jopa Etelä-Suomessa.

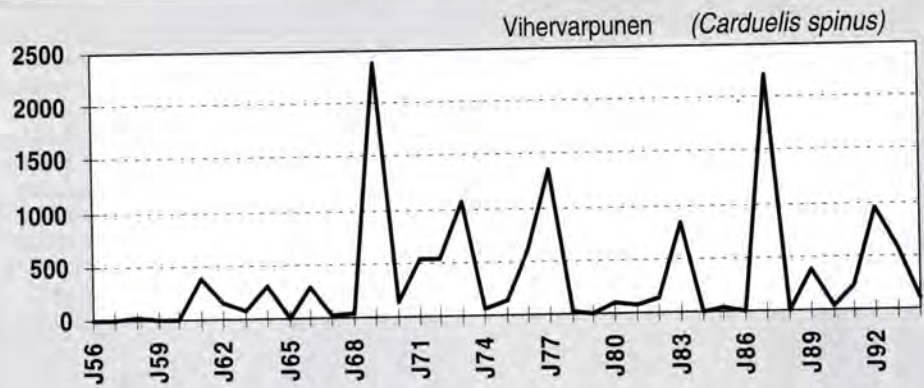
Töyhtökiuru *Galerida cristata*. Katsauksen tekijän huolimattomuutta laji oli päässyt unohtumaan katsauksesta, vaikka se onkin tavattu talvilintulaskennoissa. Kuopion keskikaupungin (reitti 545) laskennoissa J81 ja K82.

Vihervarpunen *Carduelis spinus*. Kirjoitin katsauksessani osin omissa muistikuvien perustuen seuraavasti: "Talvella 1987/88 lajia näki kaikkialla säännöllisesti (Ruokolainen

1990), mutta vuosi ei erotu ylitse muiden huippuvuosien." Katsauksessa julkaistun reittikohtaisen laskentakertaulukon nähtyään muuan kuopiolainen lintuharrastaja havaitsi, ettei hänen reittinsä kohdalla ole rastia joululaskennassa 1987/88. Tämän jälkeen tulokset etsittiin ja sieltähän löytyi koko joukko lisää vihervarpusia, joista ei ollut kantautunut tietoa eläinmuseon rekisteriin. Puute korjattiin ja nykyisin vihervarpusen toiseksi suurin tiheys (9,8 yksilöä/10 km; 22-kertainen talvikanta verrattuna mediaaniarvoon)

sattuukin talven 1987/88 joululaskennan kohdalle! (ks. oheinen kuvaaja; kuva 2.). – Niin se on pienestä kiinni pienissä aineistoissa.

Jottei historiaan jäisi epäselvyyksiä, paljastetaan samalla, että edellä mainitun täydennyksen takia myös **alkuperäisen talvilaskentakatsauksen taulukkoon 2. lisätään rasti (x)** reitin Puijonsarvi (nro 905) ja laskennan J87 kohdalle.

Kuva 2. Vihervarpusen kannanvaihtelu talvilintulaskentojen joululaskennoissa 1956–1994. Mediaanitiheyden (pystyakselilla indeksin 100 kohdalla) arvo on 0,44 yksilöä/10 km.

Kirjallisuus

- Alaja, P. 1993: Havaintoja Vesannon ja sen lähipitäjän harvinaisista linnuista 1970–1990-luvulta; Vesannon ja sen lähialueiden erikoisia lintuhavaintojani kuvina. – Savon Luonto 24:45–49.
- Anonyymi 1992: Viimeaikaisia havaintoja. – Siivekäs 13:83–84.
- Björk, E. 1967: Jänkäruppa 18.12.1966 Kuopiossa. – Lintumies 3:23.
- Nikander, P. J., Lindroos, T. & Numminen, T. 1994: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1993 harvinaisuushavainnot. – Linnut 29:9–19.
- Pynnönen, J. 1990: Pohjois-Savon talvilinnut 1800–1985/86. – Siivekäs 11:65–75.
- Pynnönen, J. 1994: Korjauksia talvilintukatsauksiin. – Siivekäs 15:32–33.
- Pynnönen, P. 1994: Hömö- ja kuusitiainen risteymä, höstiäinen, Suomenjoella. – Siivekäs 15:36.
- Rissanen, E. 1993: Västäräkki talvehti navetassa. – Siivekäs 14:28.
- Ruokolainen, K. 1994: Pohjois-Savon talvilintulaskennat 1956/57–1992/93 – tuloksia 13800 kilometritä. – Siivekäs 15:4–17.
- Siikamäki, P. 1994: Lähes valkea lapinpollö Vesannolla. – Siivekäs 15:35.
- Ukkonen, M. 1995: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1993. – Siivekäs 16(1):4–22.

Winter Highlights 1992/3

Winter arrived earlier than usual with some October snows but these were not a sign of things to come; the rest of the season turned out to be warmer with less snow than the norm.

A total of 81 species was recorded in the region, with the undisputed highlight being the now famous **Madeira Petrel** found on January 19th, but a surprising **European Golden Plover** (February 3rd) holds an honourable second place. The excellent summer growing season led to an abundance of berries and seeds which attracted good numbers of **Bohemian Waxwings**, **Pine Grosbeaks** and **Crossbills**, as well as seven **Parrot Crossbills** and seven **Two-barred Crossbills**. An unusual report was that of a **Willow x Coal Tit** hybrid.

Other interesting reports came from a variety of habitats; rivers, lakes, forest, agricultural land, as well as urban gardens and parks. Areas of open water attracted a **Great Cormorant**, eight **Whooper Swans**, a total beaten by ten **Canada Geese**. A single **Common Teal** turned out to be a rarer find than the three gorgeous **Steller's Eiders**. Five very welcome **Common Goldeneyes** were found but only one **Common Coot**. Raptor fans had to be content with two **Merlins**, and pigeon fanciers had even less with just one **Common Wood Pigeon** reported. A single **Herring Gull** put in an appearance but it was the owl lovers that probably had the most excitement. Three magnificent **Eurasian Eagle Owls** were

found, but only one, although very welcome **Snowy Owl**. **Northern Hawk Owls** were also limited to just one report, but the tiny **Eurasian Pygmy Owl** was well represented by 15 birds. An unusual species of owl for the region, **Tawny Owl**, was reported twice but **Ural Owl** is joint leader with 15 reports. Three impressive **Great Grey Owls** were reported but 13 **Tengmalm's Owls** were found.

The region's more unusual woodpecker species were well represented, three **Grey-headed Woodpeckers** were found, nine **Lesser-spotted** and three **Three-toed Woodpeckers** caused a lot of interest.

Passerines were well represented, especially in gardens and other urban habitats throughout the region where food was in ample supply. A **White Wagtail** took up residence in a cowshed for a while. A **Winter Wren** lived up to its new name by trying a Savo winter, but it was the surprising number of **European Robins** (27) that attracted a lot of attention especially in Kuopio, and the **Common Blackbirds** (24) that put every garden feeding station on the list of sites to visit. A solitary **Redwing** also sampled the local winter as did two **Blackcaps** and a single **Wood Nuthatch**.

Eleven Lapland Magpies - **Great Grey Shrikes** - were interesting finds, as were the very tame **Siberian Jays** (11). A sizeable influx to Finland of **Spotted Nuthatches** brought 10 individuals to the region, outnumbering the six **Common Starlings**. Varkaus still remains the

best place to see **Eurasian Tree Sparrows** with only two found elsewhere. Finches were well represented by four wintering **Bramblings**, a superb total of 26 delightful **Goldfinches**, five **Common Linnets** and seven snow white **Arctic Redpolls**. Considering how rare a breeding bird **Hawfinches** are in Finland, an enormous number of 16 were found, including several in the main cemetery at Kuopio. More white birds at home in the snows of North Savo were the seven **Snow Buntings**.

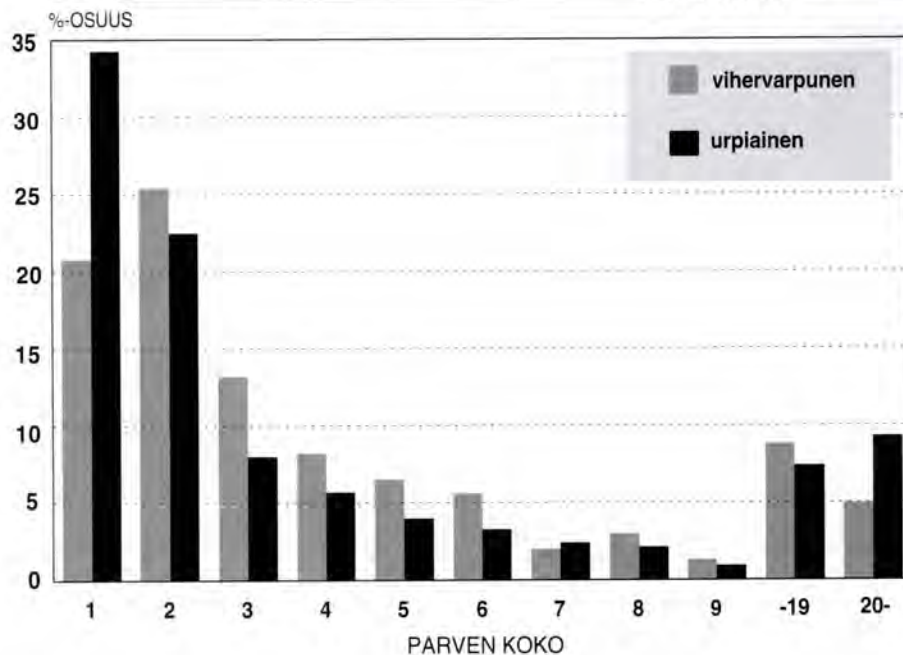
Winter Highlights 1993/4

Like the previous winter the cold weather came earlier than usual with both October and November cooler than the norm. The end of winter was different though with normal temperatures apart from a much colder February (min. -38,2°C).

A total of 75 species was logged, down six from the year before, possibly due to a lack of berries and seeds, which was reflected in the low numbers of **Bohemian Waxwings** and **Pine Grosbeaks**. Taking pride of place at the top of the rarities list for the season were **Common Moorhen** and **Tundra Swan**.

As usual the small areas of open water attracted a small number of stopovers, a **Red-throated Diver** and a **Little Grebe** braved the icy conditions as did a couple of **Great Crested Grebes** and a **Great Cormorant**. A dozen hardy

to be continued on page 39...

Kuva 3. Urpiaisen (mustat pylväät) ja vihervarpusen (harmaat pylväät) muuttoparvien kokojakaumat.

si-Eurooppa näyttäisivät muuttosuuntien perusteella olevan myös merkittäviä talvehtimisalueita.

Vihervarpusen muuttosuunnat

Pääosa vihervarpusista talvehtii Solosen (1985) mukaan Länsi- ja Keski-Euroopassa ja Välimerenmaissa. Havaintojeni mukaan vihervarpusen muutto Kuopion seudulla suuntautuu etelään. Pääosa kannasta näyttäisi muuttavan talvehtimisalueilleen suoraan Baltian maiden kautta Suomenlahden yli. Paluu pesimäseuduille näyttäisi tapahtuvan melko tasaisesti kaakosta, etelästä ja lounaasta. Urpiaiselle tyypillistä syksyistä itä-länsivaellusta ei vihervarpusella näyttäisi esiintyvän. Vihervarpusen muuttosuuntien jakaumat keväällä ja syksyllä on esitetty kuvassa 1.

Muuton ajoittuminen

Urpiaisia liikkuu vihervarpusia aikaisemmin keväällä ja myöhemmin syksyllä. Kuvassa 2. olen esittänyt havaintojen ajoittumisen eri viikoille. Kuva ei kuitenkaan kerro kaikkea asian todellisesta laadusta, sillä talviaikana olen havainnoinut niukasti. Huomionarvoista on, että urpiaisen vaellus saattaa alkaa jo heinäkuussa viikolla 29.

Auringon nousuun nähden olen havainnut urpiaisia keväällä aikaisemmin (keskimäärin 2,6 tuntia auringonnousun jälkeen) kuin vihervarpusia (4,1 tuntia). Tässä vaikuttaa kuitenkin urpiaisen liikkuminen aikaisemmin keväällä. Jos tarkastellaan kevätpuolen havaintoja viikon 15 jälkeen, jolloin molempia lajeja on ollut lähes yhtä paljon liikkeellä ero supistuu vajaaseen tuntiin (urpiainen 3,4 tuntia ja vihervarpunen 4,3 tuntia). Tämäkin ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$). Syksyllä molemmat lajit ovat liikkuneet aikaisemmin aamulla ja lajien välinen ero on ollut samansuuntainen, mutta pienempi (urpiainen 1,3 tuntia ja vihervarpunen 1,5 tuntia, $p < 0,005$). Syyskesästä (ennen viikkoa 42) ero oli lähes olematon.

Muuttoparvien kokojakauma ja lentokorkeus

Urpiaisen ja vihervarpusen muuttoparvet ovat poikenneet syksyllä ja keväällä erittäin merkitsevästi toisistaan. Syksyparvet ovat olleet suurempia molemmilla lajeilla. Keväällä urpiasten parvet (keskimäärin 5,6 yksilöä) ovat olleet suurempia ($p < 0,001$) kuin vihervarpusten (2,1) ja syksyllä samoin (urpiaisilla keskimäärin 8,4 ja vihervarpusilla 6,8 yksilöä; $p < 0,05$). Muuttoparvien kokojakaumat olen esittänyt kuvassa 3.

Urpiaisen ja vihervarpusen muutto Kuopiossa

Erkki Björk

Keväästä 1986 alkaen olen kerännyt Kuopion seudulla lintujen muuttohavaintoja. Pääasiallisena tarkoituksena on ollut havainnoida lintujen muuttosuuntia, mutta samalla olen kerännyt tietoja myös parvien koosta, muuttoajoista ja lentokorkeuksista. Tämä artikkeli on lajikohtaisista tarkasteluista neljäs. Ensimmäinen käsitteli peipon ja järripeipon muuttoa (Björk 1992a), toinen kirvisten muuttoa (Björk 1992b) ja kolmas rastaiden muuttoa (Björk 1994).

Nyt käsiteltävistä lajeista on kertynyt havaintoja seuraavasti (vuoden 1995 loppuun mennessä): urpiainen 1272 ja vihervarpunen 1221 havaintoa. Muutontarkkailumenetelmieni osalta viittaan aikaisempiin kirjoituksiini (Björk 1987, Björk 1991).

Urpiaisen muuttosuunnat

Urpiainen talvehtii Solosen (1985) mukaan Etelä- ja Keski-Venäjällä. Von Haartman ym. (1963–72) mukaan urpiaisen muuttoparvien suunta on keväällä yleensä selkeästi länteen ja luoteeseen. Syysmuuttosuunnan annetaan ymmärtää olevan vastakkainen, mutta syksyllä näyttää esiintyvän voimakasta muuttoa myös länteen ja lounaaseen. Urpiasten muuttosuuntien jakaumat keväällä ja syksyllä on esitetty kuvassa 1.

Havaintojeni mukaan urpiaisen kevätmuutto suuntautuu suhteellisen tasaisesti länsiluoteeseen (WNN) ja itäkoilliseen (ENE) välille. Koillisen suunnat ovat ehkä hieman yleisempiä kuin luoteen suunnat. Eri vuosien välillä ei kevätmuutossa ollut löydettävissä merkitseviä eroja.

Syysmuuttosuunnat painottuivat urpiaisella länsiluoteeseen. Eri vuosien välillä oli kuitenkin löydettävissä selviä eroja. Hyvinä urpiaissyksyinä 1989 ja 1992 urpiaiset vaelsivat keskimäärin (havaintojen mediaani) lännen suuntaan, 1991 länsilounaaseen ja 1992 länsiluoteeseen. Sen sijaan vuonna 1990 mediaani oli idässä, 1993 kaakossa ja 1994 eteläkaakossa. Taulukossa 1. on esitetty eri vuosien syysmuuttosuuntien mediaanit ja niiden poikkeamat toisistaan merkitsevyystasolla $p < 0,05$ (mediaanitestit).

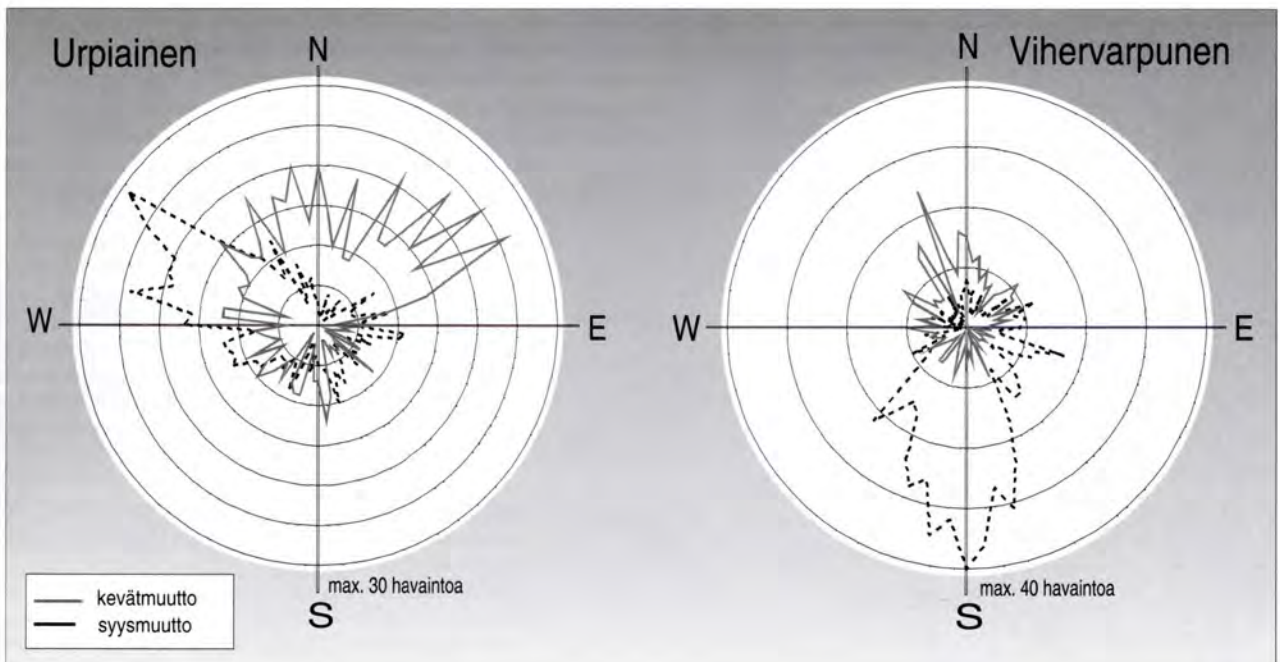
Käsitykseni urpiaisen muutosta on seuraava: Syksyllä ja kesällä vaelletaan satunnaisesti ravintotilanteen mukaan itään tai länteen syksyn edetessä lounaaseen tai kaakoon. Rannikolla (Pohjanlahdella tai viimeistään Norjassa) länteen suuntautunut muutto kääntyy takaisin. Minulla on sellainen muistikuva, että vähän erään Kuopiossa esiintyneen voimakkaan länsimuuton jälkeen Etelä-Suomessa (Helsingin Sanomat) esiintyi voimakasta muuttoa kaakkoon. Kevään koittaessa urpiaiset palaavat pesimäseuduilleen sieltä mihin ovat syksyn ja talven aikana vaelluksillaan ajautuneet eli luoteeseen, pohjoiseen tai koilliseen. Etelä- ja Keski-Venäjä ei ole Kuopion seudulla liikehtivien urpiasten yksinomainen tai edes pääasiallinen talvehtimisalue vaan Keski- ja Län-

Taulukko 1. Urpiaisen syysmuuttosuuntien (pohjoinen 0°/360°, itä 90°, etelä 180° ja länsi 270°) mediaanit vuosilta 1989–1995 ja eri vuosien välisten merkitsevyys $p < 0,05$ tasolla (n = aineiston suuruus, * = ero on merkitsevä p.o. merkitsevyystasolla, – = ei merkitsevä eroa).

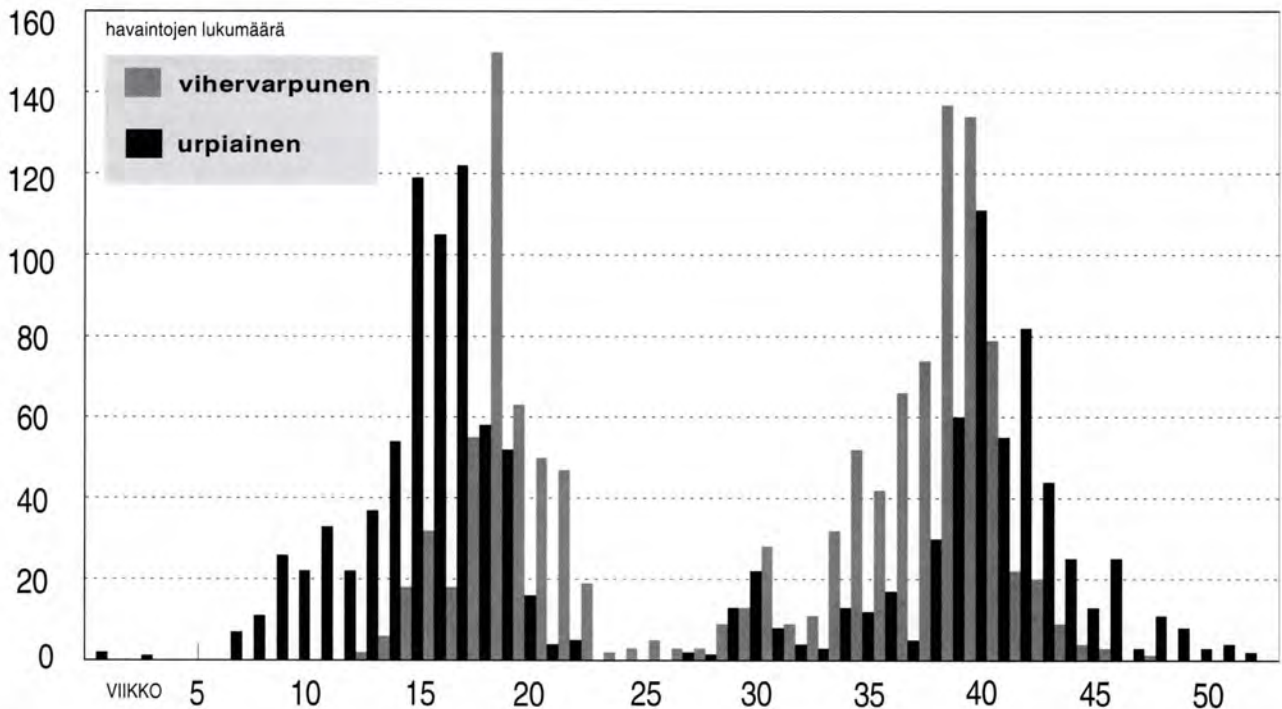
vuosi	mediaani suunta °	n	1990	1993	1994	1991	1992	1989
1990	95	61						
1993	140	40	*					
1994	165	26	*	–				
1991	235	51	*	*	–			
1992	275	59	*	*	*	–		
1989	275	108	*	*	*	*	–	
1995	285	174	*	*	*	*	–	–

Kuva 1. Urpiaisen ja vihervarpusen keväiset ja syksyiset muuttosuunnat. Kevät-havaintoja urpiaisesta on 698 ja syys-havaintoja 574, vihervarpusesta 473 ja 748. Tulokset on esitetty viiden asteen jakovälillä.

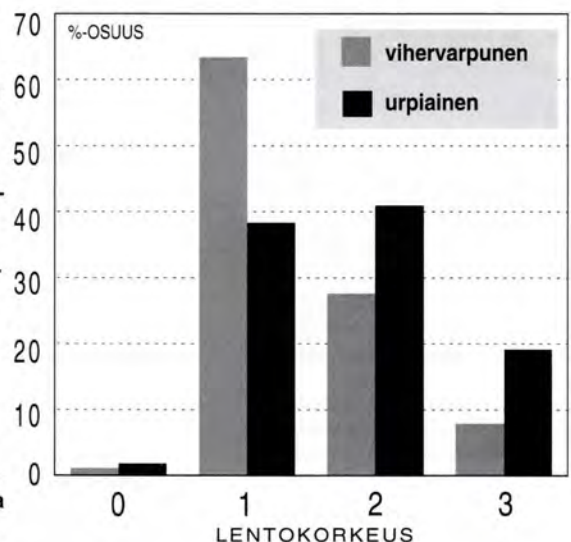
Kuva 2. Urpiaisen (mustat palkit) ja vihervarpusen (harmaat palkit) havaintojen lukumäärät viikoittain.

Muuttotarvijakaumassa kiinnittää huomiota se seikka, että vihervarpusia on liikkunut useammin pareittain kuin yksin. Tällaista en ole todennut millään muulla lajilla.

Urpiaiset ovat lentäneet keskimäärin korkeammalla kuin vihervarpuset. Muuttotarvien lentokorkeusjakaumat olen esittänyt kuvassa 4.

Kuva 4. Urpiaisen (mustat) ja vihervarpusen (harmaat) muuttotarvien lentokorkeusjakaumat. Lentokorkeusluokat: 0 = puusta puuhun, 1 = 0...10 metriä, 2 = 10...50 m ja 3 yli 50 m.

Kirjallisuus

- Björk, E. 1987: Muuttosuunnat muistiin. – Siivekäs 8:79–81.
 Björk, E. 1991: Eräiden lajien muuttosuuntia Pohjois-Savossa. – Lintumies 26:80–85.
 Björk, E. 1992a: Peipon ja järripeipon muutosta Kuopiossa. – Siivekäs 13:32–35.
 Björk, E. 1992b: Kirvisten muutosta Kuopiossa. – Siivekäs 13:69–71.
 Björk, E. 1994: Rastaiden muutosta Kuopiossa. – Siivekäs 15:29–31.
 von Haartman ym., 1963–72: Pohjolan linnut värikuvoin. Helsinki.
 Solonen, T. 1985: Suomen linnut – esiintyminen ja perusbiologiaa. Lintutieto. Helsinki.

Rallialue Rautavaara. Joukkueiden reitit on merkitty kirjaimin. Alleviivatut kirjaimet ovat kääntymispaikkoja, nuolet liikkumissuuntia. Isokokoisilla kirjaimilla on merkitty aloitus- ja lopetuspaikat. Lopetuspaikat erottaa kirjaimien perään lisätystä pisteestä. Kaikille joukkueille kerrotut lintupaikat: 1 = Äläne ja sitä ymp. avosuot, 2 = Suurisuo ym., 3 = Tiilikan kans.puisto, 4 = Pumpulikirkko-Luokkikangas, 5 = Holinrotko, 6 = Matalasuo-Kurttosuo, 7 = Puurulampi, 8 = Ahvenisenlampi ja 9 = Hirvivaara.

myös niille voitiin laskea indeksiarvot. Peruslajiston ulkopuoliset lajit on merkitty yhteenveto-aulukkuun asteriskein (*). Indeksien maksimiarvo on siis 15 ja minimi 0,25, jos laji on yli-päättään tavattu.

Rallisäännöt

Ralli alkoi klo 0.00 perjantain ja lauantain välisenä yönä. Aloituksen oli tapahduttava aloitusajasta puoli tuntia suuntaan tai toiseen (23.30–0.30), lajien keruun oli siis alettava viimeistään puoli yhdeltä, vaikkei yhtään lajia olisi ollutkaan vielä havaittavissa. Ralli kesti aloituksesta tasan 12 tuntia. Havainto oli rallielikelpoinen, jos yli puolet joukkueen jäsenistä näki lajin.

Jokaisella joukkueella oli Rautavaaran kunnan alueelta GT-kartta (1:200000), johon oli merkitty kunnan rajat. Kunnan rajoista oli kaksi pientä poikkeamaa Nilsian puolella, joten näissä kohdin rallialueen raja kulki käytännön syistä tietä pitkin (merkitty karttaan mustalla viivalla). Rallielikelpoiset havainnot oli tehtävä näiden rajojen sisäpuolella ollen (havaittu lintu sai olla ulkopuolella). Rajateiden kohdalla havainnoija ei saanut astua rajan ulkoreunan puoleiseen ojaan, vaan hänen oli pysyttävä kasvittomalla tiealueella rallielikelpoisia havaintoja tehdäkseen. Retkeilyn ohjaamiseksi ja joukkueiden paikallistumisen parantamiseksi oli jokaisen joukkueen karttaan merkitty numeroin yhdeksän (ks. kartan numerot 1–9) "hyvää lintupaikkaa", joilta oli esitelty myös aikaisempia havaintoja.

Lisäksi oli käytössä neljä ns. siirtymätaipaleita, jotka kulkivat naapurikuntien puolella (merkitty karttaan mustalla pisteviival-

la). Siirtymätaipaleita sai käyttää niin usein kuin halusi vaihtaa kätevimmin paikkaa Rautavaaran alueella. Jokaiselta taipaleelta sai kerran niitä käytettyään 15 minuuttia hyvistysaikaa, jolla sai jatkaa ralliaikansa. Kultakin taipaleelta sai hyvityksen kuitenkin vain kerran, joten kaikki taipaleet ajamalla ralliaika olisi periaatteessa voinut pidentyä tunnilla (taipaleita ei käytetty).

Tulokset

Rallissa havaittiin yhteensä 107 lajia. Pähkinänaakkeli (108. laji) tavattiin jonkun aikaa rallin päättymisen jälkeen. Eniten lajeja, yhteensä 87, yhytti joukkue, johon kuuluivat **Petro Pynnönen**, **Kalle Ruokolainen** ja **Markku Ukkonen** (joukkue C). Toiseksi sijoituivat **Mika-Petri Harju** ja **Tuula-Mari Välimäki** (85 lajia, D), kolmanneksi **Osmo Huupponen** ja **Antero Lindholm** (83 lajia, A) sekä neljänneksi **Jarkko Koskela**, **Anne-Mari Kärkkäinen** ja **Eelis Rissanen** (81 lajia, B). Yhteenveto tuloksista on esitetty taulukkona, josta käy ilmi myös lajien "yleisyys" Rautavaaralla. Lisäksi alla on jokaisesta lajista vielä lyhyt sanallinen luonnehdinta ja harvinaisemmiksi tulkituista lajeista tarkemmat havaintotiedot.

Jokainen joukkue valitsi takitiikakseen retkeilyn kunnan eteläosissa (kartalle eri joukkueiden reitit on merkitty kirjaimin A, B, C ja D). Tältä osin rallin tavoitteena ollut kattava retkeily Rautavaaran alueella jäi saavuttamatta ja havainnointi painottui liikaa asutuille seuduille erämaiden kustannuksella. Ensi kerralla tiedetään valita yhtenäisempi ja pienempi rallialue, jolle retkeily halutaan ohjata. Rautavaaran kunnan kokoinen alue (1235 km²) on neljälle joukkueelle ja kymmenelle polkijalle liian suuri alue.

Rautavaaran polkupyöräpinnarallin lajihavainnot

Noin kahdenkymmenen yleisimmän varpuslinnun esiintymistä ei ole luonnehdittu, koska luonnehdinta olisi jäänyt toteamusten "tavanomaisen" tai "yleinen" tasolle.

Kuikka. Keyrity Paljakan edusta 1 + 1 p (PPY, KRu, MU), Alanen 1 p

Kalle Ruokolainen

Rautavaaran polkupyöräralli 7.–8.6.1996

– rallitulosten uusia hyödyntämistapoja etsimässä

Pohjois-Savon kuudes polkupyöräralli järjestettiin tällä kertaa ennalta määrätyn kunnan alueella. Kohteeksi otettiin Rautavaara, jossa retkeilylää vähän. Rallin tarkoituksena oli kerätä lintutietoutta, tehdä hyviä havaintoja, pitää hauskaa, saada raitista ilmaa ja kokeilla rajoitetun retkeilyalueen polkupyöräkisää, toisin sanoen kerätä kokemuksia sen toimivuudesta.

Rallihavaintojen keruu

Jokaiselle joukkueelle jaettiin rallin alussa 74 peruslajin lista,

jossa mainituista lajeista oli ilmoitettava, kuinka usein ne oli havaittu. Luokat olivat: yhden kerran (runsausindeksin arvo 1), 2–4 kertaa (indeksi 3), 4–10 kertaa (indeksi 7) ja yli 10 kertaa (indeksi 15). Indeksien arvot laskettiin joukkueilta lajeittain yhteen ja jaettiin joukkueiden määrällä, jolloin saatiin keskimääräinen lajin yleisyysarvo Rautavaaralla (ks. taulukko). Näin saadaan helposti ja halvalla vertailukelpoista aineistoa tulevaisuudessa tehtyjen vertailujen varalle. Peruslajien ulkopuolisista lajeista kerättiin kaikki havainnot, joten

(PPy, KRu, MU; JaK, AMK, ER) ja Nurmesjärvi 4 p (JaK, AMK, ER). *Gavia sp.* 2 yllent. Ahvenisenlampi ja 2 lent. Keyrityn yllä (MPH, TMV).

Silkkiuikku. Keyrityn Rannankylä 2 p ja Nurmeslahti 1 p (PPy, KRu, MU), Nurmesjärvi 1 (MPH, TMV). Samoilla paikoilla (OHu, ALi).

Härkälintu. Keyrityn Rannankylä 2 p.

Mustakurkku-uikku. Ahvenisenlampi 1 p.

Laulujoutsen. Ahvenisenlampi pesällä 2 p. Muualla kihlapareja ja yllentäviä lintuja, mm. Öljäkkä ja Varajärvi (2 p, samat?), Keyrityn Järvenpää (2 p + 2 p), Matalansuo 2 yllent. ja Äläne 1 p.

(Metsä)hanhi. Neljä lintua Keyrityn Järvenpäässä. Määritys metsähanhi (MPH, TMV) ja hanhilaji (OHu, ALi).

Haapana. Useilla paikoilla, joukkueet näkivät lajin muutamia kertoja: mm. Keyrityllä Nurmeslahti 1 ♂ + 1 ♀, Pohjoislahti 1 ♂ + 1 ♀ ja Ahvenisenlampi 1 ♂ + 3 ♀ p. Tavattiin myös Keyrityn eteläpäässä.

Tavi. Useilla paikoilla. Joukkueet näkivät lajin muutamia kertoja: mm. Keyrityllä Nurmeslahti 1 p, myös järven eteläpäässä, Älänteellä 5 ♂ p ja Ahvenisenlammella 5 ♂ 1 ♀ p.

Sinisorsa. Alanen 1 ♂ p (PPy, KRu, MU), Ahvenisenlampi 1 ♂ (JaK, AMK, ER) ja 1 ♀ + poikue (OHu, ALi).

Tukkasotka. Alanen 1 ♂ + 2 ♀ p (PPy, KRu, MU).

Telkkä. Keyrityllä kymmenkunta koiraslintua.

Tukkakoskelo. Keyrityn Paljakanranta 1 ♂ + 2 ♀ p (PPy, KRu, MU).

Isokoskelo. Rannankylä 3 ♂ yllent. PPy, KRu, MU) ja 1 ♀ yllent. Keyrityn (OHu, ALi).

Mehiläishaukka. Rannankylä 1 p (PPy, KRu, MU) ja Lapinjärvi 1 p (JaK, AMK, ER). Buteo/Pernis ainakin Rannankylän ja Tallipetäyksen välillä 1 p (PPy, KRu, MU) sekä Ronkelinmäki 1 p (MPH, TMV).

Kanahaukka. Matalansuo 1 p (OHu, ALi), Ala-Keyrityn 1 p ja Rytkölänmäki 1 p (MPH, TMV), Nurmesjärvi 1 (JaK, AMK, ER). *Accipiter sp.* Pirttipuro 1 p (MPH, TMV).

Kalasääski. Matalansuo 1 p (OHu, ALi).

Tuulihaukka. Rannankylä 1 ♂ p, Vellipuro Siikakoski 1 yllent., rallin ulkopuolella (PPy, KRu, MU) ja Äläne 1 ♂ + 2 ♀ p (JaK, AMK, ER).

Ampuhaukka. Nurmeslahti 1 p (JaK, AMK, ER).

Nuolihaukka. Kirkonkylä 1 p (OHu, ALi), Kyntölänmäki 1 p (JaK, AMK, ER).

Pyy. Keyritynmäki 1 Ä, Öljäkänpääsuo 1 p (PPy, KRu, MU), Pirttipuro 1 Ä (MPH, TMV).

Teeri. Keyrityn-saaresta 1 Ä, 11 ♂ p Palosaarensuo (PPy, KRu, MU),

Taulukko 1. Ralliaikana tavattujen lajien tapaamiskertojen runsausindeksit (katso selitys raportin tekstiosasta). * = peruslajilistan (74 lajia) ulkopuolinen laji. Jouhisorsa on peruslajin mukana, vaikka sitä ei tavattukaan rallissa. *Asio sp.* on sijoitettu viimeiseksi, koska se ei ole yksi laji.

laji	A	B	C	D	$\bar{x}$	laji	A	B	C	D	$\bar{x}$
haarapääsky	15	15	15	15	15,00	taivaanvuohi	3	7	3	3	4,00
metsäkirvinen	15	15	15	15	15,00	tavi	7	3	3	3	4,00
pajulintu	15	15	15	15	15,00	viitakerttunen*	3	7	3	3	4,00
peippo	15	15	15	15	15,00	käpytikka	7	3	3	1	3,50
punakylkirastas	15	15	15	15	15,00	sinitäinen*	3	1	7	1	3,00
räkättirastas	15	15	15	15	15,00	kalatiira	1	7	3	—	2,75
keltasirkku	15	15	15	7	13,00	peltosirkku*	—	3	—	7	2,50
lehtokerttu	15	15	15	7	13,00	silkkiuikku	3	3	3	1	2,50
punavarpunen	15	15	15	7	13,00	kuikka*	—	3	3	3	2,25
vihervarpunen	15	15	7	15	13,00	rantasipi	—	3	3	3	2,25
kirjosieppo	15	15	15	3	12,00	kiuru	1	3	1	3	2,00
punarinna	15	15	15	3	12,00	teeri	3	1	1	3	2,00
käki	15	15	7	7	11,00	närhi	—	3	3	1	1,75
laulurastas	15	15	7	7	11,00	pohjansirkku(2)	3	3	—	1	1,75
leppälintu	15	7	15	7	11,00	kapustarinta*	1	3	1	1	1,50
ruokokerttunen	15	7	7	15	11,00	kulorastas	3	3	—	—	1,50
räystäspääsky	15	7	7	15	11,00	kanahaukka*	1	1	—	3	1,25
töyhtöhyppä	15	7	15	7	11,00	käenpiika*	3	—	1	1	1,25
harmaasieppo	15	15	7	3	10,00	pikkukuovi*	3	—	1	1	1,25
naurulokki	15	3	7	15	10,00	tiltatti*	3	—	1	1	1,25
punatulkku	15	7	15	3	10,00	härkälintu*	1	1	1	1	1,00
talitiainen	15	7	15	3	10,00	mustakurkku-uikku*	1	1	1	1	1,00
västäräkki	7	15	15	3	10,00	puukiiپی	—	3	—	1	1,00
kalalokki	7	7	7	15	9,00	pyy	—	—	3	1	1,00
kuovi	15	7	7	7	9,00	tukkasotka	—	—	1	3	1,00
pikkukäpylintu(1)	15	7	7	7	9,00	tuulihaukka*	—	1	3	—	1,00
sepelkyyhky	15	7	7	7	9,00	sinisorsa	1	1	1	—	0,75
törmäpääsky	15	3	1	15	8,50	töyhtötiainen	—	—	3	—	0,75
hippiäinen	7	7	15	3	8,00	korppi	1	—	1	—	0,50
lehtokurppa	7	15	7	3	8,00	mehiläishaukka*	—	1	1	—	0,50
pajusirkku	15	7	7	3	8,00	metsähanhi*(3)	1	—	—	1	0,50
järripeippo	15	7	7	1	7,50	nuolihaukka*	1	1	—	—	0,50
pensaskerttu	7	15	3	3	7,00	pensassirkkalintu*	1	—	1	—	0,50
pensastasku	7	7	7	7	7,00	selkälokki*	—	—	1	1	0,50
urpiainen	15	3	7	3	7,00	ampuhaukka*	—	1	—	—	0,25
liro	15	1	7	3	6,50	idänuunilintu*	—	—	—	1	0,25
peukaloinen*	3	15	7	—	6,25	isokoskelo*	—	—	1	—	0,25
harakka	7	7	7	3	6,00	isolepinkäinen*	1	—	—	—	0,25
keltavästäräkki	3	7	7	7	6,00	kalasääski*	1	—	—	—	0,25
tervapäsky	15	3	3	3	6,00	kivitasku	—	—	1	—	0,25
valkoviklo	7	7	7	3	6,00	kottarainen*	—	—	—	1	0,25
viherpeippo	7	7	7	3	6,00	kurki	—	1	—	—	0,25
telkkä	15	3	3	1	5,50	kuusitiainen*	—	—	1	—	0,25
hernekerttu	7	7	3	3	5,00	palokärki*	1	—	—	—	0,25
sirittäjä	7	3	7	3	5,00	pikkulepinkäinen*	1	—	—	—	0,25
varis	7	7	3	3	5,00	pikkulokki*	1	—	—	—	0,25
mustarastas*	3	7	7	1	4,50	pikkutylli*	—	—	—	1	0,25
varpunen	7	3	1	7	4,50	pyrstötiainen*	—	—	—	1	0,25
metsäviklo	—	7	7	3	4,25	pähkinähakki*	—	—	1	—	0,25
haapana	3	3	7	3	4,00	tukkakoskelo	—	—	1	—	0,25
hömötiainen	7	3	7	3	4,00	viirupöllö*	—	1	—	—	0,25
kirjosieppikäpylintu*	—	—	15	1	4,00	jouhisorsa	—	—	—	—	—
laulujoutsen	7	3	3	3	4,00	<i>Asio sp.</i>	1	—	—	1	0,50
niittykirvinen	7	3	3	3	4,00						
rautiainen	3	7	3	3	4,00						
						lajimäärä	83	81	87	85	107

(1) Pikkukäpylinnaksi on laskettu myös *Lox curpyt* -havainnot.

(2) Toiseen sarakkeeseen (joukkueen B kohdalle) on merkitty runsausindeksi tik-sirkkujen havaintomäärän mukaan.

(3) Ensimmäiseen sarakkeeseen (joukkueen A kohdalle) on merkitty runsausindeksi Anser sp. -havainnon mukaan.

Ahvenisenlampi muutamia (JaK, AMK, ER). Useita soidintavia koiraita (OHu, ALi).

Kurki. Mustolanmäki tien länsipuoleisella suolla 2 Ä (JaK, AMK, ER). Yllättävän vähän havaintoja. Mahdollisesti kurjet ovat tähän aikaan hyvin piilottelevia ja hiljaisia, sillä lajia luulisi Rautavaaralla esiintyvän selvästi havaittua enemmän.

Pikkutylli. Mieslammen hiekka-

kuoppa 1 p (MPH, TMV).

Kapustarinta. Palosaarensuo 1 p (PPy, KRu, MU), Rannankylä 1 p (OHu, ALi), Nurmesjärvi Kangasniemi 1 p (MPH, TMV), Keyrityn eteläpää 1 yllent ja Nurmesjärvi 1 p (JaK, AMK, ER).

Töyhtöhyppä. Vähäisillä pelloilla tavanomainen.

Taivaanvuohi. Muutamia havaintoja joka joukkueella, mm. Keyrityn-

joki, Kellomäki.

Lehtokurppa. Yön aikana useita havaintoja joka joukkueella, erityisesti Keyrityn rantoja kiertävien teiden varsilta.

Pikkukuovi. Palosaarensuo 2 p (PPy, KRu, MU), Rannankylä 2 p (OHu, ALi), Nurmesjärven rantapello 2 p (MPH, TMV).

Kuovi. Vähäisillä pelloilla tavanomainen.

Valkoviklo. Jokaisella joukkueella useita havaintoja eri puolilta retkeilyaluetta.

Metsäviklo. Useita havaintoja, mm. Nurmelahti 2 p. Ahvenisenlampi 1 p, Keyritynjoki 1 p (PPy, KRu, MU).

Liro. Useita havaintoja, mm. Palosaarensuo 1 Ä, Joutenlahti 1 p, Keyritynjoki 1 p (PPy, KRu, MU), Ahvenisenlampi 1 Ä (JaK, AMK, ER). Myös muualla eri puolilla yksittäisiä lintuja.

Rantasipi. Useita havaintoja, mm. Keyrity Paljakanranta 1 + 1 p, Keyritynjoki 1 p (PPy, KRu, MU).

Pikkulokki. Yksi havainto: Keyrity 1 kiertävä (OHu, ALi).

Naurulokki. Useita kymmeniä kiertäviä Keyrityllä. Ahvenisenlampi noin 60 p ja Lapinjärvi 5 kiert.

Kalalokki. Useita kiertäviä Keyrityllä. Palosaarensuo ainakin 7 p (PPy, KRu, MU).

Selkälökki. Keyrityn saarella 1 p (PPy, KRu, MU) ja Nurmelahti 1 p (MPH, TMV).

Kalatiira. Useita p/kiert Keyrity (monet), Joutenlahti 1 p (PPy, KRu, MU).

Sepelkyhky. Jokaisella joukkueella useita havaintoja.

Käki. Jokaisella joukkueella useita havaintoja. Retkeilyalueella varsin tavallinen.

Viirupöllö. Kyntöläinen 1 p, Strix sp. Angervikko 1 p (JaK, AMK, ER).

Asio sp. Rannankylä 1 p (OHu, ALi) ja Pirttipuro 1 p (MPH, TMV).

Tervapääsky. Havaintoja ilmoitettiin mm. seuraavilta paikoilta: Kumpula-Matalasuo välillä 3+4+2 yksilöä (OHu, ALi), Äläne 2-3 p, kirkonkylä 5 p (JaK, AMK, ER), Kellomäki 2 ja Järvenpää Keyritynjoen tulva 3 p (PPy, KRu, MU).

Käenpiika. Pirttipuro 1 Ä (MPH, TMV). Keyrityn pohjoispää Karinlahti 1 Ä (PPy, KRu, MU), Löytönen 1 Ä, Matolamminkangas 2 Ä, Vellipuron tienoo 1 Ä (OHu, ALi).

Palokärki. Kurttosuo 1 p (OHu, ALi), Roinilänmäki 1 p (MPH, TMV).

Käpytikka. Muutamia havaintoja per joukkue.

Kiuru. Nurmelahti rantapelloilla useita laulajia, Vellipuro 5 p, Järvenpää 1 p. Muualla pienillä pelloaloilla ei havaittu.

Törmäpääsky. Yhdyskunta, jossa kymmeniä koloja Nilsian Valkeisenkankaan sorakuopassa. Yhdyskunnan lintuja nähtiin läheisten vesialueiden yllä saalistelemassa. Kokonaiskanta kymmeniä lintuja, mm. Keyritynjoen Saarikoskella 30-40 lintua (PPy, KRu, ALi) ja Keyrityllä nähtiin kymmeniä (OHu, ALi).

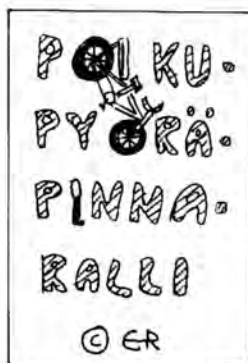
Haarapääsky. Tavallinen maalaistalojen läheisyydessä.

Räystäspääsky. Varsin tavallinen näky maalaistalojen läheisyydessä.

Niitykirvinen. Varsin harvalukuinen muualla kuin avosoilla.

Keltavästäräkki. Melko tavallinen pelloilla ja avosoilla.

Peukaloinen. Kaksi laulajaa (MPH, TMV), kaksi laulajaa (OHu, ALi) ja noin kymmenen laulajaa (JaK, AMK, ER). Yhteensä ainakin yhdeksän laulavaa koirasta Nurmelahti.

RALLISSA MENESTYMINEN EDELLYTTÄÄ POHJUSTAMISTA

JOTKUT TEKEVÄT SENKIN PYÖRÄLLÄ

RALLIA EDELTÄVÄ PÄIVÄ KULUU ERILAISIIIN VALMISTELUIHIN, KUTEN OPTIIKAN PUHDISTUKSEEN, REITIN SUUNNITTELUUN JA PYÖRÄN VIRITTELYYN

NO NYT NÄKY JO LÄPI. KYLLÄPÄ OLIVATKIN LIKAISET

PESUSIENI
MADE IN HONGKONG

AINA EI PYÖRÄN VIRITTELY AUTA

VOI LUTTANA!

HELP!

EN PÄASE LÄHTEMÄÄN PYÖRÄ ON TÄYSIN RIKKI

NO EI MAIDA MITTÄÄN

VIIME HETKEN VALMISTELUIHIN KUULUU EVÄIDEN TEKO

OTETAANKO LISÄÄ EVÄITÄ?

LAITA VAAN VIELÄ KUODES RUISLEIPÄ

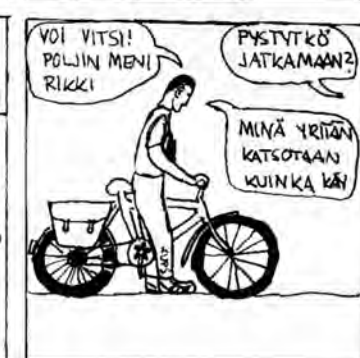
KISAPÄIVÄ KOITAA

KUPS

VAIKKA "LÄHES" KAIKKEEN ON VARAUDUTTU, EI AINA SUJU SUUNNITTEMIEN MUKAAN

KLONK!

VOI VITSI! POLJIN MENI RIKKI

PYSTYIKÖ JATKAMAAN?

MINÄ YRITÄN KATSOTAAN KUINKA KÄY

lahden ja Nikinmäen Keyrityn rantaa pitkin kulkevan tien varrella (PPy, KRu, MU). Yhteensä noin 20 Ä.

Kivitasku. Tallipetäys (Öljäkkä) 1 p (PPy, KRu, MU). Yllättävän harvinaisen.

Mustarastas. Yllättävän tavanomainen, Keyrityn-Nurmelahti ympäristössä noin 10 laulajaa.

Kulorastas. Yllättävän vähälukuinen laulaja: Roinilänmäki 1 Ä, Matolamminkangas 1 Ä (OHu, ALi), Kellomäki 1 Ä, Angervikko 1 Ä ja Mustolanmäki 1 Ä (JaK, AMK, ER).

Pensassirkkalintu. Ala-Keyrity 1 Ä (PPy, KRu, MU) (OHu, ALi).

Ruokokerttunen. Tavanomainen lintu, esiintyy erityisesti paitsi rannoilla myös kaukana vesistöistä hak-

kuuaukojen, peltojen ja pihapiirien pensaikoissa.

Viitakerttunen. Laulavia koiraita yhteensä kahdeksan: Angervikko 2 ja kirkonkylän uimaranta 2 sekä yksi laulaja Kumpula, Keyritynjoki Myllynieni, Rannankylä sekä tien 582 varrella jossain välillä Nikinmäki Harsumäki.

Hernekerttu. Ei kovin yleinen, muutamia laulajia per joukkue.

Pensaskerttu. Ei kovin yleinen, muutamia laulajia per joukkue.

Idänuunilintu. Ala-Keyrity sähkölinjan läheisyydessä 1 Ä (MPH, TMV).

Sirittäjä. Harvalukuinen laji, 3-6 laulajaa per joukkue. Yhteensä noin 15 Ä.

Tiltaltti. Roinilänmäki 1 Ä (MPH, TMV; OHu, ALi).

Pyrstötötiäinen. Ronkelinmäki 1 p (MPH, TMV).

Töyhtötiäinen. Havaittu ainakin Keyrity Pohjoislahden ranta 1 Ä ja Puumala päätien varsi 1 p (PPy, KRu, MU).

Kuusitiainen. Paljakan rinne 1 Ä (PPy, KRu, MU).

Sinitäinen. Useita lintuja tavattiin, mm. Nurmelahti 2, Angervikko, Nikinmäki, kirkonkylä, Keyrityn eteläpää, Rasimäki ja Pajulehto.

Pähkinänakkele. Pesivä pari kirkonkylässä 300 m kirkolta Nurmelahti päin. Emot kantoivat ruokaa pönttöön (MPH, TMV ym.). Ei havaittu ralliaikana, vaan vasta sen jäl-

POLKUPYÖRÄN ETUNA ON, ETTÄ
SILLÄ PÄÄSEE JOKA PAIKKAAN

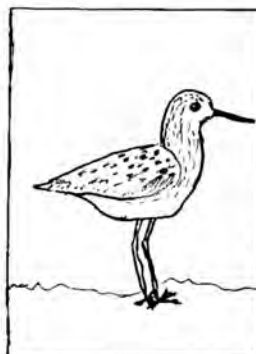
TAI AINAKIN MELKEIN

ISTUMALIHAKSET OVAT KOVILLA

TARKKAAVAISUUS HERPAANTUU KISAN EDESSÄ

RALLI ON HENKISESTI JA RUUMIILISESTI RASKAS
JA JOSKUS VOI YKSIKIN TUNTI OLLA LIIKAA.

RALLI ON ONNELLISESTI OHI JA VOITAJIEN ON HELPPO HYMYLLÄ.

keen!

Puukiipijä. Laji tuottaa aina rallissa vaikeuksia, kaksi joukkuetta havaitsi lajin.

Pikkulepinkäinen. Matolamminkangas 1/ (OHu, ALi).

Isolepinkäinen. Matalasuo 1 p (OHu, ALi).

Närhi. Harvalukuinen.

Harakka. Ei kovin yleinen, kaikilla joukkueilla vain muutamia havaintoja.

Pähkinähakki. Kirkonkylässä koulu ja kunnantalon sembramänyissä 1 p (PPy, KRu, MU).

Varis. Varsin vähälukuinen: kirkonkylällä muutamia, samoin Nurmestjärvellä.

Korppi. Alanen 1 ä (PPy, KRu,

MU), Rasinmäki 1 p (OHu, ALi).

Kottarainen. Nurmestjärvi 1 p (MPH, TMV).

Varpunen. Kirkonkylässä kymmeniä lintuja, Nurmestjärven maataloissa havaittu, muualta maaseudulta reittien varsilla ei havaittu.

Järripeippo. Yllättävän vähälukuinen laulaja Keyrityn ympäristössä.

Viherveippo. Useita lintuja mm. Nikinmäessä, kirkonkylällä ja muuallakin maaseudulla.

Vihervarpunen. Liikehtiviä yksilöitä varsin paljon.

Urpiainen. Vaellusparvia, joissa paljon nuoria lintuja. Kirkonkylässä useita kymmeniä, muuallakin mm. a13 kiertelevää.

Kirjosiipikäpylintu. Paljakanrannassa Keyrityllä noin 5 + 5 p (PPy, KRu, MU), 1 ä Ahvenisammella ja kirkonkylällä (MPH, TMV).

Pikkukäpylintu. Useita kierteleviä parvia, joissa 5–20 lintua.

Punavarpunen. Yleinen laulaja.

Peltosirkku. Nurmestjärvi 4 lintua (MPH, TMV) ja 2 laulajaa (JaK, AMK, ER). Havainnot koskenevat osittain samoja yksilöitä.

Pohjansirkku. Ahvenisenlampi 1 ä (MPH, TMV), Löytönen 1 ä ja Matolamminkangas 1 ä (OHu, ALi) muualla muutamia tiks-sirkkuja eri puolilla. Muuten yllättävän vähälukuinen.

Vielä lintuja vaivaavista kärpäsentoukista

Ruokolainen ja Pynnönen kirjoittivat lehden aiemmassa numerossa (1/95) keltavästäräkin poikasista vaivaavista syöpäläisistä. Olen omissa kirjosiipipotkimuksissa valitettavasti ollut tekemisissä luultavasti saman syöpäläisen vaivaamien poikasten kanssa. Kesällä 1993 ihonalaista toukkia esiintyi erityisen runsaasti, jolloin intouduin selvittämään toukien "henkilöllisyyden".

Kaivoimme poikasista muutama lähellä koteloitumisvaihetta olevan toukan ja kasvatimme ne aikuisiksi laboratorioissa. Aikuisesta toukasta määritettiin lajiksi *Trypocaliphora braueri* (Hendel 1901), joka on nykyisen nomenklatuurin mukainen eli ensimmäisen auktorin antama. Se kuuluu lintujen poikasilla *Trypocaliphora*-lihakärpässuvun lajeihin. Siivekkään edellisessä numerossa 2/95 Esa Hohtolan lähettämien tietojen perusteella puhuttiin samasta lajista hiukan eri nimellä, joka on vuodelta 1960. Muita aiemmin käytettyjä nimiä ovat olleet mm. *Calliphora nidicola*, *Avihsospita braueri*, *Protocaliphora hirudo*.

Kärpänen on ikävä vieras poikasille: poikaset kärsivät selvästi loisinnasta ja olivat usein todella nälkäisiä – monet loisituista poikasista kuolivatkin loisinnan seurauksena. Poikasilla saattoi olla ihonalaista toukkia yhdestä jopa kymmeniin. Raskaasti loisitut poikaset ovat todella iljettävän näköisiä kummajaisia. Yleisimmin toukat ovat siivissä, kuten keltavästäräkin tapauksessa, mutta niitä voi olla myös päässä, kehossa ja jaloissa.

Kirjallisuudessa mainitaan tämän samaisen lajin loisivan mm. niittykirvisellä, urpiasella, västäräkällä, kivitaskulla, talitaisella ja sirittäjällä. Todennäköisesti se ei ole mitenkään lajispesifinen, vaan useimmat linnunpoikaset näyttävät kelpaavan toukkien kasvualustaksi. Se, miksi sitä näyttäisi esiintyvän ajoittain runsaammin, on epäselvää. Kaikille pesäpoikasrengastajille esitän pyynnön kirjata ylös kaikki kohtaamiset tämän lihakarpan kanssa.

Otan ilmoitukset vastaan työosoitteeseeni (Bio- ja ympäristötieteiden laitos, PL 35, 40351 JYVÄSKYLÄ) tai sähköpostitse (psikama@jytk.jyu.fi). Olisi hyvä laskea toukat, mainita isäntälaji, poikasten ikä, pesimähabitaatti, poikasten paino, jos on mahdollisuus mitata, sekä muuta mielenkiintoista.

Pirkko Siikamäki

The Real Adventure Begins

Adrian Royle

Hyvät Savolaiset!

Hi folks, have you ever found yourself in the position of having both the time and the money to travel for a long period to virtually anywhere you desire? I have found it very hard to co-ordinate the two. For many years I had more than enough spare time but not the money and once upon a time in the long forgotten past I had the money but certainly not the time. This Spring I finally managed both and off I went for 9th weeks of birds, birds, birds with a few reptiles and plants thrown in.

I had spent every night for several months dreaming of birding in some far off tropical paradise while pretending to work very hard and earning the money to pay for it all. Not a luxurious trip but an adventure, camping, walking, hitch-hiking, finding my own birds the hard way, which I find far more rewarding than lining up with a few hundred twitchers to see what could often quite easily be an escaped aviary bird. There's no such thing is there!

When it came time to buy my tickets to my dream destination, Southern Mexico, disaster struck, no tickets available. PANIC! Now where to? After some serious brain bashing I picked Turkey, cheap, lots of birds, and Spring migration was in full swing, so load up and move out.

I managed to catch the tail end of winter, it had been snowing in Istanbul the morning I arrived - March 11th - and it was definitely pipo weather for the next few days although I must admit to having become a temperate maritime climate softy again and I cannot tell you where to buy ski wax from, at least not from anywhere within a

Tiedonanto

Harmaasorsa - uusi pesimälaji Pohjois-Savolle

Harmaasorsa (*Anas strepera*) on ollut Pohjois-Savossa viime vuosin asti harvinainen vieras. Pohjois-Savon ensimmäiset havainnot lajista on vuodelta 1972 Maaningan Lapinjärviltä (Kauppinen & Tuomainen 1977, Pynnönen 1996). Lähes vuosittain harmaasorsia on esiintynyt Pohjois-Savossa vuodesta 1982 lähtien (Pynnönen 1996). Havainnot keskittyvät reheville vesille, erityisesti Maaningan lintuvesille.

Harmaasorsan päälevinneyssyysalue on Itä-Euroopassa ja viime vuosisadan lopulta lähtien se on levinnyt Kaspianmeren ympäristöstä ripeästi kohti Länsi-Eurooppaa. Suomea lähinnä oleva runsaamman esiintymisen alue on Eestissä, jonka harmaasorsa on asuttanut Matsaluksenlahden ympäristöä lukuun ottamatta vasta 1970-luvun jälkeen (Burton 1995). Lissääntyneet havainnot Suomesta 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa osoittavat harmaasorsan valtaavan edelleen uusia alueita. Suomeen onkin muodostunut jo useita pysyviä esiintymisalueita varsinkin länsirannikolle (esim. useat Varsinais-Suomen lintulahdet, Liminganlahti ja Hailuoto).

Ensimmäinen harmaasorsan pesintä Pohjois-Savossa todettiin kesällä 1995 Maaningalla. Vesilintulaskennoissa tavattiin 16.5. Lapinjärvillä pari ja toisella laskentakierroksella 26.5. Valkeisella naaras. Toiveita pesinnästä siis oli, mutta silti poikueen löytyminen elokuussa oli yllätys. Lajihan oli tavattu vesilintulaskennoissa Maaningan

galla monesti aiemminkin, mutta pesintää ei oltu onnistuttu varmistamaan.

Pesintä varmistui vesilintujen metsästystutkimusten yhteydessä. Metsästyksen aloituspäivänä 20.8.1995 löytyi siipinäytteiden joukosta kahden vielä lentokyvyttömän nuoren harmaasorsan siipi. Metsästäjiä haastattelema selvisi, että poikue oleskeli Valkeisen ja Ylä-Ruokoveden välisellä kosteikolla. Poikueessa oli kuusi täysin höyhenpeitteistä poikasta. Pikaisella tiedotuksella poikuetta yritettiin varjella metsästäjiltä. Valistuksesta oli apuakin, sillä eräs alueella metsästänyt henkilö kertoi nähneensä poikueen neljä jäljelle jäänyttä poikasta. Sillä kertaa poikue sai uida rauhassa!

Poikue oli myöhäinen, sillä se oli poikasten kehittyneisyyden perusteella kuoriutunut vasta heinäkuun ensimmäisellä viikolla. Ammuttujen poikasten kolmannen käsisulan (siiven kärjestä lukien) höyry oli auennut koiralla 82 mm ja naaraalla 77 mm. Laskelmieni mukaan nämä poikaset olisivat olleet lentokykyisiä viimeistään 25. elokuuta. Poikasten siipisulat olisivat olleet täyspitkiä elokuun lopussa, jolloin poikue olisi ollut valmis aloittamaan muuton.

Harmaasorsaemo jätti poikueen heti metsästäjien aloitettua ammunnan 20. elokuuta. Myöhään pesineet puolisukeltajanaaraat (uusia- ja ensipesijät) jättävät usein poikueen muutoinkin ennen kuin poikaset ovat lentokykyisiä, sillä emoilla on kiire aloittaa sulkasato

syksyn tullessa. Höyhenpeitteiset poikaset selviävät helposti jo ilman emoakin.

Emon tai loppujen poikasten kohtalosta ei saatu lisää havaintoja. Vesilinnuilla naaraat pesivät uskollisesti vuodesta toiseen samalla alueella, ja yleensä myös nuoret naaraat palaavat pesimään synnyinalueilleen (Owen & Black 1990). Toiveita harmaasorsan pesimisestä samalla seutukunnalla on siis ensi kesänäkin.

Aiemmin harmaasorsa on ilmeisesti pesinyt Pohjois-Savossa vuonna 1988, jolloin Maaningalla tavattiin toukokuussa useita kertoja pari sekä Lapinjärvillä että Ylä-Ruokovedellä. Yksi koiras nähtiin monesti kesäkuussa sulkasatoon valmistautuvien puolisukeltajakoiraiden joukossa. Pesintää ei pystytty tuolloin varmistamaan. Naaras oleskeli kuitenkin alueella läpi kesän, sillä syyskuussa tuli läheiseltä Siilinjärven Hököseeltä saalisnäytteiden joukossa näyte aikuisesta harmaasorsanaaraasta, jonka siipisulkien kasvu oli vielä kesken. Samana syksynä myös metsästäjät kertoivat nähneensä siipikuvioltaan outoja sorsia.

Peli-Matti Väinänen

Kirjallisuus

- Burton, J. F. 1995: Birds & climate change. - Helm, London 376 s.
Kauppinen, J. & Tuomainen, J. 1977: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1950-1976. -

day's hard drive. It was still early in the season for mass migration but there were plenty of **Black-necked Grebes** around the small fishing harbours close to the old city and a resident speciality of

Istanbul, **Palm Dove**, had me searching every nook and cranny but eventually perseverance paid off and I found my first above my head behind the Egyptian Bazaar. The cold weather was not what I had

travelled for so I left for the guaranteed warmer climes of the Aegean Sea at Selcuk / Ephesus, famous for its Ancient Wonder of the World - The Temple of Ar-

temis and more importantly **Rock Nuthatches** amongst the ruins. The streets of these two towns absolutely reek of history, it was oozing out of every crack as were the birds. The remaining columns of a long since destroyed aqueduct all supported **White Stork** nests which in turn supported **Little Owls** and **Spanish Sparrows**. The walls of the magnificent Selcuk Castle were home to some stunning **Black Redstarts** but were too close to the infamous carpet salesman of Selcuk who have been sworn at in more languages than you and I have heard of. Below the castle crag and beside the Ephesus road are some extensive orchards and marshes which are well worth a very long look.

Selcuk is a good base from

which to explore one of the best birding sites in Turkey, Bafa Gölü, a large lake famous for its **Dalmatian** and **White Pelicans**, winter wildfowl, herons, an abundance of wild flowers, all growing without permits and or subsidies and an amazing numbers of raucous frogs, but it was Spring time, I was loving it and it was going to get even better! Every footstep produced an explosion of frogs and toads leaping into the reed beds from the water of the ever deepening mud, mmm lovely. It reminded me of a Kuikka trip to Liminganlahti to see **Black-tailed Godwits**. You cannot beat a good bit of sloppy, really wet mud to make you appreciate the birds you find so much more. Even better if you fall in it, up to your ears, that's when you find out who

"no tickets available.
PANIC! Now where to?"

Toinen Maaningalla 20.8.1996 ammutuista harmaasorsan poikasista. Lintu on tallennettu Kuopion luonnontieteellisen museon kokoelmiin.

© Kalle Ruokolainen

Savon Luonto 9:24–38.

Pynnönen, J. 1996: Harmaasorsa.

Teoksessa: Pohjois-Savon

Linnusto. Käsikirjoitus. Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys

ja Kuopion luonnontieteellinen museo. Kuopio.

Owen, M. & Black, J. M. 1990:

Waterfowl ecology. – Chapman & Hall, New York. 194 s.

your real friends are.

This was the kind of bird-watching I had come to Turkey for, hard work but with fabulous rewards, I can put up with a little suffering if there is something at the end to make it worthwhile. Another site that needed hard work and suffering was several hundred kilometers to the east, amongst the crags, gorges and snow fields high in the Toros Mountains at Demirkazik. This is the site for **Caspian Snowcock** and a tried and tested formula has been developed for finding these elusive birds. Normal birdwatchers are encouraged to stay at the hostel at the base of the mountain, setting out early, before sunrise, to walk up the mountain slopes to find the birds before they retreat up the mountain out of site for the

day. Well this was far too easy for me, no adventure in sleeping at a hostel, and I had found the management and local guides to be somewhat less than honest – a rarity in Turkey. So I took the long way up to the snow line and camped out overnight surrounded by dainty **Wild Crocus** and large numbers of **Snow Finches**.

Even in a winter weather Finnish sleeping bag I had difficulty in keeping my body temperature at a reasonable level but at least the cold kept me awake so that I was guaranteed an early start. Sensible people probably wouldn't venture out alone on to a high-altitude snow field in poor visibility looking for small feathered creatures but I have become extremely bored with the sensible and mundane so nothing short of

a nuclear holocaust was going to stop me from finding Snowcocks. I soon heard them calling, very similar to Curlews but seeing them was a different story. This was going to be another of those perseverance escapades. I eventually found one of these magnificent birds calling on the opposite side of a huge natural bowl but I wasn't stupid enough to try for a closer look, even I can see an avalanche just waiting to happen. So that was my breakfast bird and for dessert I turned around to find a superb **Crimson-winged Finch**

feeding with some Snow Finches. The return hike to my tent produced several more **Crimsons** and a lot of **Snowies** so my spirits were up and the other local specialities – **Lammergeier** and

Wallcreeper – were going to be easy, they would probably have flashing neon lights pointing to them.

One species I did miss at Demirkazik was the **Red-fronted Serin**, the weather was still a bit cool even for this tough little gem. Another birder I met later told me of a good site in the mountains to the west of Antalya, at Ceylanköy, I felt a twitch coming on. Turkish buses will stop to drop off

but only one **Great-spotted Woodpecker** was seen due to lack of food. **Lesser-spotted Woodpeckers** (5) fared better and again **Three-toed Woodpeckers** (6) created a lot of interest.

There was a big change in the garden bird stopovers from the last winter, this time only one **European Robin** and four **Common Blackbirds** tried their luck but **Wood Nuthatches** were up to twelve in number. Only six **Great Grey Shrikes** were tracked down but **Siberian Jays** (14) were again well observed. Just one **Spotted Nutcracker** felt the need to visit Pohjois-Savo this winter and still **Eurasian Tree Sparrows** are steadfast in their desire to stay in Varkaus apart from short excursions to nearby Leppävirta and two other sites.

A few colourful finches again brightened up the winter; six **Bramblings** were found and again 26 **Goldfinches** were seen. Only one **Common Linnet** decided to brave the cold but six **Arctic Redpolls** felt right at home in the Savo freezer. For a second winter excellent numbers of **Hawfinches** (21) were attracted to the area, could this be the start of a new habit?

and pick up passengers just about anywhere but drivers are a little puzzled by supposedly wealthy, western tourists asking to be dropped off at real nowhere places a long way from the nearest restaurants and bars and a little very friendly persuasion is sometimes required. I had expected a long walk to find the **Serins** but I had barely left the main road when a flock of about thirty birds attracted my attention in a distant apple orchard, everyone a little

gem. Too easy but too far away, I wanted one sitting on the end of my binoculars, so I carried on walking, turning down all the many kind offers of a lift, not even the poorest of the poor walk, eventually I found several just outside the village by a rocky stream but

they didn't want to sit on my binoculars.

The time I spent in Turkey has of course wetted my appetite for more adventure, I'm tempted to sell everything and walk the world with just a change of clothes, tent, sleeping bag, binoculars and a good supply of field guides but I may be thirty years too late, flower power ran out of energy or did it?

"this was far too easy for me, no adventure in sleeping at a hostel"

SALAMA

Rastunsuon lintujärvi Rautalammilla.

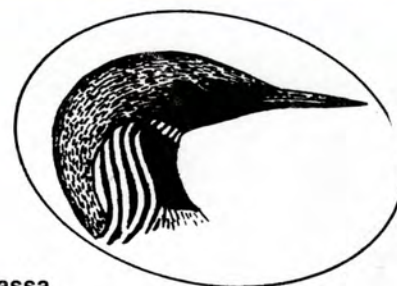
TURPEEN NOSTON JÄLKEEN**SUO VOIDAAN MUUTTA LINTUJÄRVEKSI,****METSITTÄÄ, OTTAA VILJELYSMAAKSI****TAI UUELLEEN SOISTAA.****VVAPO OY**PL 22, 40101 Jyväskylä
Puh. (941) 623 623, faksi (941) 212 333**Itä-Suomen tulossyksikkö:**PL 1277, 70101 Kuopio
Puh. (971) 550 440, faksi (971) 550 4499

Kuikan tapahtumia

5.12. klo 18 alkaen sääntömääräinen
syyskokous Kuopion museolla
(ohjelmassa mahdollisesti myös
esitelmä Suomen kiljuhanhista)

6.12. VIII Pohjois-Savon talvipinnaralli
(viimeisimmät lajivinkit edellisen illan
kokouksessa)

**Palauttakaa vuoden 1995 faunistiset ja
muuttohavainnot!**

Seuraavassa

Siivekkäässä...

...muuttokatsauksia, Julius von Wrightin lajiluettelo Savon
linnuista vuodelta 1848, sarjakuva, punavarpustiedonanto
ja tietysti – PAINAJAINEN!